

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele.

Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

DET KONGELIGE DEPARTEMENT
FOR HANDEL, SJØFART, INDUSTRI, HÅNDVERK OG FISKERI

NORGES SVALBARD- OG ISHAVS-UNDERSØKELSER
LEDER: ADOLF HOEL

MEDDELELSE Nr. 39

GRØNLANDSKE
DISTRIKTSBESKRIVELSER
FORFATTET AV NORDMENN
FØR 1814

UTGITT AV
H. OSTERMANN

OSLO
I KOMMISSJON HOS JACOB DYBWAD
1937

DET KONGELIGE DEPARTEMENT
FOR HANDEL, SJØFART, INDUSTRI, HÅNDVERK OG FISKERI

NORGES SVALBARD- OG ISHAVS-UNDERSØKELSER
LEDER: ADOLF HOEL

MEDDELELSE Nr. 39

GRØNLANDSKE
DISTRIKTSBESKRIVELSER
FORFATTET AV NORDMENN
FØR 1814

UTGITT AV
H. OSTERMANN

OSLO
I KOMMISSJON HOS JACOB DYBWAD
1937

Indholdsfortegnelse.

	Side
Indledning	1
Biografiske oplysninger om forfatterne:	
Peder Baade	5
Peter Andreas v. Cappelen	7
Andreas Bruun	11
Baades Egedesminde distrikts beskrivelse	15
Myhlenphorts Egedesminde distrikts beskrivelse	31
Cappelens Ūmánaqs distrikts beskrivelse	57
Bruuns dagbøger fra Upernavik:	
1769—70	99
1772—73	117
1774—75	133
Sagregister	149
Stedregister	151
Personregister	155

Indledning.

Da *Hans Egede* kom til Grønland, blev det ham snart magt-paaliggende, efterhaanden som han lærte landet, dets naturforhold og erhvervsmuligheder at kende, at meddele efterretninger herom i sine hjemsendte indberetninger og journaler, dels til almindelig underretning, dels og navnlig for at vække og vedligeholde interessen for „det grønlandske dessein“ hos dem, som havde dets skæbne i sine hænder — altsaa først det bergenske interessentskab og senere kongen og „herrerne i Kjøbenhavn“. Det var ligeledes for at sprede interessen for Grønland i videre kredse, at han 1741 udgav sit berømte verk: „*Det gamle Grønlands Nye Perlustration Eller Naturel-Historie*“ hvis undertitel lyder: „Og Beskrivelse over „det gamle Grønlands Situation, Luft, Temperament og Beskaffenhed; „De gamle Norske Coloniers Begyndelse og Undergang der Samme-„Stæds, de itzige Indbygges Oprindelse, Væsen, Leve-Maade og „Handtæring, samt Hvad ellers Landet Yder og giver af sig, saa-„som Dyr, Fiske og Fugle &c. med hosføyet nyt Land-Caart og „andre Kaaber-Stykker over Landets Naturalier og Indbyggernis „Handtæring“ — et verk som iøvrigt havde haft en forløber i „een liden Piece om Grønland, kaldet det *Gamle Grønlands Nye Perlustration*, som jeg kort efter Ankomsten til Landet, efter den Oplyfzning, som jeg til den Tiid havde kunnet forskaffe mig, nogle Velyndere til Tjeneste, sammenskrev“ og som „en god Ven“, som endel aar havde været i Grønland — nemlig *Jacob van der Wida Geelmuyden* — ham uafvidende havde ladet trykke i 1729.

Udfra de samme synspunkter, som ledede *Hans Egede*, havde ligeledes begge hans sønner, *Poul* og *Niels Egede*, i sine journaler indflettet adskillige bemærkninger ikke blot om folkets ejendommeligheder, men ogsaa om landets natur, beskaffenhed og forhold. Og i tilslutning hertil paalagde missionskollegiet gang paa gang sine ud-

sendinge i Grønland at „observere og give meddelelser om hvad som synes mærkeligt og kan tiene publico til nogen efterretning“, hvilket ogsaa fandt udtryk i den instruks, kollegiet medgav missionærerne, som naar det f. eks. hedder i § 13 i *Henric Christopher Glahns* instruks, hvor der tales om hans pligt til at indsamle nye ord og udtryk af sproget og indsende disse — „hvortil kunde føyes, hvis til *historiam Grønlandiæ naturalem* henhørende, Ham ved en eller anden leylighed maatte forekomme“. I viceprovsternes instruks af 26 april 1773 kom dette endnu tydeligere til orde, idet det paa lagdes dem ikke blot „saavidt leilighed og indsigt tillader det at gjøre iagttagelser i naturhistorien fornemmelig i de poster, som kunde have nogen indflydelse i landets *oeconomie* og handelens fremtarv“, men ogsaa at „forfatte en beskrivelse af de districter“, som laa indenfor deres visitationsomraade.

Hvorvidt og i hvor stort omfang *missionærerne* har efterkommet disse paalæg, lader sig ikke godtgøre, idet en stor del af deres indberetninger fra det 18de aarhundrede er forsvundne ligesom alle deres dagbøger paa ganske enkelte nær. Flere af dem forberedte sig i sin studentertid ligefrem dertil, idet de samtidig med at de læste grønlandsk tog undervisning i zoologi, botanik, mineralogi o. a. — saaledes begge viceprovstene *Sverdrup* og *Thorhallesen*, missionærerne *Glahn*, *Fabricius* o. fl. Det er ogsaa bekendt, at f. eks. *Sverdrup* samlede og hjemsendte herbarier, *Glahn* beskrev i sine bevarede dagbøger adskilligt henhørende til Grønlands naturhistorie, *Thorhallesen* forfattede tro mød sin instruks en beskrivelse af Sydgrønland — *Sverdrup* har rimeligvis gjort det samme for Nordgrønlands vedkommende, men hans er forsvundet — og *Fabricius* udgav sin berømte „Fauna Groenlandica“. Ogsaa fra Æmánaq vides det, at dens første missionær *Jonas Gill* samlede herbarium — det første fra saa nordlige egne i Grønland. Men ellers kan vi som sagt ikke kontrollere missionærernes overholdelse eller ikke-overholdelse af dette punkt i deres instruks.

Hvorvidt *handelsbetjentene* fra de første tider har faaet lignende paalæg som missionærerne, vides der intet om. Under *Jacob Severins* monopol har det ialfald neppe været tilfældet. Rimeligvis heller ikke i „det almindelige octroyerede handels compagnie's“ tid. Derfor kan naturligvis alligevel en og anden af dem have givet meddelelser om landets natur- og erhvervsforhold i deres indberetninger — der eksisterer kun faa af disse fra kolonisationens første perioder,

men til gengæld foreligger jo trykt købmand *Lars Dalagers* berømte „Grønlandske Relationer“ som ogsaa indeholder ting af denne art.

Da den grønlandske handel overtoges af staten (1774), blev dette imidlertid anderledes. Dels var det „oplysningstiden“, som nu var inde, og dels var det i den nye styrelses interesse saavidt muligt at komme tilbunds i, hvilke muligheder Grønland fra naturens side frembød. Dette fandt ogsaa udtryk i instruksens af 19 april 1782, hvor det f. eks. i 5te post: „Om Coloniens oeconomi og bestyrelse“ hedder i § 15 og 16, som handler om købmandens og assistentens journalføring, at „det er ham tilladt, enten ved indstrøede anmerkninger i journalen, eller aparte, at give sine tanker, om hvad han troer tienligt til handelens, fangstens og landets opkomst“ — ligesom 13de post ligefrem er betitlet: „Om naturalier og landets producter“ og hvori det hedder, at handelsbetjentene „have saavel ved egen agtpaagivenhed, som nøie efterspørsel, at erhverve sig al muelig kundskab om landets beskaffenhed og producter, af hvad navn nævnes kan, samt alle slags fiskerier, paa det de derom kan give directionen fuldstændig efterretning, med forslag hvorledes disse landets naturlige fordeele helst kunde være at benytte og anvende til indbyggernes og handelens fælles bedste“ — og „til den ende maae man og, blandt andet, gjøre sig umage for at faae prøver, af hvad fine leer- og steen-arter, mineralier etc., som der kunde forefindes, og derefter hiemsende samme til directionen, med nøiagtig forklaring ei allene om stederne, hvor saadant er fundet, men og hvormeget deraf paa ethvert sted falder, og hvorvidt det uden alt for megen møie og bekostning, kan anskaffes, med meere, som kan tiene til fuldkommen oplysning“.

Dette havde til følge, at mange handelsbetjente gav spredte oplysninger om hvad der af den slags ting kunde forekomme indenfor de af dem kendte distrikter. Men nogen egentlig *distriktsbeskrivelse* kendes ikke før nogle aar senere. Da affattede tidligere købmand i Egedesminde *Peder Baade* paa inspektør *Willes* opfordring en saadan over det af ham i 5 aar bestyrede distrikt. Denne beskrivelse fandt jeg i inspektoratsarkivet i Godhavn. Da det er den originale, er den rimeligvis aldrig kommen videre end hertil, men formodentlig i uddrag meddelt handelsdirektionen. Ligeledes fandtes de to andre her offentliggjorte distriktsbeskrivelser, hvoraf missionær *Cappelen's* *Ūmánaqsbeskrivelse* dog tillige maa være sendt i afskrift til direktionen, idet denne herudfra til sin tid meddelte *Cappelen* attest

og anbefaling. Hvorvidt dette ogsaa har været tilfældet med *Myhlenphorts* beskrivelse af Egedesmindes distrikt, kan jeg ikke oplyse. Den er adresseret til inspektør *Bendeke* og refererer til et cirkulære fra ham — men derfor kan den naturligvis alligevel godt være sendt i ligelydende kopi til direktionen. I hvert fald fremkom den som følge af et ønske eller en opfordring, som denne lod udgaa gennem inspektoraterne til handelsbetjentene og som vides at have fremkaldt distriktsbeskrivelser ogsaa fra enkelte andre.

Men i hvert fald kan det siges om disse 3 i Nordgrønlands inspektoratsarkiv beroende distriktsbeskrivelser, at de er mønstergyldige og frembyder stor interesse — muligvis har *Baades* og navnlig den *udenfor* handelen staaende *Cappelens* været primus motor til direktionens ønske om flere af den slags.

Og da disse 3 distriktsbeskrivelser *alle* er forfattede af *norske mænd*, som har gjort tjeneste paa Grønland i unionstiden, og den ene af disse nemlig *Myhlenphorts* dagbøger fra Grønland tidligere er offentliggjort i Norge, synes det mig rimeligt, at dette ogsaa bliver tilfældet med distriktsbeskrivelserne, og er det mig kært, at det har kunnet lade sig gøre.

Endvidere er efter redaktionens ønske og tilslutning her medtaget nogle *journaler*, som jeg for 16 aar siden ved et rent tilfælde fandt paa Universitetsbiblioteket i Oslo uden at det har været muligt at konstatere hvordan de kan være havnet der. Det er ikke engang vist at deres forfatter har været norskfødt, idet hans fødested ikke er bekendt. Noget i sproget tyder imidlertid paa, at han enten var Nordmand eller i hvert fald opdraget og uddannet i Norge. Journalerne er ført af grundlæggeren af Grønlands nordligste koloni Upernavik, *Andreas Bruun*, og omhandler netop denne kolonis grundlæggelse paa sit første sted og flytning til sin nuværende plads og frembyder allerede af den grund megen interesse, idet dette forhold ikke var rigtig kendt tidligere, ligesom der var forskellig mening om koloniens anleggelsesaar. Journalerne er fra aarene 1769—70, 1772—73 og 1774—75. Den første og sidste af dem er Bruuns originale dagbøger, som da ventelig enten i afskrift eller uddrag er tilstillet henholdsvis handelskompagniets direktion og den 1774 nedsatte statskommission. Den midterste er en afskrift efter originalen, øjensynlig foretaget af en anden, vel sagtens koloniens assistent, oprindeligt bestemt til hjemsendelse, men saa af en eller anden ukendt grund — eller maaske ved en fejltagelse — forbyttet med originalen.

Biografiske oplysninger om de her meddelte aktstykkers forfattere.¹

I.

Peder Baade var født 1755 i Bjørnør, døbt 12 søndag efter trefoldighed i Osens annekskirke, som søn af handelsmand og skipper *Hans Baade* og hustru *Berete Marie Balch*. Bedstefaren, overvrager i Trondhjem *Daniel Baade* (1688—1769) havde gjort tjeneste paa Grønland under *Hans Egede* i 1720-aarene.

Peder Baade blev efter at have gennemgaaet Trondhjems katedral-skole student 1776. Hans følgende aar vides der intet om, men ved den grønlandske handels nyordning 1782 var han blandt de „unge mennesker af den dannede klasse“, som fik ansettelse paa Grønland, og da han var en af de ældste og derfor formentlig besindigste og mest erfarne af disse blev han udset til straks at overtage posten som købmand i Egedesminde, hvor den gamle *Johannes Pedersen Dorf*, en af „Grønlands patron“ *Iacob Severins* „vendsysselske bønderkarle“, havde siddet som en sand patriark i nesten 20 aar og udøvet et slags enevældigt herredømme over alt og alle, Europeere saavel som Grønlandere, hvorefter han havde faaet sin svigersøn *Niels Fogh Irgens* til efterfølger, men stadig blev siddende ved stedet som pensionist. Saasnart *Baade* derfor kom til som homo novus, blev der „opsetsighed, u-orden og dovenskab“ blandt mandskabet og befolkningen, som viste sig helt utilbøjelig til at gaa ind i det hurtigere tempo, den nye købmand vilde indføre; og hos „officererne“ fandt han ingen støtte. Tilsidst maatte *Baade*, da han ikke længer magtede forholdene, tilkalde inspektør *Schwabe*, som hurtig fik bragt den fornødne ro tilveje, saa købmanden kunde komme igang med oparbejdelsen af det ved slendrian temmelig forsømte kolonidistrikt.

Herunder skaanede han ikke sig selv, men gjorde snarere for meget ud af det, idet han bestandig rejste omkring i distriktet og var paa tærne tidlig og silde for at bringe produktionen ivejret og faa bugt med den smughandel med de engelske hvalfangere, som saalænge havde gaaet i svang, at disse troede at kunne gøre og lade

¹ Angaaende *Myhlenphorts* biografi henvises til „Dagbøger av nordmenn på Grønland før 1814“ ved H. Ostermann. Norges Svalbard- og Ishavs-undersøkelser, Meddelelse Nr. 33. Oslo 1935.

ganske som de vilde, spille herrer over befolkningen hele sommeren og endog, naar Baade selv laa i en eller anden havn for at handle, komme ind til pladsen med deres slupper og „opslaae deres bod“ lige for næsen af ham. Da saa de store epidemier i 1785 og 1786 i særlig grad gik ud over Egedesmindes distrikt, hvor der før den tid var omtrent 300 kajakfangere og nogle og tyve „togtesteder“ men bagefter neppe en fjerdedel af fangertallet og kun 5—6 pladser at togte til, fordoblede Baade sin iver saavel for at faa de tiloversblevne af befolkningen til at besette de gode fangesteder som for at drage nye beboere til distriktet.

Han var ogsaa temmelig heldig hermed, men disse bestræbelser kunde ikke andet end gaa ud over koloniens indre anliggender. Han fik for lidt tid til at tage sig rigtig af kontorarbejdet, og da han flere gange var uheldig med assistenthjælp, kom han i baghaand med sine regnskaber og var tilsidst i 3 aars restance med disse.

Dette blev aarsag til hans fald. Inspektøren suspenderede ham fra købmandsposten i oktober 1787 og anbragte ham i Jakobshavn hos *Myhlenphort*, hvem han gav ordre til at sørge for, at hans regnskaber kom i orden, saa det resterende kunde oprettes. Her boede Baade til vinteren 1788, og da han endnu ikke trods al flid var bleven færdig med papirerne, beordrede inspektøren ham til Godhavn for selv at kunne føre tilsyn med hans arbejde. Her maatte han forblive til 1789, da han endelig blev „frigivet“ og kunde rejse til København.

Skønt Baade under sit ophold i Godhavn genvandt inspektørens agtelse og ved sin hjemrejse fik en særdeles god anbefaling, kan det dog ikke negtes, at der skete ham betydelig uret. Han havde ikke fortjent saa ublid en skæbne. Han var ikke blot klartseende og fremsynet men ogsaa en virkelig dygtig kolonileder. De principer, han forfægtede, vandt efter hans tid hurtigt terræn, og blev han miskendt, mens han var i Egedesminde som bestyrer, kunde han senere forsøde sit otium med bevidstheden om i hvor høj grad han havde set rigtigt. Han foreslog f. eks. hvalfangst optaget fra Vester Eiland — ikke længe efter laa her et hvalfangeranlæg, som en aarække igennem gav godt udbytte; han foreslog ligeledes, at der skulde oprettes en udpost langt nede i syddelen af det vidtløftige distrikt — ganske faa aar senere laa der her et „anlæg“, som med en kort afbrydelse under krigen med England 1807—14 har eksisteret siden og altid været af stor betydning. Hans fastholden af nødvendigheden

af at distriktets befolkning spredtes til „gode fangsteder“ trengte ligeledes igennem allerede i løbet af det følgende decennium. Og saaledes kunde der nevnes flere ting, som egentlig eller tildels skyldtes den afskedigede købmands ideer sin tilblivelse.

Efter tilbagekomsten til København levede købmand Baade stille og upaaagtet som pensionist i København uden — saavidt vides — at søge noget embede. Sin lille pension supplerede han ved forskelligt privatarbejde, f. eks. var han inkassator for nogle københavnske forretningsfolk. Han døde „pludselig“ paa Frederiks hospital den 4 december 1810, kun 55 aar gammel, var ugift og efterlod ingen arvinger.

II.

Peter Andreas von Cappelen var født 1756 (døbt 8 marts) paa Dimmesunds prestegaard som søn af sogneprest for Ulstein og Hareid paa Sunnmøre *Iohan v. Cappelen* (1720—92) og hustru *Marthe Sophia Landt* (1735—ca. 1780). Han blev undervist i hjemmet af faren selv og som 20-aaring sendt til København, hvor han efter nogen tids supplerende undervisning blev student 1777, tog „anden eksamen“ aaret efter og allerede 16 marts 1779 theologisk embeds-eksamen. Derefter rejste han til sit hjem og hjalp faren i hans embede et aars tid.

Faren skal et par aar i sin ungdom have været kateket paa Grønland. Herfra skriver sig muligens sønnens lyst til at komme derop, thi inden sin afrejse fra København som kandidat havde han været hos professor *Poul Egede* og talt med ham om at blive missionær paa Grønland, men faaet til svar, at der foreløbig ingen plads var paa „det grønlandske seminarium“. For nu ikke at forpasse tiden rejste han 1780 tilbage til København og meldte sig paany som ansøger til Grønland. Han kunde ikke straks komme ind, men blev af biskop *Balle*, som havde lagt mærke til hans flid ved universitetet, hjulpet til en alumnusplads paa Ehlers' kollegium. Ikke længe efter blev han optaget paa „det grønlandske seminarium“ og kastede sig nu med stor iver over studiet af det grønlandske sprog. 21 marts 1783 ordineredes han i Frue kirke af biskop Balle og udsendes ca. 1 maj s. a. til Grønland, hvor han skulde være missionær i Ũmánaq.

Som saadan virkede han overordentlig energisk, tog, saasnart islæget begyndte, fat paa omrejser til de mange spredte bopladser i

det store distrikt og fortsatte hermed hver vinter, saaat han fik et overmaade indgaaende kendskab baade til Grønlænderne, som han omfattede med stor kærlighed og kom til at staa meget nær, og til distriktet i saagodtsom hele dets udstrækning. Ved den stadige omgang med befolkningen blev han snart hjemme i sproget og kunde forkynde evangeliet forstaaeligt, hvorved han vandt mange, som han saa tog ind til kolonien en vinters tid eller saa til daabsundervisning og derefter døbte under saa stor højtidelighed, som det efter omstændighederne var muligt at udfolde. Han hjemsendte ogsaa oversættelser af saadanne stykker af bibelen, som endnu ikke forelaa trykt, og forskellige opbyggelige skrifter. Men tiden og tidsaanden var ikke gunstig for saadant, missionskollegiet takkede for hans iver — men ønskede hellere, at han vilde „foretage en anden oversættelse af hvad for een nyttig bog, De agtede meest passende for nationen“. Efter denne afvisning nedlagde han sin pen og tog istedet fat paa at uddanne unge mennesker til lærere og kateketer og at reformere børneskolen.

Men var Cappelen betydelig som missionær, saa var han det næsten endnu mere som koloniasator. Og blev hans virksomhed til gavn for menigheden i Ũmánaq, saa blev den det ikke mindre for Ũmánaqbugtens befolkning som helhed i timelig henseende. Han var i den retning barn af sin tid, idet hans lyst var „at gavne“ baade „fædrelandet“ og den befolkning, han levede iblandt. Han udfoldede en stor og utrættelig virksomhed for at ophjælpe Grønlænderne materielt og kom derved tillige til at skaffe den kongelige grønlandske handel betydelig fordel og fremgang.

Fra koloniens første tid havde fangst af sæler i garn, strakt under isen om vinteren, været i brug ved Ũmánaq, idet den var indført af koloniens grundlægger og første købmand *Iohan Henrich Bruun*, men hidtil havde fangsten saagodtsom udelukkende været drevet af de europæiske kolonister, idet Grønlænderne som regel ikke vilde indlade sig paa denne efter deres mening kun lidet „mandfolkeagtige“ fangstmaade. Da Cappelen kom til Ũmánaq, saa han straks, hvilke enorme muligheder denne fangstmetode rummede og optog den straks personlig ikke blot for derved at faa midler til at holde hunde og slæde til sine omrejser som missionær, men ogsaa og navnlig for ved sit eksempel at faa befolkningen til at optage den; naar *præsten* gik i spidsen, var det snarere at vente, at *menigheden* skulde følge efter. Nu forlød det til og med, at handelsdirektionen

var betænkt paa at nedlægge Ũmánaqs koloni, fordi den betalte sig daarligt. Dette rygte forøgede Cappelens iver for at præstere bevis for, at dette vilde være et stort fejlgreb. Han indgik straks til den kongelige direktion med et forslag, „som min lyst til at omgaaes Grønlænderne har givet anledning til.“ Forslaget motiveredes med at Ũmánaq havde en fordel „som neppe gives andensteds i Grønland“, nemlig den fortrinlige anledning til garnfangst, og gik ud paa at oparbejde denne dels ved at fremskaffe billigere garnmateriale og give præmier for fangede sæler, og dels ved at opføre et tarveligt hus paa et dertil egnet sted inde i fjorden, hvorfra fangsten kunde drives.

Dette forslag vakte opmærksomhed hos handelsdirektionen og havde ikke blot til følge, at al tanke om koloniens nedleggelse opgaves, men ogsaa, at der blev truffet foranstaltninger til at realisere det som var foreslaet af „H^r Cappelen som man formoder ikke at ville findes uvillig til videre deri at gaae til haande“. Det var han i høj grad ikke. Han tog straks fat, rejste omkring i distriktet med købmanden for at paavise de bedste fangstpladser og forhandle med befolkningen, og Grønlændernes tillid til sin prest fik dem til at følge hans forestillinger i den grad at adskillige af de nu eksisterende nærsomste bopladser i Ũmánaqbugten kan datere deres oprindelse tilbage til ham.

1789 gik han videre endnu ved at indsende den her meddelte „*Beskrivelse af Omanak-Bugten*“. Den ledsagedes af en kortskitse, han selv havde udarbejdet „ved hielp af et af mig forferdiget grovt instrument“ — og som er, om ikke kartografisk nøjagtig, saa dog instruktiv og overskuelig.

Hvor megen pris direktionen satte saavel paa denne beskrivelse som paa Cappelens bestræbelser i det hele taget, lægger sig tydeligt for dagen i den skrivelse, som den tilsendte det kgl. danske kancelli, dateret 29 dec. 1792.¹ Det hedder heri, at „da vi kunde formode, at Hr. P. Cappeln, som i afvigte Høst er hjemkommen fra Colonien Omenak i Grønland, vil ansøge om Befordring — — saa maatte det være os tilladt at afdrage en Deel af det vi paa Handelens Vegne skylde velbemeldte Hr. Cappeln, ved at lægge for Dagen den Opmærksomhed, han imedens sit Ophold i Landet har henvendt

¹ Den findes vedlagt Cappelens ansøgning om Ulstein og Hareid prestekald (Norske registre 1792).

daa hvad der kunde forbedre de Indfødtes Kaar, og tillige skaffe Handelen Fordeele; saaledes har han ikke alleene med megen Beeredvillighed gaaet os til Haande med locale Efterretninger om Colonien Omenak, dens naturlige Fordeele, og hvorledes disse paa beste Maade kunde nyttes, hvilke Efterretninger vare af saa megen større værdi, som denne Colonies afsides Beliggenhed ikke endnu har tilladt Handelens Inspecturerer personligen at besøge samme, og man derfor var uden anden Kundskab om dette Sted, end den som af Handels-Betienternes undertiden hinanden modsigende *Rapporter* kunde hentes; Men foruden dette har Hr. *Cappeln*, endog ved at foregaae med eget *Exempel*, opmuntret saavel de Danske som Indfødte til at legge Vind paa Sælhundefangsten med Garn, og for at formaae Grønlænderne, der almindelig kuns alt for meget sammenhobe sig omkring Missionairernes Opholdssted, til at sætte sig ned høyere oppe i en Bugt af Landet, hvor Leilighed til Garnfangst især var fortrinlig beqvem, har han selv forladt sin Boepæl ved Colonien og flyttet hen i Nærheden af sidstmelte gode Fangested; og saaledes er nu, for en stor Deel ved hans Virksomhed, denne indbringende Erhvervsgreen bragt i god Gang til fælleds Nytte saavel for dem, der drive samme, som for Handelen.“ —

Efter sin tilbagekomst fra Grønland opholdt Cappelen sig en tid i København i beraad med sig selv, om han skulde søge embede i fædrelandet eller gaa op til Grønland igen. Imidlertid var hans far død og havde paa sit dødsleje udtalt ønsket om, at sønnen fra Grønland skulde blive hans eftermand i embedet. Cappelen bøjede sig omsider for dette ønske og søgte og fik embedet som sogneprest for Ulstein og Hareid.

Imidlertid var der aaret før foretaget en sterk reduktion af missionen i Grønland, hvorefter missionærernes antal kun skulde være 5 for hele landet. Dette voldte Cappelen store betænkeligheder, og det endte med, at han, da han allerede var udnevnt til sit nye embede, tilbød missionskollegiet at gaa ud til Grønland igen, idet han „endelig har maattet give efter for sin overdrevne lyst til at fremme missionens vel“. Han ønskede da, at hans „fornemste bestemmelse“ skulde være at uddanne nationalkateketer samt at han blev visitator i Nordgrønland. Kollegiet var villigt til at gaa ind paa hans ønske, men der kunde ikke opnaaes enighed om betingelserne; navnlig ønskedes det, at han skulde være visitator i *hele* landet, hvilket han ikke vilde gaa ind paa, da han med rette ansaa det for

impraktikabelt — og det endte med, at Cappelen foretrak „at reise til Ulfsteen og Hareid, til de Meenigheder, der saa inderlig attraae min ankomst“. Det kan ikke være tvivl underkastet, at meget vilde have set anderledes ud, hvis hans tilbud var bleven modtaget og han havde faaet lov til at vi sit liv og sine evner til Grønland.

Cappelens virksomhed i sin fødeegn blev ikke af lang varighed, idet han 1797 søgte og fik Loms prestekald i Gudbrandsdalen. Hans helbred havde aabenbart lidt mere end han selv troede ved opholdet i Grønland og var ikke bleven forbedret i det haarde søkald paa Sunnmør, thi han døde allerede 19 januar 1800.

Han var to gange gift, 1 gang 4 april 1783 med *Kirstine Gleerup* (f. ca. 1760 i København), som døde i Ũmánaq i december 1790, 2 gang 6 aug. 1794 med *Massi Marie Wind* (f. 29 apr. 1775 i Bergen), som gengiftede sig 1802 med resid. kapellan til Lom *Ioachim Chr. Kjelstrup* (1762—1846) og døde 22 aug. 1834 paa Aas prestegaard ved Drøbak.

III.

Andreas Bruun var født 1737, hvor vides ikke for tiden. Hans forældre var *Christian Bruun* og hustru *Mette Baar* (død 1773). Faren døde i sønnens barndom og moren giftede sig paany 1753 med vinhandler i København *Iean Valleau*, hvis bror *Etienne Valleau*, som var vinhandler i Holbæk, var gift med hendes datter *Kirstine Bruun*. Der er imidlertid sandsynlighed for, at familien *Bruun* har levet i Norge og at sønnen kan være født der, idet hans skriftsprog er tydelig norskpræget (f. eks. *Konebaader* o. l.).

Fra sin tidlige ungdom var *Andreas Bruun* i tjeneste „ved farten og handelen paa Island“ og er vel derfra, da denne blev for- enet med den grønlandske handel under „det almindelige octroyerede Handels-Compagnie“, overflyttet til denne. 1767 var han i hvert fald underassistent ved kolonien Ritenbenk, da han i dette og det følgende aar „under store strabadser“ deltog i rekognosceringsekspe- ditioner til Upernaviksegen.

Efter disse „resolverede“ handelskompagniet at „consentere i købmand *Dalagers* project at opsøge om de nord et beqvemt sted for der at opsætte en nye collonie“ og det overdroges Bruun at grundlægge det nye etablissement. Herom handler den første af hans her meddelte journaler. Etablissementet, som af Bruun døbtes „Colonie Rosenkrantz“, placeredes først 1769 paa fastlandet nord

for Svartenhukshalvøen i sundet bag den store ø Qeqertaussaq ved stedet Eqaluk, men det stod straks Bruun klart, at her kunde dets endelige plads ikke blive, hvorfor han allerede samme høst foretog rekognoscering nordefter for at finde et passende sted, hvilket han hurtigt fandt paa øen Upernavik. 1770 maatte Bruun, som da skulde være vendt tilbage til Ritenbenk, paa grund af slet helbred rejse til København, men udnevntes under opholdet her 23 maj 1771 til købmand (bestyrer) ved den nye koloni og fik tilladelse til at medtage sin hustru. 1772 flyttede han kolonien til dens nuværende plads Upernavik og bestyrede den til 1775, da han hjemgik. Fra disse aar er hans to andre journaler.

1777—79 deltog Bruun som „Rekognoscerings-Chef“ sammen med studiosus *Aaron Archtander* (1745—1825) i en ekspedition til Julianehaabs distrikt. Formaålet var dels at finde steder, egnede til jordbrug og kvægavl, og dels at konstatere omfanget af den gamle norsk-islandske bebyggelse og undersøge og opmaale dennes forskellige ruingrupper. Som et af rejsens resultater opbevares i Søkortarkivet i København „Retviisende Platte-Kaart mellem Collonien Friderichs Haab og Staten Huck i Grønland“, signeret „Andreas Bruun A^o 1780“, ligesom hans rejsedagbog findes paa Rigsarkivet i København.

En ø nordøst for kolonien, på hvilken der findes ruiner fra gammel tid og en skotsk hvalfangervarde, er formentlig opkaldt efter ham: Bruuns ø.

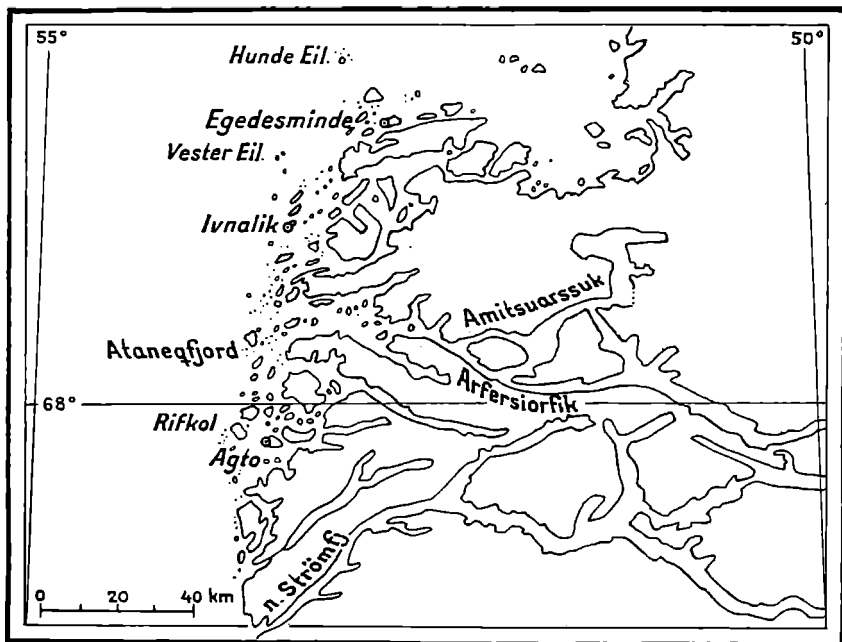
Efter sin endelige tilbagekomst fra Grønland søgte Bruun for-gæves toldembede, bl. a. i Moss; posten som købmand i Julianehaab, som blev ham tilbudt, maatte han afslaa af hensyn til sit helbred. 1780 blev han assistent ved den grønlandske handels ekvipagekontor og revisor af de grønlandske regnskaber. Dette var dog kun en gennemgangsstilling og 1781 udnevntes han til pakhus-, proviant- og ekvipageforvalter ved det kongelige dansk-norsk-slesvig- og holstenske handels og kanalkompagni, hvilken stilling han beklædte til sin død 16 juni 1788.

Bruun blev altsaa kun 51 aar gammel; de haarde aar ved Upernavik havde nedbrudt hans helbred, idet han her havde „udstaaet meget ondt og undertiiden været saa kontrakt af Kulde og Skiørbug, at han hverken havde kunnet gaae paa Fødderne eller tage med Hænderne og desforuden døjet meget ofte Livsfare“. Dette havde „udtæret hans Legeme“ og blev aarsag til at han i sine

sidste aar led af „Krampeslag som angreeb hans Tunge og siden den øvrige Deel af Legemet“; de sidste to aar før sin død havde han næsten aldrig kunnet møde paa kontoret.

Bruun var 2 gange gift, 1 gang ca. 1767 med *Sidse Cathrine Soelberg*, som i 4 aar var med ham paa Grønland; hun døde i København 11 februar 1777, hendes herkomst er for tiden ikke bekendt, hun var maaske fra Næstved, hvor hendes bror *Christian Jacobsen Soelberg* var „borger“; — 2 gang ca. 1784 med *Christiane Conradine Sophia Iuritz*, f. 1745, datter af tidligere proviantforvalter ved Laurvigs grevskab *Chr. Conrad Sophus Iuritz* og 1 hustru *Iustine Christensdatter*. Hun overlevede Bruun i mange aar og døde i København 20 marts 1819. En bror af hende *Cornelius Iuritz* var 1788 fuldmægtig hos præsident Willumsen i Christiania, det er muligt at det er gennem ham, Bruuns journaler kan være kommen til Norge og er endt i Universitetsbiblioteket i Oslo.

P. BAADE
EGEDESMINDES DISTRIKTS BESKRIVELSE
1788

Kort over Egedesmindes distrikt.

Til
den kongelige *Inspecteur* over Nordre Grønland
Hr *Iens Ville*.¹

1.

Ved min Værelse paa *Egedesminde*² som Kjøbmand i 5 paa 6te Aar har Jeg havt Leilighed til at merke de Mangler og Uleiligheder, som Handelen er underkastet ved deñe Kolonie og hvoraf i det mindste en Deel ved nogle forandringer kunde hæves; men da det til deels ikke har staaet i min Magt at giøre forandringer og Jeg heller ikke har giort min Øvrighed noget forslag derom, førend Jeg ved nogen Erfaring var bleven forvisset om, at forandringer til fordeel for Handelen kunde foretages, saa anseer Jeg det nu, og nu først for min Pligt at tilkiendegive mine Tanker om det, som Jeg troer kunde være Handelen til fordeel ved deñe Kolonie.

2.

Da Handelens sande og væsentlige fordeel bestaaer i Grønlandernes fangst samt alt hvad dette Land giver Anledning til at forhverve, som kan udbringes til nogen Fordeel, saa følger heraf, at man maae see, saa meget mueligt er, at fordeele Grønlænderne paa de beste og beqvemteste fangsteder.³

¹ 1774 overtog „kongen“ s: staten den gamle grønlandske handel; de kongelige inspektorater i Nord- og Sydgrønland oprettedes fra 1782. Nordgrønlands 2den inspektør var *Iens Clausen Wille* (1750—1820), korrespondent og revisor ved grønl. handelskontorer i København, inspektør 1786—90, død som administrerende direktør ved fiskeri- og handelsinstituttet i Altona, generalkrigskommissær.

² Kolonien *Egedesminde* anlagdes 1759 af Niels Egede kort nord for Nordre Strømfjord, men flyttedes 1763 til sin nuværende plads 68° 42' 4" N. Br. og 52° 45' V. Lgd. paa en ø ved munden af Diskobugt.

³ Fra gammel tid havde handelen ofte beklaget sig over, at missionen samlede Grønlænderne paa kolonipladserne og allerede 1775 var der hjemmefra udstedt ordre til deres „fordeeling til de nærsomste pladser“, men oftest strandede dette paa, at de ikke selv vilde flytte ud.

Her er nu en stor fejl ved *Egedesminde*, at de fleste og beste fangere med Deres familier ere flokkede saamen enten ved Kolonien selv eller i det mindste nær ved, hvorved alt den øvrige Deel af dette vidtløftige¹ og til at ernære sig paa overmaade fortreffelige *District* nesten er gandske forladt. De bedrøvelige Følger heraf ere allerede og vil endnu blive mere kiendelige i *Egedesmindes* Handel.

Aarsagerne til at Grønlænderne saaledes forlade de fra Kolonien langt bortliggende, skjønt til fangst meget beqvemme, Pladser og flytte sig tet til saame ere mangfoldige:

Den 1ste iblant de fornemste Aarsager er unegtelig *Missionen*, som /:Jeg veed ikke af hvilken Aarsag:/ er anlagt paa saame sted som Kolonien. Jeg veed ikke, om det er nogen Regel at *Missionairen* skal boe paa saame sted som Handels Betienterne, men vist er det; at paa *Egedesminde* burde det ikke være.²

Da Præsterne ved dette sted nu i mangfoldige Aar ikke have reist omkring for at underviise Grønlænderne, som dog er deres Bestemelse, og de heller ingen Kateketer have havt, som de kunde sende i sit Sted, saa maae de Grønlændere, som vil lære noget, nødvendig samles ved Kolonien og det just om Høsten og Vinteren, som er den beqvemeste Tiid til fangsten. Til al Uheld saa er det sted, hvor Kolonien staaer, langt fra ikke beqvem til fangsten, da den ligger alt for langt fra det aabne Hav; vel er der om Vinteren lidt fangst med Sælhunde-Garn, men saa ubetydelig,³ at Grønlænderne i min Tiid hver Vinter har sultet.

Det beqvemeste sted for *Missionairen* at boe paa, var uden Tvil midt i *Districtet* eller saa ungefæhr. Børnenæsset 9 Miile eller *semiutatluk*⁴ 15 Miile sydvest for Kolonien /:begge fortreffelige fangsteder:/ synes at være meget beqveme for *Missionen*; omendskjøndt man kand indvende, at naar der kom en uandelig Præst til at boe paa en af benævnte steder, saa havde han der den ypper-

¹ Egedesmindes kolonidistrikt strækker sig fra Nordre Strømfjord (67¹/₂ N. Br.) til langt ind i Diskobugt.

² Egedesmindes første missionær *Hans Tulle* (1743—1810, død som sogneprest i Odalen) havde selv udtalt ønske om ihvertfald periodevis at bo ude i distriktet, men dette strandede paa omkostningerne derved.

³ Garnfangst af sæler var endnu kun i sin vorden; senere blev netop koloniens omegn en ypperlig garnfangstplads, jfr. Myhlenphorts beskrivelse.

⁴ *Simiutatdluk* (dualis af *simiutalik* „stedet med proppen“ ∴: ø som danner ligesom en prop i en fjordmunding), to øer i Ataneq-fjordens munding.

ligste Leilighed til at handle med fremmede skibe; men skulde man vel og formode saadant om en Mand, der skal være Dydens og Retskaffenhedens Lærere?

Den 2^{den} Aarsage, hvorføre Grønlænderne saamenflokkede sig ved Kolonien, er de gifte danske folk, som trække de gode forhververe ind i sine Huuse. I min Tiid ved *Egedesminde* have der paa engang været 3 danske Mænd ved Kolonien, som have været giftede med Landets Døttre. Vel har den forrige *Inspecteur* H^r Kameraad *Schwabe*¹ i et Embeds-Brev udtrykkelig erklæret, at det skal beroe paa Kiøbmanden alleene, hvor mange Grønlændere en underhavende gift dansk Mand maae indtage i sit Huus; men den som selv har været Kiøbmand maae best viide, hvor vanskeligt det er at indprente de her i Landet værende gamle gifte danske Mænd sunde *principier*; med Magt gaaer det aldeles ikke an, med mindre man vilde sige, at de slet ingen Grønlændere skulde have i sine Huuse, hvilket aldeles ikke vilde være raadeligt, da Handelen, som har forbunden sig at skaffe dem det nødvendige for grønlandsk Priis, vilde tabe alt for meget.²

Kunde mand først faae hævet den fornemste Aarsag, som Jeg forhen har viist at være hos *Missionen*, saa troer Jeg næsten, at deñe skulde falde bort af sig selv, allerhelst da de Ægteskaber, som de Danske herefter faae Tilladelse at indgaae med Grønlænderinder, blive meere indskrænkede end forhen.

Unegtelig er en stor Deel Grønlændere komne ind i de Danskes Huuse paa *Egedesminde*, ved det at *Missionairerne* have trukket Grønlænderne til Kolonien; men naar Aarsagen ophørte, ophørte ogsaa Virkningen.

Den 3^{die} Aarsag er deñe Kolonies vidløftige strekning paa den søndre Side.

De Grønlændere, som boe ved *Rifkol*,³ *Romelpot*⁴ og de der omkringliggende Øer, have stor Vanskelighed at komme til Kolonien

¹ Nordgrønlands første inspektør *Iohan Friderich Schwabe* (1749—1821), jurist, inspektør 1782—86, lagmand for Hedemarken og Oplandene 1788—99, derefter ejer af gaarden Røhr paa Ringsaker.

² Det europeiske mandskab ved kolonierne var meget knapt aflønnet; naar de stiftede familie, var de derfor nødt til at have indfødte boende hos sig for ved deres fangst at supplere sine kostrationer.

³ Øen *Ūmánaq*, af Hollænderne døbt *Rifcol*, yderst i skærgaarden paa omtr. 68 N. Br., danner med sit høje og spidse fjeld et fortrinligt sømerke.

⁴ *Rommelpot*, hollandsk navn for Nordre Strømfjord.

om Vinteren,¹ naar den beste fangst gaer for sig og de i særdeleshed trænge til understøttelse af Krudt, Blye, flinte-Sager m: m:

Kiøbmanden kan ofte om Høsten ikke komme til dem formedelst Vest-Jisens² tidlige Ankomst, og om han end kommer, saa vil han finde det meget betænkeligt at borge en Mængde Grønlændere paa eengang alt hvad de behøve for en heel Vinter;³ Disuden veed man af Erfarenhed, at Grønlænderne ere intet mindre end Huusholdere, saa at om end en Grønlænder om Høsten blev forsynet med 3 a 4 Ø Krudt, som vist vil være tilstrækkelig endog for en meget god fanger for den største Deel af Vinteren, vilde det dog kun vare en føie Tiid; for nu idelig at kunde faae Hielp af Kiøbmanden, flytte de nærmere til Kolonien til største skade for dem selv og Handelen.

De Midler, som Jeg troer kunde være tienlige herimod, skal siden følge.

Endelig for *det 4de* er den skrekkelig besmittende Sygdom iblant Grønlænderne en sand Aarsage i at de have forladt de gode fange-pladse.⁴

Naar en god og agtet fangere iblant de udøbte dør paa et sted, forlade de øvrige familier, saasnart de kan, samme sted, i hvor god fange-plads det end maatte være, i den Tanke, at de ikke meere, i det mindste ikke i de første Aar, kan have nogen Lykke til sin fangst paa samme sted. —

Disse og adskillige andre /: mindre betydelige /: sammenstødende Aarsager hindre Koloniens Grønlændere fra at fordeele sig til bevemte steder, i særdeleshed er den 1ste og 3^{die} Aarsag de vigtigste; J Henseende til den sidste af disse maae der i besynderlighed legges merke til, at Kolonien *Egedesminde* har paa den sydvestre Kant en strekning af 30 Miile og paa den østre Kant ikke fuldt 4 Mile.

-
- ¹ Arfersiorfik-fjorden er paa grund af sterk strøm meget sjelden passabel med slede om vinteren; som regel maa man indskibe sig med køretøjet i en kono-baad og overfarten kan da ofte være farlig.
 - ² „Vestisen“ er gammel vinteris, som kommer over under Grønlands kyst fra Amerika-siden; i Egedesmindes distrikt plejer den at indfinde sig i sidste halvdel af december, men kan undertiden komme betydelig tidligere.
 - ³ Handelen foregik dengang udelukkende ved tusk og købmændene kunde have betydelige kvantiteter af spek og skind udestaaende.
 - ⁴ I aarene 1775 og 1786 rasede heftige epidemier i Grønland, jfr. Myhlenphorts beskrivelse.

Kolonien ligger altsaa i den eene Ende af *Districtet*¹ virkelig høist ubeqvemt for Handelen. Jeg har forhen viist, hvor skadeligt dette er, nemlig: at Grønlænderne for at faae det nødvendige forlade sine gode fange-Pladse, og flytte nærmere Kolonien. Nu da Kolonien engang er sat paa dette sted /: og dertil var den Tiid gode Aarsager:/ saa vilde det blive alt for stor Bekostning for Handelen at lade den flytte længere sønder efter² allerhelst da den kiendelige Nytte heraf vel ikke saa strax vilde viise sig, da saa mange og gode forhververe med hele familier ere uddøde;³ men dog kunde her giøres en Jndretning med megen liden Bekostning og som kunde have saame Nytte, som om Kolonien stoed midt i *Districtet*, Ja som i sig selv virkelig er meere tienlig end at flytte Kolonien. Deñe Jndretning tænker Jeg at skulde bestaae i et lidet Huuses Opbyggelse paa en af de beqvemeste steder i Districtet. Øerne *Omeñak*⁴ /: som vi kalde *Rifkol*:/ og *Nunarsoak*⁵ 18 a 20 Miile Sydvest fra Kolonien ere hertil unegtelig de beqvemeste. Her ere Havne, fersk Vand og ypperlige fangsteder for Grønlænderne, da begge disse Øer ligge yderst ved Havet. Mand kunde for det første allene bygge et Grønlandsk Huus med nogen liden Europæisk i for en Dansk Mand, som *Egedesmindes* Kiøbmand kunde udvælge iblant sine troeste folk, og betroe saame nogle af de nødvendigste Handelsvare til at hielpe Grønlænderne med i den haarde Vinters Tiid, da ofte Jisens Gang og de korte Dage samt Veiens Længde og Besværlighed forbyde dem at søge til Kolonien. Bemelte danske Mand kunde hver Høst afsættes paa een af benævnte Øer, hvor Huuset skulde staae, og om foraaet ved den sidste Togt hentes tilbage. Det vilde aldeles ikke være besværlig at overtale en eller

¹ Ved koloniens flytning 1763 kom den netop til at ligge *midt* i sit distrikt, idet Diskoøen dengang hørte med; misforholdet fremkom ved anleggelsen af Godhavn 1773.

² Kolonien Ritenbenk blev dog flyttet i 1782 og Sukkertoppen i 1783, saa for bekostningens skyld kunde det nok være gjort ogsaa med Egedesminde, men den plads, denne ligger paa, er i virkeligheden den bekvemmeste i distriktet og ved senere anleggelse af filialhandelspladser bortfaldt enhver grund til flytning.

³ Distriktet blev i virkeligheden nesten folketomt ved epidemierne, jfr. Myhlenphorts beskrivelse.

⁴ *Ūmánaq* („det hjertefornede“), jfr. s. 59, note 1.

⁵ *Nunarssuaq* („det store land“), en af de største øer i skærgaarden, kort nord for *Rifcol*.

flere Grønlandske familier til at sætte sig ned paa samme sted og efterhaanden vilde der vist komme alt flere og flere, naar de vidste at de her kunde faae de nødvendigeste Ting, saasom: Krudt, Blye, flinte-Sager og andre smaae Ting, Ja alle disse paa denne strekning til fangsten meget bekvemme liggende Øer, vilde paa denne Maade blive igien beboede, da de nu ere forladte af de foranførte Aarsager.¹

Den første og fornemste Aarsag til dette Huuses Opbyggelse paa et af benævnte steder bliver da, at faae det paa denne Kant nesten øde *District* igien nogenledes beboet; men der kan og derved opnaaes andre vigtige Hensigter; for Exempel: De Sælskind og Ræveskind m. m. som Grønlænderne nu sælge til fremmede skibe, kunde da komme til Handelens nytte. Mange Hundrede i sær af den første Sort gaae i Sandhed til Engelskmanden,² fordi der paa den Tiid, da fremmede skibe først lade sig see, er ingen Kiøbmand og Veien til Kolonien alt for lang; Den Danske Mand, der skulde boe her, maatte overlades en liden Jolle, hvormed han alletider, naar Været tillod det, kunde roe omkring til de nærmeste Grønlændere og indhandle alt hvad de havde af Skind og saadane løse Vare og Grønlænderne vilde vist ikke vægre sig ved at sælge, naar de strax fik reedelig Betaling. Endnu meere: Paa disse Øer stode ofte om foraaene Drive-Hvale,³ hvoraf disverre en stor Deel Barder gaae til fremmede; Hvor ypperligt, naar der boede en Dansk Mand i nærnærheden, som kunde indhandle eller i det mindste strax accordere om alle Barderne og samle dem til sig, paa det sted han opholdt sig.

Endnu kunde en meget god Hensigt opnaaes ved dette Huus; Den Mand, der skulde boe her, maatte gjøre sig, ved i stille Vær at lodde, Grundene og Løbene bekendt, hvor man bekvemligst kunde gaae med fartøier, hvilket kunde tiene de her til Landet udsendte danske Hvalfanger-skibe, da de ofte maae blive liggende i den faste Vestis uden for *Rifkol*, imedens der er aabent Vand inden

¹ Dette er i virkeligheden det første forslag til oprettelsen af filialhandelspladser, saakaldte „udsteder“.

² Den nordlige del af Davisstrædet og især Diskobugten vrimlede dengang fra tidlig vaar til hen paa sommeren af hvalfangerskibe, især engelske, og disses mandskaber drev nesten aabenlyst handel med Grønlænderne hvorsomhelst de kunde komme til det.

³ Missionæren fra Holsteinsborg *Feter Rudolph Heide* (1756—1826) fandt netop engang i disse aar paa en rejse, han foretog til Egedesminde, en meget stor drivhval, som han med sit mandskab bjergede for handelen.

for Øerne lige fra *Rifkol* og til *Disco-Bugt*, men af Mangel paa Lods ikke tør gaae inden skiers.¹

Endelig vil dette Huus være meget got for *Egedesmindes* danske folk selv; ofte, meget ofte /:Jeg har selv erfaret det:/ i særdeleshed om Høsten, naar Kiøbmand eller *Assistent* med en af Baadene og undertiiden med begge reise paa Handels-Togt, er været saa stormende at man i 3 a 4te Uger ikke kan komme tilbage, men nødes til at søge Land, hvor man kan faae det, undertiden paa ubeboede Øer, hvor man maae udstaae det som ingen begriber, som ei selv har været i de omstændigheder; undertiden træffer man paa en liden Grønlandsk Hytte, som nesten er for trang for sine egne Beboere og hvor Rumet ej tillader den allermindste Bequemelighed. Hvor skøndt derfor! at man kunde have Saadant et Tilflugtsted paa den yderste Kant i *Districtet*, hvor man i paakomende Tilfælde kunde tage sin Tilflugt til.²

Hvor stor Nytte dette Huus kunde være til ved Driv-Træets Jndsamling,³ ved fremmede Skibes forliis, som ofte træffer ind,⁴ og ved mange andre Leiligheder, vilde erfares naar det blev bragt til Virkelighed.

3.

Een af de største Mangler, som Jeg har befundet ved *Egedesminde*, er deñe: At stedet har slet ingen gode Søfolk. Handelens Vel ved deñe Kolonie udfordrer at man idelig reiser omkring i dette vidløftige *District* for at indsamle hvad der ellers vilde gaae bort til Snighandel; Jeg sætter og sætter med rette som en uundværlig Egenkab hos *Egedesmindes* Kiøbmand, at han maae være en nogenledes god Søemand, han maae i det mindste ikke være bange for at komme paa Søen;⁵ thi skal han betroe alle Togterne og øvrige Handelens

1 Det er først i de senere tider, at Grønlands lange kyststrekning er bleven nøjagtig opmaalt og kartlagt.

2 I bedste fald havde togtfartøjerne ikke andet læ end „en liden hytte agter“.

3 *Egedesmindes* distrikt er et af de rigeste paa drivtømmer i Grønland.

4 Endnu saa sent som 1846 forliste udenfor *Rifkol* den grønlandske handels brig „Prinds Christian Frederik“, hvis mandskab reddede sig ned til Holsteinsborg uden at ane, at der paa en af øerne indenfor strandingsstedet laa en filial-handelsplads.

5 Heri skjuler sig maaske en finte til hans formand, gamle køtmand *Iohs. Pedersen Dorf* (1719—87), som vistnok ikke var rogen helt tilsøs; herpaa kunde det tyde, at en ø i syddistriktet, hvor han en gang strandede med en togetbaad, fra den tid af kaldtes „Frygt og Fare“.

Anliggender, som skal forrettes til Søes, alleene til sine Underhavende, da vil Handelen have en utroelig skade deraf.

Jeg kom til *Egedesminde* som Kiøbmand og var en meget slet Søemand, min første *Assistent*¹ var ikke stort bedre. Jeg forestillede *Directionen* dette og bad, at Jeg i det mindste maatte faae gode søevante folk til kolonister; men da man formodentlig ikke har kundet indsee deñe Begierings Nødvendighed, saa har Jeg heller ikke faaet een Mand, som jo var /: om det var mueligt: / endnu daarliger og slettere Søemand end Jeg selv.

Havde Jeg ikke /: Jeg vover at sige det, da det er Sandhed: / ved min fliid og Paapassenhed stræbt at opfylde det, som Jeg manglede i Duelighed, da havde *Egedesmindes* Handel allerheldst i de sidste Aar virkelig blevet meget liden. Jeg har udholdet de fleeste Aar Handelstogterne til sidst i *November* og midt i *December* en 20 a 24 Miile fra Kolonien. Jeg har dernæst med Hunde slede om Vinteren selv hentet Spek, Skind og Barder 3, 6, 8 a 9 Miile fra Kolonien, af hvilke Vare de fleeste ellers havde gaaet til fremmede, da Koloniens Baade om foraaet i Almindelighed for Jsens skyld ikke kan komme saa tidlig paa Tøgt, som de fremmede skibe kan komme ind under Landet og handle.

Den sidste *Assistent Thorning*² er vel en temmelig søevant Mand, men nu for sit svage Syn allerheldst om Høsten meget ubeqvem til at forrette Togterne.

Gode Fartøier og gode Søfolk ere aldeles uundværlige ved en Kolonie hvis Handel beroer paa Søefarten; thi ved disse Midler alleene kan man nogenledes bestride de besværlige Togter paa *Egedesminde*, som nødvendig maae foretages paa den umildeste Aarets Tiid, Jeg meener i *November* og *December*; Jo sildere Jo bedre.³

¹ Islendingen *Thorður Thorðurson* kom til Grønland som hustømmer 1769, var 1781—84 assistent i *Egedesminde* og forflyttedes derfra til Ritenbenk, hvor han omkom ved en spekbaads forlis 22 nov. 1785.

² *Adam Christian Thorning* (1726—1807) kom til Grønland som tømmermand 1754, forflyttedes 1759 til det nyanlagte *Egedesminde*, blev assistent sammesteds 1773 og var „oberassistent“ ved Ritenbenk 1782—86, da han frabad sig bestyrelsen og flyttedes tilbage til sin gamle post. Entlediget 1792, men blev som grønlandsk gift boende i landet som pensionist.

³ Grønlænderne i *Egedesmindes* distrikt er endnu den dag idag meget omflakkende om sommeren og slaar sig først i løbet af høsten ned paa sine vinterpladser.

4.

Jeg har ofte vildet yttre en Tanke, men som hidindtil kun har været og nesten endnu kun er en blot Tanke, da Jeg aldeles ikke har nogen tilstrækkelig Erfarenhed om Tingen; men da Jeg troer her er sted dertil, saa vil Jeg fremsætte den. Sagen er deñe:

J Aarene 1782, 83 og 84, da *Vester-Eiland*¹ /:6 miile Vesten for Kolonien *Egedesminde*:/ var tilstrækkelig beboet af Grønlændere, førend den smitsomē Sygdom henrev saa mange, blev Jeg anmodet af de der da boende Grønlændere at forskaffe Dem en Sluppe eller 2 for at drive Hvalfangst med, da der efter Deres Sigende idelig om Vinteren lode sig see Hvalfiske; da Jeg ingen Leilighed har havt selv at faae Erfaring om dette foregivendes Sandhed, saa har Jeg ikke vildet givet noget forslag disangaende; skiøndt der nu i de 2 sidste Aar ikke har boet Grønlændere paa bemelte Eiland selv, men Vel paa de næste Øer,² saa har dog disse, som ofte reise didhen paa fangst stadfæstet, hvad Jeg tilforen har hørt derom. J Besynderlighed skal Hvalfiskene lade sig see i *Februarij*, *Martij* og *April* efter de Beretninger Jeg har faaet.

Stedet har baade fersk Vand og havn og nogen Tørveskier, dog vover Jeg ikke at giøre noget forslag disangaende, men overlader det til min Herres Bedømmelse, om derved kunde være at foranstalte. Der kan siges meget til og fra om deñe Sag. Erfarenhed vil blive den beste Leremester. Saa meget vil Jeg endnu kun anmerke ved *Vester-Eiland*; at det er overmaade beqvemt til Sælhundefangsten,³ saavel som alle de Øer, der ligge ude ved Havkanten, der dog nu ere forladte, deels af de Aarsager, som Jeg forhen har anført og deels af Mangel paa Meñesker, som Sygdomen har bortrevet.

Her haver Jeg nu anmærket de fornemste Mangler, som findes ved deñe Kolonie, og de Midler, som Jeg troer vilde være de beqvemeste til at afhjælpe dem.

Det største Uheld, som er og kan blive for Handelen, er virkelig Grønlændernes Sammenflyttelse til eller nær Kolonien, allerheldst

¹ Øgruppe nogen mil ude i Davisstredet. Navnet stammer fra hollandske hvalfangere. Det grønlandske navn er Kitdlit („de vestligste“).

² Akugdlit („de mellemste“) — øerne sydvest for Vester Eilande, mellem disse og fastlandet.

³ Sælerne trækker her forbi paa vej op i Diskobugt.

da den staaer paa et meget ubeqvemt Sted for Handelen og Fangsten. Hvad der er over 2 a 3 familier ved Kolonien er virkelig for meget. Skulde nogle dovne og forvente Grønlændere aldeles ikke vilde forlade Kolonien og søge hen til bedre steder, naar de retskaffen bleve opmuntrede dertil, da troer Jeg at den beste Maade at skaffe dem bort paa, var deñe: at negte dem all Slags Understøttelse, af hvad Navn nævnes kunde, saa længe de blive paa Stedet; derved vilde de blive nødte til at flytte hen til gode Pladse og selv søge at forhverve sig noget; men i dette Tilfælde maatte de ogsaa dismere understøttes. Dog! naar dette skulde skee, de maatte Kiøbmanden alleene have den bestyrende Magt ved Kolonien, og ikke som forhen, at *Missionairen* kunde tilintetgiøre de beste Anstalter, som Kiøbmanden herved kunde føie, nemlig ved at kalde Grønlænderne tilbage blot for sin egen Mageligheds skyld, da han derved befries for at reise længere omkring for at forrette sit Embede som Præst.¹

Jblant de naturlige Herligheder, som findes ved deñe Kolonie, maae først settes den store Beqvemhed til fangst, som findes nesten overalt /:meer eller mindre efter stedernes Beliggenhed:/ i dette temelig vidløftige *District*. Hvalfangst, Hvidfiskefangst,² Sælhundefangst gives god Leilighed til paa forskiellige Aarets Tiider. Ved en god Omflyttelse til de beqvemeste fangsteder ville *Egedesmindes* Grønlændere ei alleene aldrig staae fare for at sulte om Vinteren, som nu gemenligen skeer, men de ville endog have noget klækkeligt at bringe til Handelen, allerheldst om de blive understøttede i rette Tiid og paa rette Maade; thi uden dette sidste vilde all anden foranstaltning være forgieves.

Til Hvalfangst synes i Særdeleshed *Hunde-Ejland*³ og *Vester-Ejland* at være de beqvemeste. Hvidfiskefangsten kan beqvemt drives

¹ Det var ingenlunde altid „for sin egen mageligheds skyld“, at missionærerne ikke rejste meget omkring i deres distrikter, idet de for det meste selv maatte befordre sig, og dertil havde de ikke raad. Først langt senere blev der bevilget dem ordentlig befordringsgodtgørelse. Netop Egedesmindes første missionær, Hans Tulle, paatalte nødvendigheden af at rejse meget omkring, men fik det svar, at han maatte følge med togfartøjerne — men dette gav kun daarlig lejlighed til at øve missionsvirksomhed — „og vil hand have Voiture for Vinteren, maae hand skaffe sig den selv“.

² „Hvidfisk“ er det populære navn paa hvidhvalen (*delphinopterus leucas*).

³ Øgruppe i munden af Diskobugt, grøn. navn Kitsiguarsuit („smaaørne i vest“).

ved alle de Øer, som ligge nærmest det aabne Hav.¹ Til den vigtige Sælhundefangstes Drift gives der overalt den skiøneste Leilighed paa alle os bekjendte Maader. Sælhundefangsten med garn² kunde især paa mange steder bringes til en anseelig Høide, allerheldst, naar Taxten paa garnene endnu noget kunde nedsættes. Jeg vil her opregne nogle af de fornemste fangsteder efter de forskellige Maader Grønlænderne pleie at fange Sælhunde paa: *Omeñarsok*, *Omeñak*, *Akonak*, *Kassiselik*, *Maneetsok*, *Saitok*, *Nuñarsoak*, *Semiutatluk*, *Semiutarsoak*, *Aulitsavik*, *Kepingasok*, *Akutlek* ved Vester-Eiland, *Vester-Eiland* selv, *Saitoarsoit*, *Tatarak* og *Hunde-Eiland*³ ere i særdeleshed beqveme til Sælhundefangsten med Harpun og Rifle,⁴ derimod ere *Upernaviasok*, *Atername*, *Ikasakkens Land*, *Ikarasasok*,

¹ Hvidhvaler fanges ofte i „aabentvandsgarn“, som udstrekkes i smalle sunde og mellem smaaøer.

² Sælfangst med garn foregaar paa den maade, at garnet strekkes ud under isen ved nes og pynter eller ved siden af indefrosne isfjelde. Naar sælen søger her ind for fødens skyld eller for at drage aande i fjerevandet, bliver den stikkende i garnet og kvæles.

³ *Ūmånārssuk* („det ejendommeligt hjerteformede“), lille ø i nærheden af Egedesminde første plads. *Ūmānaq*, Rifcol. *Akúnāq* („mellemladsen“), ø nordfor Rifcol. *Qassisilik* (formodentlig *Qasigissalik*, „stedet med spraglede sæler“) kendes ikke nu. *Manitsoq* („det ujevne“), øgruppe sydfor Rifcol. *Sātoq*, nu pluralis *Sātut* („de flade“), øgruppe nordfor *Nunarssuaq* (se s. 21, note 5). *Simiutatluk* se s. 18, note 4. *Simiutarssuaq* („den store tilhørende prop“), stor ø udenfor *Arfersiorfik-fjorden*. *Aulatsivik* („pilkestedet“), nes i *Arfersiorfik-fjorden*. *Qipingassoq* („det snoede“), paa nordsiden af *Arfersiorfik-fjorden*. *Akugdlik* (dualis) ☉: *Akugdliit* jfr. s. 25, note 2. *Sātuarssuit* („de ejendommelige flade“), gruppe af smaaøer lidt inde i *Diskobugt*. *Tāterāq* („tretaet maase“), lille ø i *Diskobugt*.

⁴ „Med harpun“ ☉: fra kajak.

⁵ *Upernaviarssuk* („det ejendommelige foraarsted“), plads i nærheden af Rifcol. *Atername* — skal vistnok være: *Atanerme* ☉: ved *Ataneq-fjorden*. *Ikerasak* („sundet“), ø ret østfor *Nunarssuaq*. *Ikerasārssuk* („det ejendommelige sund“), ved neset mellem *Ataneq-* og *Arfersiorfik-fjorden*. *Bjønnesset*, nu *Kangātsiaq* („det temmelig store forbjerg“), nes nordfor *Arfersiorfik-fjorden*, nu udsted. *Qeqartarssuatsiaq* („den temmelig store ø“), stor ø paa 68° 25' N. Br. *Manermiut* („beboerne af lampemos-stedet“), bugt paa vestsiden af den lange ø *Sarqardliit*. *Manitsoq*, ø paa nordsiden af *Egedesminde* havnebugt. *Eqūt*, nu pluralis *Eqūtīit* (en tangart), ø kort nordvestfor *Egedesminde*. *Silamiut* („verdensbeboerne“) kendes ikke nu. *Anārssuk* (dualis, „ekskrementerne“), to smaaøer nordvestfor *Egedesminde*. *Akúnāq* („mellemladsen“), stor ø østfor *Egedesminde*, her er nu udsted. *Tuluartalik* („ravnepladsen“), ø østfor *Akúnāq*.

Biørnenæsset, Kirkatasveitsjak, Manamiut, Maneetsok ved Kolonien, *Erkodt, Silemiut, Anasok, Akonak* og *Tulloartelik*¹ mest bequæme til Sælhundefangst med Rifle og Garn og Langstang.²

Sælhundefangsten er ikke den eeneste Herlighed ved disse benævnte steder, Torsk, Ulker, /: Paa sine steder ogsaa Sild³ og Hellefisk⁴:/ og en utallig mængde af flyvende Vildt kan tilstrækkelig ernære Beboerne: kun skade: at disse skiøne Ting nyttes saa lidet; Ja endog Ederdunen selv, som nu omstunder giver saa god Betaling, er kun endnu en Bisag for Grønlænderne.⁵

Den store Mængde af samme, som hvert Aar kunde samles i dette *District*, vilde være betydelig. Formedelst Koloniens Jstandsættelse⁶ paa *Egedesminde* og andre uopsættelige forretninger har Jeg i de sidste Aar aldrig faaet Tiid at reise ud om Sømeren iblant Grønlænderne for at indhandle den samlede Dun, hvilket dog var høist-nødvendig, naar noget klekkeligt skulde indkomme til Handelen. Der-som Kiøbmanden ikke strax indhandler den samlede Dun, kan man være vis paa, at af 100 R de 60^{ve} gaae forloren. Erfaringen har overbevist mig om, at Jeg ikke tager fejl, og dog har *Egedesminde* i min Tiid *produceret* en temelig Mængde Dun, men i Sandhed ikke den halve Part af hvad det under andre Omstændigheder kunde have frembragt.

J Henseende til Hellefiskefangsten, hvortil dette *District* giver saa overflødig Leilighed,⁷ og som virkelig kunde udgiøre en fordeel-agtig Handels-Sort, naar den blev behandlet paa den rette Maade, vil Jeg til stille, da Grønlænderne ikke forstaae eller have Leilighed at tilberede deñe Fisk og Koloniens Danske folk, om de end for-

¹ Se note 5 side 27.

² Langstangfangst eller glatisfangst jfr. Cappelens *Ūmánaq*-beskrivelse.

³ Ved „sild“ forstaaes lodder (*mallotus arcticus*), som i enorme stimer gaar langs kysten i juni maaned og øses op med hover.

⁴ Hellefisk maa her være kveite (helleflynder).

⁵ Faa aar senere var ederdunen bleven et vigtigt produkt ved *Egedesmindes* handel, jfr. *Myhlenphorts* beskrivelse.

⁶ Under den gamle købmand *Dorfs* langvarige styre var koloniens bygninger kommen i temmelig forfalden tilstand ligesom der tiltregtes enkelte nybygninger.

⁷ Endnu stadig samles mængder af konebaade hver sommer ved adskillige pladser mellem Rifcol og Nordre Strømfjord og staar i telt paa øerne og nessene for kveitefiskeri.

stoede det, paa ingen Maade kan faae Tiid dertil formedelst mangfoldige andre Sōmer-Arbeider.

Jblant deñe Kolonies virkelige gode Ting kan regnes den Mængde skiønne Tørv og flyde-Brænde, som her kan faaes, hvoraf den sidste Sort komer Grønlænderne til stor Nytte, da de deraf faae deres meste Gavn-Tø̄mer, som de forfærdige deres Baade og øvrige Redskaber af og som er langt bedre end det der kan faaes ved Handelen.

Endelig maa det anmærkes som et besynderligt Gode ved *Egedesmindes District*, at der gives den fortreffeligste Leilighed til Sōmerfangst. *Agmasetter* eller smaae Sild gives i større Mængde inde i visse Fiorde. Spraglede Sælhundede¹ findes i mængde paa mangfoldige steder. Den vigtige Hellefiskefangst kand i sær drives med største fordeel ved strømfjorden og imellem de 2 forbenævnte Øer, *Omeñak* og *Nuñarsoak*; men Grønlænderne hendrive den meste Tiid af Sōmeren med den fordervelige Reensdyr-Jagt og forsø̄me at samle sig den høist nødvendige Vinter-føde.²

5.

Til at gjøre Grønlænderne Opmerksōme paa sit eget sande Vel i at samle sig Vinter-føde; troer Jeg disse 2de Midler vilde være virksomme:

1) at tilbageholde om Vinteren al Understøttelse af dansk Proviand for dem, som af Dovenskab eller formedelst Reensdyr-Jagt have forsømt Sōmer-fangsten. Dette maatte betydes Grønlænderne om foraaaret, naar Vinter-fangsten var til Ende.

2) at opmuntre dem som virkelig havde drevet Sōmer-fangsten med en vis udsat *Præmie*.³ Ved deñe *Præmies* Uddeeling maatte i Særdeleshed tages i Betragtning: *Quantiteten* af de erhvervede Ting, samt Personernes Mængde som havde udmerket sig herved.

¹ Skind af spraglet sæl (*phoca vitulina*) er baade sterkere og meget smukkere end andet sælskind og meget eftertragtet baade af Grønlænderne selv og Europeerne, derfor ogsaa i højeste pris.

² Egedesmindes distrikts befolkning driver stadig rensjagt i indlandet mellem Nordre Strømfjord, Ataneq- og Arfersiorfik-fjorden hver sommer, nu dog betydelig moderatere end i fortiden, da man skød ned for føde og blot tog skindene og køllerne med sig, men lod resten ligge. Nu er rensdyrene fredede en stor del af aaret.

³ Ikke mange aar efter uddeltes der præmier til dygtige sælfangere ved inspektørernes omrejs.

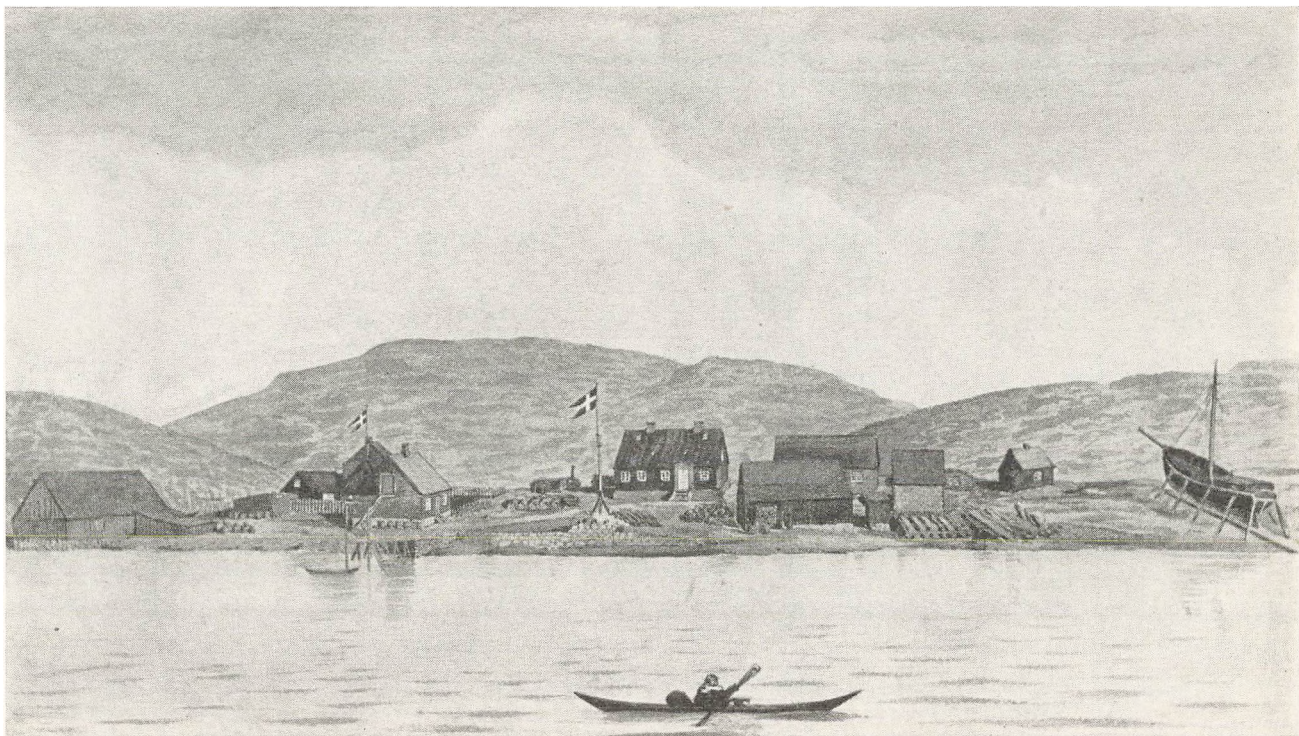
Naar Grønlænderne saae, at ingen uden den sande flittige og stræbsøme Mand blev hiulpen og belønnet, vilde dette uden Tvivl opvekke Kappelyst hos dem.

Disse, Min Ædle Herre! ere mine Tanker 'om *Egedesmindes* nærværende forfatning. Min reedelige Hensigt med dem har været at gavne. Lykkelig, meget Lykkelig vilde Jeg agte mig, om dette kunde opnaaes.

Godhavn den 29 May 1788.

Peter Balle.

M. N. MYHLENPHORT
EGEDESMINDES DISTRIKTS BESKRIVELSE
1799

Egedesminde koloni.

Efter akvarel af Kornerup 1879.

Pro Memoria.

Deres Velædelheds Cirkulair Skrivelse af 6 December f: a:, har jeg havt den Ære sidstledne 24de Martii at modtage, og skal jeg i den Anledning, efter den Tiid som levnes mig fra Handelens øvrige Forretninger og mine ringe Evner hermed for det første i en kort Beskrivelse, meddeele den Kundskab jeg formaaer om den mig til Bestyrelse anbetroede Colonie og der under anlagte Tvende Forsøge, *Rifcol* og *Vester Eyland*, og endelig efter beste Skønnende meddeele mine Tanker om hvad der fornemmelig kan bidrage til Grønlands Opkomst og Grønlandernes Kaars Forbedring. —

A. Colonien Egedesminde.

Egedesmindes Colonie er etableret paa en stor Ø, *Ausiet*¹ kaldet, omtrent to Mile fra den aabne Søe, har mangfoldige Øer runden omkring, hvis Tal ville blive mig umuelig bestemt at opgive. Ligeledes bestaaer denne Colonies District for det meeste af lutter Øer som fra den Nordre til Syndre Kandt, efter hvad jeg kan skjønne nok ville udgjøre et Antal af 1½ Tusinde smaa og store Øer. Mellem Øerne *Ausiet*, hvorpaa Colonien staaer, og *Rævøen* dannes en Bugt som løber ind mod Øst og er en særdeeles sikker Havn for Skibe og andre Fartøjer. — Coloniens Huuse og Fartøjer findes nøjagtig beskrevne i de aarlig hjemsendte Regnskaber og forbiegaaes af denne Aarsag her. Af en *Færskvands-Søe* som ligger lidet oven for *Huusene* faaes meget godt Vand. Om Sommeren i en derfra nedrindende Aae og om Vinteren i selve Søen, hvorfra det transporteres med

¹ Ausiait („edderkopperne“), en langstrakt ø i gruppen paa sydlige hjørne af Diskobugt, en af de af Hollænderne saakaldte „Bonke Eilande“. Kolonien ligger paa øens vestlige ende.

Hunde og Slæde. — At opgive alle de Fangestæder som fra de ældste Tider have været besadte med Grønlændere i *Egedesmindes* vidtløftige District er mig aldeles umelig, men jeg skal dog beflitte mig paa at opgive saavel alle de som nu beboes, som de vigtigste af de som nu for Tiden, fornemmelig af Mangel paa tilstrækkelig Antal Grønlændere ikke har Beboere, og for heri at kunne fremgaae med nogen Orden skal jeg først, efter Hr Indspecteurs gode Vejledning, beskrive ethvert af de beboede Fangestæder, og dernæst de vigtigste øde Boestæder, som findes paa forskellige Stæder i Districtet.

I. Beboede Fangestæder.

a. Ausiet eller den Øe hvorpaa Coloniens Huusebygninger ere opførte.

Er i Omkreds henimod 2 Mile, har paa forskellige Stæder Bugter og Armer, som fra Søen løber ind i Landet, og som danner beqvemme og gode Stæder for Sælhundefangsten med Garn, især om Høsten naar lisen begynder at lægge til.¹ Grønlændernes fornemste Næring bestaaer i Sælhunde-Fangst, Hellefisk og Kabliaus Fiskerie samt Duunsamling. — Sælhundefangsten ved dette Stæd er meget forskjellig og dependerer meget af Søedyrenes Mængde og Gang under Landet, stadigt Iislæg og godt Vejer. Hvad Sælhundefangsten aarlig har været ved dette Stæd vil gunstigst erfares af mine derover aarlig nedsendte Tabeller, og Produktionen er meget forskjellig, men Aar om andet regner jeg: at dette Stæd leverer Handelen 50 til 60 Tønder Sælspek og 6 à 700 Sælskind, hvoraf den største Deel indkommer ved Garnfangsten, og det meeste er indleveret af Bestyrerens egen Fangst. Kabliau og Hellefiskeriet blev om Høsten i Aaret 1794 opdaget her, efter at jeg i adskillige foregaaende Aar havde opmuntret Grønlænderne til at eftersøge denne for deres Huusholdning vigtige Nærings-Grøn, og som meget har formindsket den Trang, som ellers er almindelig ved dette Stæd om Høsten, indtil lisen lægger saaledes at Garnfangsten kan drives. Duunsamlingen er den vigtigste Ernærings Vej for dette Stæds Grønlændere, og af denne Product leveres aarlig cirka 1000 R .

¹ Mærk forskellen fra Baades beskrivelse. I sin 9-aarige bestyrertid havde Myhlenphort med stor energi arbejdet for almindelig udbredelse af vintergarnfangsten af sæler og med afgjort held. Sine erfaringer herom har han nedlagt i en interessant og instruktiv afhandling: Om garnfangst af sæler i Diskobugt ved aar 1800, publiceret af mig i Dansk geografisk Tidsskrift 1919.

b. Garnforsøget Nivak.¹

Ligger 5 Mile sydlig fra Colonien *Egedesminde*, i Munden af den store 12 à 14 Mile lange *Nivaks Fiord*. Her staar et Grønlandsk Jordhuus, opført i Handels-Aaret 1792, for Bestyrerens egen Regning, og beboes i de første Vinter-Maaneder af hans Grønlændere,² deels for at udbrede Garnfangsten til Handelens Gavn og Fordeel, og deels for at afhjælpe den Trang som hærsker blandt *Egedesmindes* Beboere om Høsten før Iisen lægger til og Garnfangsten kan begyndes. Sælhundefangsten med Sortsidegarn i Aabent-Vand er her den fornemste Fangst, og saa længe Iisen er passende Tynd, fanges ogsaa temmelig godt med smaa Garn under Iisen; men Erfaring har lært at saasart Iisen bliver meget tyk, ophører Garnfangsten gandske og aldeles paa dette Stæd. — Skyde-Fangsten om Foraaret,³ er ogsaa her temmelig god, da Iisen formeedelst Stædets Beliggenhed, ligger for det meeste til sidst i Junii eller først i Julii Maaneder. Desuden gives her om Sommeren skøn Lejlighed til *Angmaset* eller Lodde-Fangst, og da det er bekjendt, at alle Sælhunde-Arter, og især Sortsider, søger efter denne Sort Fisk, saa har Grønlænderne som opholde sig her i Sommermaanederne taalelig god Fangst baade af Lodder og Sælhunde. Da Iisen i *Nivaks Fiord* ikke gaaer bort førend sidst i Junii eller først i Julii Maaned, og Spækket som ikke før kunde afhæntes med Fartøj, ville gandske borttæres af Solen, saa har dette Stæds Drivt i de foregaaende Aaringer medført Bekostninger for at lade Spækket, som produceres her kjøre til Colonien med Hunde og Slæder, deels over Iisen, men fornemmelig over en meget vanskelig Vej paa Land.⁴ Men uagtet jeg underdanig tør formode

¹ Nivâq („snevringen“) ligger paa sydøstsiden af den store langstrakte ø Sarqardlit („de længst frem mod solsiden liggende“) ved det smalle sund mellem denne og Ikamiut-øen. Pladsen ligger lige paa grænsen til Christianshaabs distrikt. Nivâq-fjorden er egentlig et sund, som forbinder Diskobugt med Davisstrædet, men udvider sig fjord-agtigt til begge sider og danner særlig ud mod Davisstrædet et stort arkipelag, som af Hollænderne kaldtes „Nord Bay“.

² Til pasningen af sin omfattende garnfangstbedrift holdt Myhlenphort en stor husstand bestaaende af flere familier.

³ Ved skydefangsten om foraaret forstaaes jagten paa de paa isen opkrøbne sæler, den saakaldte ūtoq-fangst, jfr. Cappelens Ūmânaq-beskrivelse.

⁴ Der er to veje over land fra Nivâq til Egedesminde. Den ene gaar et stykke indad sundet mod Diskobugt og derover op over Sarqardlit-øen ved Itivdlermiut („pladsen ved overgangsstedet“), hvorfra der videre køres over sundet nordfor Sarqardlit, det saakaldte „Langesund“ og enten gennem dette til Egedesminde-

at Handelen aldrig har havt Tab af dette Stæd, paa den Maade samme nu for Tiden bliver drevet, har jeg dog i afvigte Høst for at bespare disse Udgivter, af Flydetræer, Jord og Steen ladet opbygge et Spækkhuus, som kan rumme et saadant Antal af istandsatte Tønder, at Spækket af Vinterfangsten deri kan bevares, indtil Iisen gaar bort og Producterne kan afhæntes med Fartøj, og da jeg i Høst ogsaa loed transportere Tønder til *Nivak*, saa er intet udbetalt i dette Handelsaar for Spækkørsel; ligesom denne Ubeqvemmelighed ved denne Foranstaltning gandske vil bortfalde for Fremtiden. Forbemeldte Stæd afgiver det eene Aar i det andet af Garn, Skyde og Kajak-Fangsten, omtrent 30 Tønder Sælspek og 300 Sælskind.

c. Garnforsøget Kikkertasveisiak.¹

Ligger omtrent 6½ Miil fra Colonien ved den Vestre Ende af den forhen benævnte store *Nivaks-Fiord*, og har efter Grønlændernes Beretninger været et overmaade skjønt Stæd baade med Garn, Rifle og Kajak-Fangst i de ældre Tider; Saavel denne Beretning som Stædets fordeelagtige Beliggenhed gav mig Anledning /: efter indhændtet Tilladelse fra Inspecturen /: at anstille et Garnforsøg ved dette Stæd. I Handelsaaret 1796 blev et grønlandsk Jordhuus opført for Handelsens Regning, for der med en dansk Mand og nogle Grønlændere at gjøre Prøve med Garnfangsten; men Fordeelen af dette Forsøg har ei svaret til den Forventning som jeg gjorde mig derom. Af den Aarsag loed jeg sidst afvigte Høst Huuset flytte 1 Miil nord-

øens østende eller over Akúnâq-øen og videre paa isen til Egedesmindeøens nordligste pynt. Den anden vej gaar paa langs over Sarqardlit til en stor bugt paa denne øs nordvestside, hvorfra køres over isen til Egedesmindeøens sydvestpynt. Hvilken vej der maa benyttes afhænger af isens tilstand; hele Egedesmindes distrikt vrimler af strømsteder, hvor isen til forskellige tider undermineres og blir ufarbar. Jeg har f. eks. kørt over Nivâq-fjordens munding ved Diskobugt først i februar maaned og neppe kunnet komme frem for strømskaaret is, hvor hundene hvert øjeblik stak poterne igennem.

¹ Qeqertarsuatsiaq (se Baades beskr. note 5, s. 27) er den største ø i Nivâq-arkipelaget ud mod Davisstrædet. Øen er gennemskåret af fjorde og bugter og bagom den gaar et smalt sund mellem øen og fastlandet Naternaq („det gulvlignende“). Der findes flere bopladser paa øen, den største, hvor der nu er en kapelkirke — i hvilken jeg engang holdt Gudstjeneste, som maatte gentas, fordi kapellet ikke paa langt nær kunde rumme den mængde Grønlændere, som var strømmet til fra alle kanter, nogle endog *gaaende* 6 mil over is og land — har navn efter øen.

ligere til et Stæd som kaldet *Mannamiut*,¹ hvor Fangsten sidste Vinter har været, om ikke god, saa dog noget bedre end ved *Kikkerta-sveisiak*. Saavel ved sidstmeldte Stæd som *Mannamiut* gives god Lejlighed til Kabliau og Hellefiskerie, og undertiden falder ogsaa en Deel Lodder om Sommeren. Productionen har været meget ubetydelig ved dette Stæd, det højeste samme har leveret er 10 Tønder Sælspæk og omtrent 80 Sælskind.

d. Udstædet Innusulik eller Bjørnenæsset.²

Ligger 9 Miile i W. S. W: fra Colonien ved Mundingen af en 30 Miiles lang Fiord, *Aulusuvik-Fiorden*.³ Dette Stæd bestaaer af mangfoldige Øer, og imellem disse, Indløb fra den store Fiord og Havet, hvilket gjør at Stædet er særdeles beqvem ei allene til Garn, men og til Kajak og Riflefangsten. Foruden den gode Lejlighed som her gives for Grønlænderne til Duunsamling, saa har de ogsaa Haab om Aarlig at kunne gjøre sig Fordeele af Drivehvale, som formedelst Havets Nærtligrændsenshed støder an paa disse Øer. De Producter, som fra dette indleveres til Handelen er Sælspæk, Sælskind, Duun og undertiden lidet Hvidfiske og Hvalfiske-Spæk, samt Barder. Det eene Aar med det andet kan jeg regne at Stædet producerer 20 à 24 Tønder Sælspæk, omtrent 150 Stk. Sælskind og 4 à 500 ℥ Duun; hvilket dog meget dependerer af Grønlændernes Antal, som opholder sig ved Stædet.

¹ Manermiut (se Baades beskr. note 5, s. 27) er nu et stort „udsted“ med butik, lager og skolekapel. Herfra køres sædvanlig om vinteren ud over isen, som oftest er meget skruet, tilhavs til Vester Eiland.

² Inugsulik („det med varde forsynede“, sigter til et gammelt sømerke fra Hol-lændernes tid) er toppen af det høje forland, hvor bopladsen Bjørnenæsset, nu „udstedet“ Kangâtsiaq, ligger. Bjørnenæsset havde selvfølgelig navn efter, at der ofte saaes, maaske ogsaa undertiden var skudt, isbjørne dér. Da stedet ligger ret fremskudt og bjørnene sædvanligvis kommer med „vestisen“ fra Amerika-siden, er det meget rimeligt, at de støder til land der.

³ Aulatsvik-fjorden er identisk med den kendte Arfersiorfik („hvalfangstpladsen“)-fjord, som gennem et smalt sund med sterk strøm staar i forbindelse med sin store indre del, som i forskellige arme strekker sig helt ind til indlands-isen. Da fjordens indre forgreninger omfatter et areal paa mere end 900 km² og da tidevandet *indenfor* er stærkest, lader det sig let indse, hvilke uhyre store vandmasser der maa passere gennem det lange, smalle sund. Dette kan overhovedet kun passeres af fartøjer ved tidevandskifte og der er adskillige gange hændt ulykker med konebaade, som enten er bleven suget ned af de

e. **Garnforsøget Kippingasuk.**¹

Ligger 5 Miile i O. S. O: fra sidstommeldte Stæd, og 14 Miile fra Colonien. Her er efter Inspecteurens Tilladelse opbyggt et grønlandsk Jordhuus for Handelens Regning i Handels-Aaret 1796, for der at gjøre Prøve med Garnfangsten. Stædet har en ypperlig Beliggenhed for al Slags Sælhundefangst. Paa hver Side ligger en stor Fiord, og fra begge, Indløb til *Kippingasuk*, hvorved dannes mange Bugter og Aabninger som gjør Stædet beqvemt til Garnfangsten og især om Høsten, naar Isen lægger sig tidlig i Bugterne. I Handels-Aaret 1798, blev ved dette Stæd Producterne af Garnfangsten allene 30 Tønder Sælspek og 200 Stk. Sælskind. Det er mig ubekjendt om her skulle gives Lejlighed til Kabliu og Hellefiskerie; men jeg formoder det efterdi Stædet ligger lige for det aabne Hav.

f. **Udstedet Auvlusuvik.**²

Ligger 2 Miile S. S. W. fra sidstbemeldte Stæd og 16 Miile fra Colonien. Grønlænderne boe her, almindelig paa 3 à 4 Stæder paa en Distance af omtrent $\frac{1}{4}$ Miil, deels paa det faste Land og deels paa store Øer. Den store *Auvlusuvik* og *Attanerme Fiord*³ løber her igennem, og danner mangfoldige Bugter og Krumninger, hvorved Stædet gjøres særdeeles beqvem for Sælhundefangsten. Dette Stæd har i forrige Tider været stærkt beboet, men nu ere de fleeste Grønlændere her, deels uddøde og deels bortflyttede, saa at her i inde-

kogende hvirvler eller knust mod breddernes sten. Det eneste skib, som vides at have været inde i den indre del af fjorden, er damperen „Sofia“, hvormed Nordenskiöld paa sin ekspedition 1883 forcerede løbet og foretog undersøgelser af de indre fjordarme.

¹ Qipingassoq (se Baades beskr. note 3, s. 27) er en periodevis forladt, nu for tiden vistnok befolket boplads ved en snoet vig paa Arfersiorfik-fjordens nordside.

² Aulatsivik (se Baades beskr. note 3, s. 27) er en stadig beboet plads ved munden af fjordarmen Tasiussaq („den indsølgende“) i Arfersiorfik-fjorden. Hertil færges sædvanligvis over med konebaad om vinteren fra nordsiden, idet munden af det smalle sund i fjorden saagodtsom aldrig lægger til med is; man ror her gennem en tyk damp eller taage, som i den sterke kulde staar tæt over det aabne vand, og man har grund til at forundres over Grønlændernes fænomene orienteringsevne, idet det som regel er umuligt at se blot en baadslængde omkring sig.

³ Ataneq („sammenhængen“)-fjord (af James Hall 1605 kaldt Breide Rantzaus Fiord) strækker sig fra sydsiden af Arfersiorfik-fjordens munding i sydvestlig retning dybt ind i landet.

værende Aar ikkun opholder sig 3de Familier. Foruden den gode Lejlighed her gives til Sælfangst, hvoraf Productionen skal have været betydelig meedens Stædet havde tilstrækkelig Antal Beboere, saa ligger og dette Stæd nær ved den store Bugt *Tessiusak*, som indslutter en Mængde smaae flade Øer, hvor en stor Mængde Eder Fugle lægger Æg og udklækker deres Unger, og giver altsaa dette Stæds Beboere den beste Lejlighed til Duunsamling. Ligeledes kommer aarlig en stor Mængde *Angmasetter* eller Lodder ind i *Tessiusak* som tilligemed tvende temmelig store Laxe-Elve er en vigtig Nærings Green for Grønlænderne. Det højeste som i min Tid er leveret fra dette Stæd af Producter, er 47 Tønder Sælspek, 350 Sælskind og 500 f Duun.

g. Udstædet *Ekarasak*.¹

Ligger 8 Miile W. S. W. fra sidstbemeldte Stæd og 21 Miile fra Colonien. Stædet har en ypperlig Beliggenhed for al Slags Sælfangst og Productionen som herfra indleveres til Handelen dependerer meget af Grønlændernes Mængde, som opholder sig ved Stæden; ligesom og, at om Vinteren er jevnlig aaben Vand. I indeværende Handels Aar staaer her 4 Familier, hvilket er det største Antal, som har været her i min Tid. Det højeste som Stædet har leveret af Producter siden Handels-Aaret 1791 er 24 Tønder Sælspek og omtrent 60 Stk. Sælskind. Foruden Sælhunde-Fangsten, har Grønlænderne herved Stædet god Lejlighed til Duunsamling og især er Kabliau og Hellefiskeriet her fortrinlig god, da samme Fiskerie haves tæt under Landet.

II. Øde og ubeboede Fangestæder.

a. *Øen Manetsuk*, eller som det kaldes i Søkortet *Bonke-Eiland*.²

Ligger 1 Miil fra Colonien mod Nord. Øen er i Omkreds omtrent 2 Miile og Stædet giver god Lejlighed til Sælfangst, naar kun gode Fangere opholde sig her. I sær udmærker den N. W. Kant

¹ *Ikerasak* (se Baades beskr. note 5, s. 27) er en tidligere periodevis, nu fast beboet plads paa en høj ø i sejløbet gennem skærgaarden nordøst for Rifcol.

² „*Bonke-Eiland*“ beror egentlig paa en misforstaaelse, idet hele øgruppen omkring *Egedesminde* af Hollænderne benævntes „*Bonke Eilande*“ og bassinet mellem dem „*Bonke Bay*“.

sig om Høsten naar Sortsiderne passere forbi til Iisfjorden,¹ da de altid følger det steile Land og gør som oftest en Tour indi en stor Bugt af Øen, og som kaldes *Tarajonisuk*.² Efter sikkre Beretninger skal her ved Stæden førend Sygdommen i Aarene 1785 og 1786 indfandt sig, have opholdt sig mange Grønlændere, og Fangsten med Hvidfiske og Sortsider været temmelig god. Foruden den Lejlighed som Stædet giver til Sælfangst, kunde her uden Tvivl blive en temmelig god Hvalfanger Plads, da Hvalen hver Høst, naar de kommer fra Søen og gaaer til Iisfjorden, passeret herforbi. Erfaring har overbeviist mig herom; thi hvert Aar har jeg havt Hvale ved dette Stæd, og jeg har mange Gange ønsket, at jeg kun havde trende Slupper med sit behørigte Fleet,³ for at gjøre Forsøg med Hvalfangsten, og jeg troer gandske sikkert, at Stædet i saa Fald allerede havde indbragt Handelen adskillige Hvale. I Handelsaarene 1789 og 1790 er af min Formand⁴ anskikket Forsøg med Hvalfangsten fra denne Øe, men Udfaldet svarte ej til det Haab man havde gjort sig om samme; dog veed jeg af sikkre Efterretninger at Mislykken ikke kom af Mangel paa Hvale, men deels af udelige Formænd for Hvalfangsten, og deels af slet valgte Harpunerere, som af Frygt loed sig nøje med at ligge ved Siden af Hvalen og ikke havde Moed til at anskyde den. Naar Hvalfangst skal drives paa denne Maade, saa kan endog det allerbedste Forsøg gaae overstyr — og har endvidere den Følge med sig, at en anden Mand, som baade havde Lyst og Moed foreenet med Flid og Paapasselighed ikke tør gjøre noget Forslag til Opreisning for dette sløvfede Vahlfanger Forsøg. Og jeg maa ogsaa sige dette: at jeg slet ikke kunde undres over om Høje Vedkommende ansaae mig som Projectmager i Fald jeg

Iøvrigt svarer øen Manitsoq fortreffeligt til sit navn „den ujevne“, idet den udelukkende bestaar af knudrede og knoldede fjeldpartier. Øen markerer det sydlige hjørne af Diskobugtsmundingen ligesom Lyngmarksfjeldet ved Godhavn paa Disko det nordlige.

¹ Ved „Iisfjorden“ forstaaes Jakobshavns berømte isfjord, den største afløbskanal for indlandsisens overflod paa disse breddegrader af Vestgrønland.

² Tarajornitsoq („den salte“) kendes neppe nu under dette navn.

³ Ved „fleet“ forstaaes linegods, harpuner, lænsere etc. til hvalfangsten.

⁴ *Caspar Gottlieb Lidemark* (1758—97), student fra Kristiania, var handelsbetjent paa Grønland fra 1782, „byttede gaarde“ 1791 med Myhlenphort, som da var bestyrer af Jakobshavn. Han var gift med en indfødt, *Eleonora*, datter af købmand *Dorf* paa Egedesminde og blev svigerfar til den i Grønlands historie kendte missionær *Peder Kragh* (1796—1889).

vilde interessere mig for et Stæd, som under en anden Mands Bestyrelse har havt saa slet et Udfald, og af dets Aarsag er sløvfet. Men da det er min Pligt at sige hvad jeg efter beste Skiøn og Erfaring veed om ethveert Stæd, saa har jeg af den Aarsag fremført mine Tanker om ovenbenævnte Stæd. I min Tid har her meget sjældn opholdt sig Grønlændere, og naar saa har været, har Fangsten været taalelig, men samme har dog beroet paa lisens tidlige Ankomst om Høsten og stadigt Iislæg om Vinteren. Den højeste Production som herfra i min Tid er indleveret til Handelen er 15 Tønder Sælspek, og omtrent 50 Sælkind. Stædet giver ogsaa god Lejlighed til Kabliau og Hellefiskerie.

b. **Øen Ekoet.**¹

Ligger omtrent 1½ Miil i O. S. O. fra Colonien, har i forrige-tider været temmelig beboet, men siden aaret 1791 har kun et Aar staaet Grønlændere ved dette Stæd, og da var Fangsten maadelig. Her gives ogsaa Lejlighed til Kabliau og Hellefiskerie.

c. **Øen Annarsuk.**²

Ligger 2 Miile i Ø. for Colonien. Stædet er temmelig beqvem for Sælfangsten, naar ikkun gode Fangere opholder sig her. I min Tid har Grønlænderne opholdt sig her adskillige Gange; men (stedet har) i de to sidste Handels Aar ligget øde. Den højeste Production som i min Tid er indkommet til Handelen fra dette Stæd er 15 Tønder Sælspek og 50 Sælkind. Her gives ogsaa godt Kabliau og Hellefiskerie.

d. **Øen Akkonak, Østen for Colonien.**³

Er beliggende 4 Miil i Ø. for Colonien, og slutter *Egedesmindes* Destrict paa denne Kant. Øen er i Omkreds omtrent 1½ Miil og har mange andre Øer omkring sig, hvorved dannes mange Bugter og Sunde, som gjør at Stædet er særdeeles beqvemt for al Slags Sælfangst. Stædet har førend Sygdommen i 1785 indfandt sig været meget stærkt beboet. Efter sikre Beretninger skal her have været

¹ Eqûtít, se Baades beskr. note 5, s. 27.

² Anárssuk, se Baades beskr. note 5, s. 27.

³ Akúnaq (se Baades beskr. note 5, s. 27) er nu et stort „udsted“ med butik, lager og skolekapel.

en overmaade skøn Sælfangst, og naar man betragter Stædets Beliggenhed kan man have Grund til at troe Beretningen. Ofte har jeg søgt at faa nogle Familier til at boe her ved Stædet, men de har ej været at overtale hertil. Aarsagen formoder jeg at være denne. I Aarene 1785 og 1786 stod her mange Familier, men Sygdommen som samme Aar indtraf, bortrykkede næsten allesammen, saa at ikkun faae bleve tilovers, og Erfaring har lært, at Grønlænderne afskyr saadanne Stæder, hvor en total Ødelæggelse er gaaet for sig over deres Landsmænd og flytter meget sjælden derhen, ihvor skøn Lejlighed Stædet giver til Fangsten, en Følge af den blant Grønlænderne endnu hærskende Overtroe.¹ Formeedelst Stædets gode Beliggenhed troer jeg at Sælfangsten ville blive temmelig god, naar kun Grønlænderne opholdt sig og som havde Lyst til at drive denne vigtige Fangst for Alvor. Kabliau og Hellefisk falder ogsaa en skøn Deel af ved dette Stæd. Dette ere altsaa de øde Fangestæder paa den østre og nordre Kant paa Colonien, som jeg finder værd at opgive, jeg vil altsaa henvende mig til den vestre og sydlige Kant og der efter den Kundskab jeg har om samme beskrive det saaledes.

e. Øerne Tupertullik og Ilutullik.²

Ligger omtrent 4 Miile i Vesten for Colonien, har adskillige Gange i min Tid været beboet og Fangsten har da været taalelig. Siden Forsøget *Wester Eiland* blev anstillet har ingen Grønlændere opholdt sig her, men de ere flyttede til forbemeldte Forsøg, som et bedre Fangestæd. Stædet er ellers godt beliggende for Duunsamling, men især for Drive Hvale, som i forrige Tider ere blevne fundne

¹ Ved epidemierne 1785—86 og deres her af Myhlenphort omtalte følge affolkedes saagodtsom hele Egedesmindes distrikt. Smitsoten mindes endnu under navnet „*nungunerssuaq*“ ᓃ: „den store øddelæggelse“. Som fra „Svartedødens“ tid i Danmark og Norge fortelles der ogsaa herfra forskellige traditioner eller sagn, som f. eks.: paa øen Tuluartalik østfor Akúnâq (Baades beskr. note 5, s. 27) levede 2 mennesker, som var flygtet derhen langt sydfra, en hel sommer af bær og rødder. De var de eneste tiloversblevne i omegnen og fra dem befolkedes senere de omliggende steder. Og en anden tradition: En hel del konebaade, som skulde paa rensjagt i syddistriktet, blev indhentet af sygdommen ved Itivdlerssuaq („det store overbæringssted“) i Arfersiorfikfjorden og af deres besætninger blev ikke en eneste tilovers.

² Tupertalik („teltpladsen“) laa paa Sarqardlitøens sydvestside ikke langt inde fra Davisstrædet og Igdlutalik („huspladsen“) laa lidt nord derfor. Der findes eskimoiske husruiner begge steder.

iblandt disse Øer. I indeværende Handels Aar er funden en Drivehval ved dette Stæd, men som kun gav lidet Spæk og Barder. Lejligheden til Kabliau og Hellefiskerie er her meget god. Den Højeste Production som i min Tid er indkommen fra forbemeldte Stæd er 28 Tønder Sælspek, omtrent 100 Skind og en Deel Duun.

f. Øerne Simutarsuak og Simiutullik.¹

Ligger 18 Miile i Vesten fra Colonien har i forrige Tider været stærkt beboet, men siden Aaret 1786, da Sygdommen bortrykkede Beboerne, har ingen Grønlænder opholdt sig her. Efter gamle Grønlænderes Beretning skal her have været en ypperlig Sælfangst. Stæderne ligger ogsaa meget fordeelagtig for Duunsamling paa de herom liggende mangfoldige Øer, og da disse ligger nær ved Havet, har i forrige Tider været funden Drivhvale. Her skal ogsaa i Handelsaaret 1790 være strandet et engelsk Skib paa een af disse Øer, hvoraf lidet eller intet blev bjerget.

g. Øen Ekkarasuk.²

Er beliggende 19 Miile i S. W. fra Colonien, har ej været beboet i min Tid, men førend Sygdommen bortrykkede Grønlænderne her ved Stædet, skal her have opholdt sig mange Familier og skal da i den Tid have haft ypperlig Fangst. Efter Stædets fordeelagtige Beliggenhed troer jeg at Sælhunde Fangst med Garn baade i aabent Vand og under Iisen blev fortrinlig god, naar kun Stædet var etableret med Grønlændere eller Danske. Om her gives Kabliau eller Hellefisk er mig ubekjendt, men en tæmmelig stor Elv ligger ganske nær ved, hvorudi falder skønne Lax.

h. Attanarme.³

Ligger 4 Miil i Synden for bemeldte Sted og 23 Miile fra Colonien. Stædet er beliggende paa det faste Land ved Enden af den store *Attanarme Fiord*, bemeldte Fiord har sit Indløb ved forhen bemeldte Stæd *Simutarsuak* og er omtrent 24 Miile i Længden. Ved sit Løb danner den mangfoldige Bugter og Aabninger imellem Øerne, og tager Tilstød fra mange andre Fjorder, hvilket gjør at

¹ Simiutarssuak og Simiutatdluk se Baades beskr. note 3, s. 27.

² Ikerasârssuk se Baades beskr. note 5, s. 27.

³ Ataneq; pladsen kendes neppe nu.

her stedse opholder sig en Mængde baade store og smaa Sælhunde Sommer og Vinter. Omendskiønt at *Attanarme Fiorden* er omtrent 1 Miil bred, saa synes man dog naar man kommer til Stædet, at det er gandske indelukket, og at intet Udløb skulde være, derfor kan lisen ikke brække ved nogen Søegang, men Solens Heede maa fortære den. Af denne Aarsag ligger lisen i Almindelighed til omtrent sidst i Junii Maaned eller først i Julii, og i denne Tid er lisen overalt bestrøet med smaa og store Sælhunde. Stædet giver ej alene god Lejlighed til Kajak og Rifle-Fangsten, men til Sortside-Fangsten med Garn i aaben Vand og med smaa Garn under lisen er Lejligheden fortrinlig god, og efter hvad jeg kan dømme det allerbeste Fangestæd i Egedesmindes Destrict. Ofte har jeg ønsket at Stædet laa Colonien saa nær at jeg selv kunde drive Garnfangsten derfra, og for tillige ved mit Eksempel at kunde opmuntre Grønlænderne til denne vigtige Fangst, og jeg tør da underdanig formode, at *Attanarme* vilde trodse Colonien *Omenak* med Garnfangsten,¹ især naar Stædet blev drevet med samme Force som ved *Omenak*. Sygdommen bortrykkede ogsaa Beboerne her i 1785 og 1786 og siden den Tid har ingen Grønlændere opholdt sig her; men saalænge som Stædet havde tilstrækkelig Antal Grønlændere skal Fangsten have været ypperlig. Jeg har ofte talt med Grønlænderne som boede paa de nordlige Fangestæder om at flytte til dette ypperlige Fangestæd, og de har ej heller været gandske uvillige hertil; men de har anført som Hindringer dette: at Vejen fra *Attanarme* er for det første lang og besværlig om Sommeren og dernæst ufremkommelig om Vinteren,² saa at de ikke kunde komme til Colonien for at faa det fornødne Krudt og Blye etc. til deres Fangstes Drivt; men denne Vanskelighed troer jeg kunde afhjælpes paa denne Maade at den danske Mand, som skulde gjøre Prøve med Garnfangsten herved Stæden, blev leveret en Deel Krudt og Blye med sig, for dermed i fornøden Tilfælde at forstrække Grønlænderne om Vinteren. I Handels Aaret 1798 tog jeg mig den Frihed at gjøre Hr. Inspecteur *Bendeke*³ Forslag

¹ Denne sammenligning viser, hvilken stor udvikling der var sket ved *Ūmánaq* i tiaaret siden Cappelens beskrivelse, se denne.

² Vejen er „ufremkommelig“ af den i note 2, s. 38 nevnte aarsag.

³ *Claus Bendeke* (1764—1828), cand. jur., inspektør i Godthaab 1795, i Godhavn 1797, hjemgik 1801 for svagelighed, entlediget 1803. Amtmand paa Hedemarken 1804, overretsassessor i Christianssand 1816, justitiarius 1823. Eidsvoldsmænd.

om et Garnforsøg ved *Attanarme*, og Velbemeldte Hr. Inspecteuren har ej allene indvilget dette, men ogsaa ønsket samme iværksat. I afvigte Høst var det mig ikke mueligt formeedelst andre Handels Forretninger at faae dette Forsøg anstillet; men jeg haaber gandske sikkert, at jeg til næstkommende Efteraar, skal faa gjort Begyndelse hermed. Foruden Sælfangsten gives her, i de mange nedrindende Elve, skøn Laxefangst og desuden en Mængde *Angmsetter* eller Lodder, hvilket vilde være en vigtig Nærings Green for Grønlænderne som opholder sig her om Sommeren.

i. **Fattighuset eller Iluvilik.¹**

Ligger 8 Miil W. N. W. for sidstbemeldte Stæd og 23 Miile fra Colonien. Dette Stæd har ogsaa førend Sygdommen indfandt sig været temmelig besat af Grønlændere; men siden den Tid ikke. Fra Havet løber her forbi en stor Fiord kaldet *Fattighuus-Fiorden* og er omtrent 18 Miile lang og 1 Miil paa det bredeste. Denne Fiord har mangfoldige Bugter og Krumninger og tager tilsidst sit Løb i den forhen beskrevne *Attanarme Fiord*. Fangsten skal i forrige Tider have været maadelig, og derfor har Europæerne som den Gang boede ved *Rummelpot*, kaldet Stædet *Fattighuset*. Havde Garnfangsten den Gang været bekjendt blant Grønlænderne, troer jeg vist, efter hvad jeg kan slutte, af Stædets skønne beliggenhed, at Fangsten skulle have været fordeelagtig baade for Handelen og Grønlænderne. Til Kabliau og Hellefiskerie gives her ogsaa skøn Lejlighed ligesom ogsaa til Duunsamling.

k. **Øen Akkonak væsten for Colonien.²**

Ligger omtrent 2 Miile N. W. fra sidstnævnte Sted og 24 Miil fra Colonien. Har i min Tid været beboet adskillige Gange, og Grønlænderne have her god Fangst; men den store Mængde Hvalrosser som om Foraaret søger her under Landet, har afskrækket Grønlænderne fra at boe ved dette Stæd. I Handelsaaret 1795 blev produceret ved forbemeldte Stæd, 90 Tønder Sælspæk foruden en Deel Skind og Duun. Her gives ypperlig Lejlighed til Kabliau og Hellefiskerie, da Stædet ligger udi Havet.

¹ Iluvilik („stedet med gravene“)-fjorden skærer sig ind i landet syd for Rifcol i nordøstlig retning.

² Akúnâq („mellemladsen“) kendes neppe nu under dette navn.

1. Ekalurksuit eller det Stæd ved Rommelpot hvor Colonien Egedesminde
Huuse tilforn har staaet.¹

Ligger 4 Miil S. W. fra sidstbemeldte Stæd og 28 Miil fra Colonien. Dette Stæd har ikke været beboet siden Colonien blev forflyttet til Øen *Ausiet*. Efter Beretning skal Fangsten med Kajak og Rifle have været maadelig og tildeels meget slet, men jeg er overbevist om at Fangsten havde blevet det modsatte, dersom Europæerne og Grønlænderne havde kjendt den vigtige og nyttige Garnfangst, hvortil her gives en ypperlig Lejlighed og næst Attanarme er det beste Stæd jeg kjender i Destrictet. Omtrent $\frac{1}{2}$ Miil fra det Stæd hvor Colonien har staaet, ligger en stor Ferskvands Sø,² som efter hvad jeg kan skønne, er 12 Miile lang, og har runden om en meget behagelig Situation. Fra denne Sø løber en meget stor Elv og som falder ud i den salte Sø. I forbemeldte Sø gives en utroelig Mængde store Lax, saa at jeg troer; at det var muelig at fiske en maadelig Jagts Ladning om Sommeren, naar man havde de fornødne Fiskeredskaber. Til Beviis herpaa vil jeg anføre; at jeg i Aaret 1792 opholdt mig ved denne Elv i 8 Dage og med nogle faa Garn fiskede 3538 Lax. Hvad jeg ikke brugte til min egen Huusholdning loed jeg vindtørre og uddeelede samme til fattige Grønlændere om Vinteren. Foruden det anførte gives her ogsaa skøn Lejlighed til Kabliau og Hellefiskerie, og som jeg troer er det beste i Nordre Grønland. Duunsamling er heller ikke ubetydelig ved dette Stæd; ligesom og Reensjagten for Grønlænderne er god. Blandt andet hvad jeg har anført om sidstbemeldte Stæd, maae jeg til Slutning anmærke: At jeg har funden en Deel Blyant³ og Bruunrødt paa adskillige Stæder ved

¹ Her skelnes endnu tomterne af et mindre vaaningshus, som uden tvil har været af stokverk „paa norsk maade opbyggt“, og endnu et par sinaahuse til proviant, handelsvarer og fadeverk. Stedet er en smuk og frodig dalsenkning ved bugten Equalugssuit („haakjerringerne“) lige ved en stor elv, som kommer fra den bagvedliggende sø. Pladsen, som aldrig senere har været beboet, kaldes Igdluerúnerit („tomterne“).

² Dette er den største kende indsø i Grønland. Den benevnes „Gieseckes Sø“ efter mineralogen *Carl Ludvig Giesecke* (1761—1833), som kom til Grønland 1806 for i løbet af et par aar at berejse landet for undersøgelser, men paa grund af krigen med England, under hvilken der kun kom faa skibe til landet, maatte forblive her til 1813.

³ Grafitforekomsterne omkring Nordre Strømfjord er undersøgt flere gange, sidst omkring 1905, men uden at det har haft praktiske følger, vistnok baade fordi forekomsterne er for spredte og fordi adgangen til dem er for vanskelig og brydning for bekostelig.

Rommelpot. — Mange flere øde Fangestæder findes vel i Destriktet, men at opregne alle disse, ville blive alt for vidtløftig og maaskee til ingen Nytte; hvorføre jeg vil lade samme beroe med de allerede opregnede, desuden er det ikke at formode, at Folkemængden i Egedesmindes Destrikt skulle saaledes tiltage, at alle Fangestæderne kunne besættes. I det mindste vil samme vist ikke skee i de første 100 Aar.¹

B. Forsøget Rifcol.²

Ligger omtrent 20 Miil i W. fra Colonien *Egedesminde*. Her er i Handelsaaret 1793 opført et lidet europæisk Huus paa Øen *Nunnarsuaks* nordre Side, hvor der findes en rummelig og sikker Havn baade for Skibe og andre Fartøjer. Dette Forsøg blev først anstillet i Handelsaaret 1792, da et grønlandsk Jordhuus blev opbyggt for Handelens Regning, og har aarlig været besadt med en Formand eller Assistent og 3 danske Mænd, deels for at drage Grønlænderne til de herved liggende gode Fangestæder, deels for at opdage og bierge Drivehvale, og endelig for at have Folk ved Haanden, som paa Handelens Vegne kunde bierge, dersom Skibe skulle forliise her, som adskillige Gange har været Tilfældet. Men da Fordeelen som ventedes af dette Forsøg ikke har svaret til det Haab man med Grund havde gjort sig herom, og de fleste Grønlændere i Handelsaaret 1797 flyttede bort, saa har dette Forsøg ikke været beboet af Europæere i de 2de sidste Aar, baade for at kunde bruge de Danske som boede her til det nye oprettede Forsøg paa *Wester-Eiland*, og fordi jeg paa den første Togt tidlig om Foraaret, kan forrette Handelen med Coloniens Fartøjer ligesaa godt som den Handelsbetjent eller Formand, som til stor Bekostning for Handelen skulle boe her med 3 Mand hele Vinteren. Af de vigtigste Aarsager hvorfor Handelen skulle holde en Handels-Betjent og 3 danske Mænd ved *Rifcol* er efter mine uforgribelige Tanker, for saa meget mueligt at forekomme Snig-handelen mellem Grønlænderne og de engelske Hvalfangere; men foruden at denne Snighandel for det meeste kan forebygges ved Be-

¹ Myhlenphort fik ret. Skøndt distriktets folkemængde siden da er mangedoblet, er langtfra alle „fangestæder“ besat endnu.

² Dette blev altsaa oprettet efter købmand Baades anvisning (se dennes beskrivelse). Efter krigen med England 1807—14, da alt i Grønland laa stille, genoprettedes det 1818, men paa et andet sted, nemlig ved *Agto* i skærgaarden indenfor *Rifcol*, hvor der nu er en stor handels- og fiskeplads.

styrerens Driftighed og en rigtig Omgang med Grønlænderne, som endnu opholder sig tæt ved *Rifcol*, til at flytte ud til det meget vigtige øde Fangestæd *Attanarme*, som ligger saa langt inde i Landet, at Grønlænderne om Foraaret ikke kan komme til de engelske Skibe; Altsaa ophører da den vigtigste Aarsag og Handelen besparer de betydelige Omkostninger at holde en Assistent og 3 Colonister samt vedligeholde et europæisk Huus ved *Rifcol*.

C. Forsøget Wester-Eiland.¹

Ligger omtrent 6 Miile i N. W. fra Colonien. Stædet bestaar af 5 Øer, hvorimellem dannes 3 taalelige Havne baade for Skibe og andre Fartøjer og ligger meget frit, saa at man fra Udkiksklippen kan see Havet runden om; derfor synes dette Stæd beqvem for Hvalfangsten. Dette Hvalfanger-Forsøg blev først anstillet i Handels Aaret 1795. da et grønlandsk Jordhuus for Handelens Regning blev opført, og en Dansk Mand med 3de Slupper gjorde Begyndelsen med Hvalfangsten. Dette Handelsaar blev fanget en Hval og forliist en anden som var lændset død. Det paafølgende Handelsaar blev mange Hvaler seet ved dette Stæd; men stormende Vejer og Iis lagde Hindringer i Vejen, at ingen Hval kunde fanges. En Drivehval blev dog funden af Grønlænderne 4 Miil til Søes fra Forsøget, hvoraf nogle Barder fremkom til Handelen; Resten blev forliist med en Storm af Østen. Handels Aaret 1797 var ej heller lykkeligere. En stor Del blev seet af Hvalene; men formeedelst Iis og stormende Vejer kunde ingen fanges. I Handels Aaret 1798 var Lykken noget meere gunstig, 6 Hvale blev fangne og 3 forliiste. Derimod er indeværende Handels Aar ingen Hval faet. For Grønlænderne er Sælfangsten her temmelig god, især om Høsten med Sortsiderne og om Foraaret med Klapmydser og Oksukker.² Af Sælspæk er fra dette Stæd leveret

¹ Dette blev altsaa ligeledes oprettet efter købmd. Baades anvisning (se dennes beskrivelse). Øerne var beboet fra før kolonisationens tid, nu bor der en relativ stor befolkning, som søger handelsstedet ved Manermiut. Ved bopladsen findes skolebygning, som tillige benyttes til Gudstjeneste. Under krigen 1807—14 ophørte hvalfangsten paa Vester-Ejland, da man manglede baade og redskaber. Den optoges 1818, men da den derefter stadig aftog, nedlagdes anlæget 1823.

² Ugssuk ☉: remmesæl (se Cappelens Ūmānaq-beskrivelse).

I Handels	Aaret	1795	94	Tønder
- —	—	1796	20	—
- —	—	1797	19	—
- —	—	1798	19	—
- —	—	1799	84	—

5 Aar 236 Tønder Sælspæk.

Her foruden er hvert af disse Aar leveret en Deel Skind. Den eeneste Ulejlighed Stædet medfører: er Mangel paa færsk Vand om Vinteren, da Europæerne som opholder sig her, maae lade smelte Iis for at faae det fornødne Vand. Om Sommeren findes her en lille Søe hvori er færsk Vand; men denne bundfryser om Vinteren. —

Jeg har nu saaledes i det foregaaende beskrevet baade Beboede og Ubeboede Fangestæder i *Egedesmindes* Destrict, og derved underdanig fremført hvad jeg deels efter egen Erfaring og deels efter sikre Beretninger, veed om ethvert Stæd især.

Jeg maa nu til Slutning af denne Materie tale noget om *Egedesmindes* District i Almindelighed. Tilforn er meldt, at *Egedesmindes* Destrict, bestaaer af lutter Øer, som strækker sig til det faste Land i S. O. S. og S. W. og kan i Omkreds være 150 Miile. Mellem de utallige Øer som findes i Destrictet, gives mangfoldige blinde Skiær og Sandbanker; som gør Sejladsen meget farlig for ukjendte Folk; men paa den anden Side dannes her mellem Øerne mange skønne Havne hvor Fartøjer i stormende Vejer og andre ulykkelige Tilfælde kan tage deres Tilflugt. Ved enhver Havn er opreist Vahrtegn af Steen eller Træer for at viise Fremmede og Ubekjendte hvor Havnene er. — Blandt de utallige Øer, som ligger i *Egedesmindes* Destrict ere mange meget store, og hvoraf en Deel udgør i Omkreds nogle Miile, og paa disse Øer findes en usigelig Mængde færskvands-Søer, hvorudi gives skønne Øreder og Foreller, hvor Grønlænderne kunde have skjøn Lejlighed til at forsyne sig med Vinter Provision; men meget sjælden benytter de sig af dette Slags Fiskerie, da de for det første ikke kan anskaffe sig de dertil berøvende Fiske Redskaber, og for det andet havde fordeelagtigere Fiskerie ved Elvene af Lax og ved Søe Kandten med Kabliau og Hellefisk. — I den foregaaende Beskrivelse over Colonien *Egedesmindes* Destrict, har jeg ved den for ethvert Stæd ansatte Production, forbigaaet at tale om Ræveskindene, fordi denne Production saa meget retter sig efter den Flid hvormed

Grønlænderne drive Fangsten, at det Stæd som et Aar har leveret en Deel, et andet Aar har havt faa eller ingen. Jeg vil derimod kortelig opregne de Stæder som i min Bestyrelses Tid har leveret af denne Production og disse ere: *Auylusuvik, Kippingasuk, Ekarsak, Nunnarsuak, Manetsuk og Nivak*. I de 3de sidste forløbne Handels Aar har denne Fangst overalt været slet. Jeg har gjort mig forskjællige Tanker herom for at udfinde Aarsagen til Misfangsten; men jeg har ikke kundet udfinde anden Aarsag end denne: at Rævefangsten dependerer meget af hvor mange eller faa Sæl eller Hval Aadsler som drive til Landet i Destrictet. Naar slet ingen eller kun faa Sæedyr drive til Land, er Ræven nødsaget at søge efter sin Næring og tager da tiltakke med hvad som er lagt for ham i Rævefælderne; men derimod naar mange Aadsler er drevne til Landet, søger den sin Føde ved Strandkanden. At her i Destrictet gives mange af disse Dyr, derom kan ikke være nogen Tvivl; men at udfinde en Maade hvorved man kunde fange noget Klækkeligt, var meget at ønske og ville være meget fordeelagtig baade for Handelen og Grønlænderne. Ofte har jeg tænkt paa den Maade som bruges i Sibirien at fange Ræve paa, nemlig med Forgift. Denne Efterretning har jeg funden i Samlingen af nyeste Rejsebeskrivelserne. At denne Fangstmaade ogsaa kunde anbringes her i Landet med Nytte, troer jeg gandske sikkert, naar ikke samme var forbunden med mange Farligheder især for et saa ukyndigt og uoplyst Folk som Grønlænderne er. — Hvad jeg kunde fremføre om Folkemængden i Destrictet, det vil altsammen gunstigst erfares af den saavel til Directionen som Inspecteuren d: a: indsendte Mandtals Liste over Grønlænderne. Jeg maae alleene lægge det til, at i de 8 Aar jeg har havt Colonien Egedesminde under Bestyrelse, har Folkemængden tiltaget i Destrictet. Vel ere gode Fangere deels bortdøde og deels omkomne i Kajak i denne Tid; men her er ligesaa mange raske Fangere opvoksne i de afdødes Stæd. —

Til Slutning vil jeg i Følge Circulairesns Bydende underdanig fremsætte mine ringe Tanker om, hvad som jeg formeener, kunde bidrage til Grønlands Opkomst og Grønlændernes Kaars Forbedring, og endelig hvorvidt borgerlige Love kunne anvendes blandt Landets Indbyggere.¹

¹ Myhlenphort slaar her flere fluer med ét smæk, idet han samler direktionens forskellige ønsker — om distriktsbeskrivelse, om „forslag til Grønlændernes kaars forbedring“ og om „betimeligheden af indførelse af borgerlige love i Grønland“ — i een afhandling.

A. Om Grønlands Opkomst og Grønlændernes Kaars Forbedring.

I Anledning heraf vil jeg underdanig fremsætte mine ringe Tanker saaledes. Da Grønlænderne i Almindelighed ere slette og skiødesløse Huusholdere, og det er saare vigtigt baade for Grønlænderne og Handelen at unge Grønlændere ej alleene fra Ungdommen blive oplærte til duelige Fangere og Forhververe, men og til at være sparsomme og forsynlige med hvad de forhverver; saa er det mine uforgribelige Tanker, at Grønlændernes Kaars Forbedring til sand Fordeel ogsaa for Handelen blev befordret ved paa beste Maade og de kraftigste Midler at opmuntre Grønlænderne til Driftighed og Stræbsomhed i alt hvad der angaaer deres Fangst og øvrige Næringsvej. I denne Henseende har Directionen allerede gjort den beste Begyndelse ved at ville uddeele Præmier til de Grønlænderdrænge, som fangede den første Sælhund med Kajak og Blære og ved at bortgive Kajakker til Fattige og uformuende Grønlænder Drænge. Til Grønlands Opkomst og Grønlændernes Kaars Forbedring troer jeg ogsaa dette ville bidrage, dersom en Riffel blev udsadt til Præmie for den Grønlænder, som af egen Fangst i et Aar leverede det største Quantum Sælspek, ikke mindre end 10 Ballier,¹ og en mindre Præmie for den som leverede 5 Ballier Sælspek: saa troer jeg ikke alleene at Productionen betydelig vilde blive forøget, men ogsaa Grønlænderne tilstrækkelig opmuntret til Flid og Stræbsomhed, og jeg er temmelig forvissat om at Handelen vilde vinde meere tilbage paa den forøgede Production, end hvad som udgaves til disse Præmier. — Dernæst maae jeg ogsaa fremsætte mine ringe Tanker om en passende Præmie for den Grønlænder, som forsynede sig med den største Deel tørret Kjød, Sild,² Kabliau, Hellefisk og Lax til Vinter Provision. Dette vil uden Tvivl gjøre den Virkning at Grønlænderne for Eftertiden ikke saa ofte blev Handelen til Byrde i de Aaringer som Sælhundefangsten mislykkedes. — Blandt mange

¹ Ballien rummede gerne 1 tønde; tidligere var det noget forskelligt de forskellige steder eftersom der var dannet tradition for det — endog helt op til 2 tønder. 1 ballie spek betaltes med 1 rigsdaler, hvorfor ogsaa, da pengesystemet indførtes ved handelsstederne i Grønland, rigsdaleren gennem lange tider benevntes „nápartaq“ ☉: en tønde.

² Ved „sild“ forstaas anmagssat ☉: lodder (*mallotus arcticus*).

Fordringer som kunde synes nødvendige i Henseende til Grønlændernes Oeconomie, til Fordeel baade for Handelen og Grønlænderne, maa jeg anmærke: den Forøgelse i Productionen af store Sælskind, som ville blive en nødvendig Følge i Fald Grønlænderne kunde undgaa at bruge deres Telteskind til Beklædninger i deres Vinter-Huuse. Brædder var vel til det Brug det beste og varigste, men foruden mange andre Ubeqvemmeligheder som dermed er forbunden for en Grønlænder, saa ere de og altfor Bekostelige. Jeg tør derimod underdanig foreslaae: At Handelen til et Forsøg, maatte lade indkøbe og hertil udsende en Deel tykke store russiske Bast-Maatte, som dog ikke maatte koste meere pr. Stk. end et Sortsideskind; disse vare altsaa ikke kostbare; men baade varige og bekvemme for en Grønlænder at tage med sig om han flyttede til et andet Stæd. Enhver vil let indsee: at naar et Telteskind hvert Aar skal skjæres i Stykker for dermed at beklæde et grønlandsk Jordhuus, og dette for det meeste af Fugtighed opraadner, er Grønlænderne nødsaget til at bruge Skindene af deres heele Fangst til et nyt Telt eller i det mindste til betydelige Reparationer paa det gamle, istæden for at kunne levere dette skønne Slags Skind til Handelen. Men naar de bleve vændte til at bruge Maatterne, ville Grønlænderne have flere Producter at levere baade til Fordeel for sig selv og Handelen. —

At den Oplysning som kan fremme Grønlændernes timelige Vel, og at Udryddelsen af den saa meget skadelige Overtroe ikke har havt den Fremgang under Missionen her i Landet, som et saa velgjørende Institut giver Haab om, har jeg ofte erfaret. At deres store Hang til Overtroe om Hexerie blandt flere Ulykker er Aarsag næsten til alle Mord, er almindelig bekjendt; af disse Aarsager tør jeg altsaa underdanig formene, at Oplysnings Væsnets Forbedring og Oplysningens Udbredelse især maatte befordre Grønlændernes Kaars Forbedring; da den tillige med at fordrive Overtroen ville ufejlberlig forbedre Grønlændernes Sæder og Vinskibelighed.¹ At

¹ I begyndelsen af 19 aarhundrede paatænkte og forberedtes store anstalter „til oplysningsvæsenets forbedring“ i Grønland. Saaledes skulde der oprettes læreanstalter i Godthaab og Godhavn under inspektørernes ledelse, og da Myhlenphort blev inspektør i Sydgrønland var han meget ivrig derfor og foranstaltede bl. a. i den anledning missionær *Niels Giessing Wolfs* (1779—1848) nedflytning fra Holsteinsborg til Godthaab — men det hele standsedes af krigen og kom først langt senere igang og i betydelig mindre maalestok end paatænkt. Først i vor tid er disse gamle planer fuldt realiserede.

de hertil udkomne Missionær ikke have kundet opnaae disse vigtige Hensigter kommer fornemmelig deraf at de ikke have den fornødne Oplysning i Landets vanskelige Sprog, saa at de næsten ere betagne al Lejlighed til en oplysende Samtale med Grønlænderne. Jeg skulde derfor underdanig mene, at Oplysningen best maatte befordres og udbredes deels ved gode Bøgers Oversættelse paa Grønlandsk, og deels ved at oplære Grønlænder Drænge saaledes, at de kunde blive deres Landsmænds Lærere. Af de Grønlændere som jeg med nogen Grund kan kalde oplyste har jeg erfaret, at de har en særdeles Lyst til at læse Bøger især naar de indeholde noget Historisk; naar altsaa gode Bøger vare oversatte i Landets Sprog, hvori ej alleene var Moral indhyllt i Historiske Fortællinger, og som tillige gav Kundskab om Europæernes Sæder, Skikke, Love og Huusholdning, saa ville vist saadanne Bøger ej alleene læses med største Begjerlighed, men ogsaa have sin gode Nytte; men det ville endvidere (drage) den Fordeel efter sig, at de som læste en saadan Bog gandske vist fortalte deres mindre oplyste Landsmænd Indholden heraf, og tør jeg underdanig formode at Grønlændernes saa skadelige Hexe-Historier som saa ofte fortælles i deres Huuse om Vinteren ville for det meste bortfalde for Eftertiden, og tilsidst gandske udryddes blandt Efterslægten.¹

B. Om borgerlige Loves Indførelse i Grønland.

Saa ønskeligt som det var, at Regjeringens wiise Foranstaltning i Henseende borgerlige Loves Indførelse i Grønland kunde blive anvendelig for Landets Indbyggere, saa meget frygter jeg for, at Høyst sammes Hensigt ikke for Tiden kan opnaaes. Mine Grunde herfor vover jeg underdanig at fremsætte: 1) Saalænge Oplysningen

¹ Ideen med udgivelse af oplysende litteratur paa grønlandsk slog sterkt an og adskillige af funktionærene paa Grønland indleverede manuskripter dertil, ogsaa flere Nordmænd, saaledes — foruden Myhlenphort selv — købmændene *Wilhelm Frimann Koren* (1765—1849) i Egedesminde og *Johan Chr. Mørch* (1768—1830) i Julianehaab. Men ogsaa dette standsedes af krigen; det eneste deraf, som senere er trykt, er Mørchs: *Hans Egedes aftensamtaler med sine disciple* (udgivet baade med udelukkende grønlandsk og med grønlandsk og dansk tekst af fhv. missionær Peder Kragh paa handelsdirektionens bekostning 1837; den grønlandske optrykt i Godthaab 1917); en del af resten eksisterer endnu i manuskript beroende i grønlandske og danske arkiver, medens andet er forsvundet.

/: som skulde danne Grønlændernes Sæder og moralske Karakter og tillige give dem Begreb om Loven og dens Virkninger samt forminske den blandt dem herskende Overtroe om Hexerie:/ ikke er meere udbreed end den er, saalænge troer jeg at Loves Indførelse ville blive gandske uanvendelige; thi neppe vil en Grønlænder som er udøbt, og hvoraf endnu gives mange, antage eller rette sig efter nogen Lov, da han ikke veed hvad det Ord Lov betyder. 2) Saalænge Handelen drives for Kongl. Regning, udfordrer Grønlændernes simple Næring og Levemaade i meget faa og enkelte Tilfælde (love), især da de i deres Forhold mod hinanden rette dem efter gamle Vedtægter og saavidt jeg veed ikke fornærme hinanden, naar jeg undtager det Tilfælde at de skulle være beskjænkede, og hvad de forledes til af deres overtroiske Meeninger om Hexerie. 3) At Grønlænderne skulle være tyvagtige er mod min Erfaring, og jeg troer, at faae Exempler kan fremvises paa at de have bestjaalen hinanden indbyrdes. At de ingen Samvittighed gjøre sig af at stjæle fra en Europæer er vel adskillige Gange Tilfældet; men naar betragtes Grønlændernes Opdragelse, Ukyndighed om Ejendoms Ret, og at Europæerne i forrige Tider har tilladt sig lignende Friheder med hvad som tilhørte Grønlænderne,¹ saa maa man snarere troe, at Grønlænderne ere af den Formeening: at det Europæerne har er tilfælles for alle, eller ogsaa at de synes berettigede til at skaffe sig Represalier for forhen skeede Fornærmelser, end at det egentlig skulle kaldes Hang til Tyverie. At paastaae at det var gandske umueligt at faae Love indført i Grønland, var ligesaa urimeligt som ugrundet; men at samme kan skee Hovedkulds, troer jeg ikke lader sig gjøre. — Skal Love indføres blandt de Indfødte i Landet, da maa samme uden Tvivl iværksættes ved en foregaaende lang Forberedelse, og denne Forberedelse holder jeg for best kunde skee ved Bøger indrettede til dette Øjemed, og siden oversatte paa Grønlandsk, og hvoraf Katecheten i Missionairens Overværelse i det mindste tvende Gange om

¹ Hermed sigtes rimeligvis til Hollændernes undertiden ligefrem røveriske optreden forskellige steder og ved forskellige anledninger omkring kolonisationens begyndelse — og maaskee til engelske hvalfangeres noget lignende optreden endnu i 1770—80-aarene. Der vides i hvert fald intet om saadanne voldshandlinger mod Grønlændere fra den dansk-norske kolonisations side — bortset fra det almindelig anvendte „overmaal paa ballien“ og den nogen steder praktiserede „bundløse spekballie“, hvilket helt afskaffedes med inspektoraternes optættelse.

Ugen, naar Bøn var forbi om Aftenen, oplæste et Stykke heraf og derefter forklarede dem det oplæste, som en Følge heraf, var det ogsaa højst nødvendig, at de Grønlændere som endnu var Hedninger, maatte underviises saaledes i Kristendommen, at de kunde blive døbte; thi ellers vilde den forhen omtalte Forelæsning være til ingen Nytte. —

Saaledes har jeg da i det foregaaende, efter beste Evne ej alleene beskrevet Colonien *Egedesminde*s Destrict, efter den Kundskab som jeg har om samme; men ogsaa underdanig fremsat mine Tanker om hvad som jeg synes kunde bidrage til Grønlands Opkomst og Grønlændernes Kaars Forbedring, og endelig hvorvidt borgerlige Love kunde indføres og anvendes blandt Grønlænderne. Jeg vil ønske at om heraf kunde uddrages noget til Grønlands Opkomst og Handels sande Fordeel, skulle det meget glæde mig.

Colonien *Egedesminde* den 18 Junii 1799.

Marcus Nissen Nijthlenyork

Til
S. T. Hr Inspecteur *Bendeke*,
à *Godhavn*.

P. A. v. CAPPELEN
ŪMĀNAQS DISTRIKTS BESKRIVELSE
1789

Missionær P. A. v. Cappelen.

1ste Afdeling

indeholder nogle faa Bemærkninger om *Omanaks*-Bugtens¹ geografiske og physiske Beskaffenhed.

§ 1.

Omanaks-Bugten, gaaer, fra Vesten mod Østen, saaledes ogsaa næsten alle de andre mindre Fiorde og Bugter i samme, der gaae op til Faste-Iisen² mod Østen. Bugtens nordlige Side bestaar af nogle store Øer, der strække sig fra W: til Ø: hen imod den, saa kaldte, Faste-Iis. Nogle Grønlændere paastaae at denne Landstrækning, som kaldes *Upernavik*,³ skal gaae lige til Faste-Iisen og være sammenhængende med samme, andre nægte det og sige, at man høyt oppe mod Faste-Iisen, kan reyse imellem denne og *Upernaviks* Landet, som altsaa skal være en stor Øe.⁴ Selv har jeg endnu ikke

¹ Benevnelsen *Ūmánaqs-bugten* er Cappelens, den er ellers altid kaldt *Ūmánaqs-fjorden*. Men Cappelens navn er rigtigt. Dens bugtagtige karakter er indlysende blot ved at kaste et blik paa kortet, idet den strekker sig over mere end en breddegrad og i sig selv ikke gaar særlig dybt ind i landet, men afsetter en mengde forgreninger af fjordagtig karakter. Bugt-navnet vinder da ogsaa mere og mere hævd. I virkeligheden er det et bugt-kompleks, hvilket ogsaa har fundet udtryk bl. a. paa det kort, som ledsager jubileumsverket „Grønland i 200-aaret efter Hans Egedes landing“. Her er hovednavnet Nordost-bugt (analogt med dens gamle hollandske benevnelse Nord Bay), som saa med den store ø Ubekendt Eiland deler sig i Karrat-bugt mod nordøst og Ūmánaqs-bugt mod sydøst. Navnet Ūmánaq betyder „det hjerteformede“ og refererer sig til formen af det store alt dominerende fjeld paa kolonien.

² Ved „Faste-Isen“ forstaas indlandsisen, den store bræ som dækker hele Grønlands indre.

³ Upernavik ɔ: foraarsspladsen, et i Grønland meget hyppig forekommende navn paa lokaliteter, hvor befolkningen staar ude paa sommerfangst.

⁴ Den sidste angivelse er den rigtige. Upernavik er en meget stor ø, som ved det smalle sund Kangerdlugssuaq („lange bugt“) er skilt fra fastlandet, men disse egne af det store bugt-kompleks er den dag idag lidet befaret og lidet kendt.

havt Leylighed til at undersøge dette eller komme til flere Stæder, end de, som neden for, med en kort Beskrivelse over hvært enkelt Stæd, skal tilkiændegives: Mod Sønden ligger det, saa kaldte Faste-land, /: *Allængome* :/¹ om hvilket man heller ikke, med tilforladelig Vished, kan sige, enten det er en stor Øe, eller sammenhængende med en stor Deel af Grønland. Til Indløbet mod W: støder det store Hav, som paa de sædvanlige hollandske Carter kaldes *Strat-Davis*,² og en stor Øe kaldet Ubekjænde Eyland, der ligger omtrænt midt imellem *Upernaviks Landet* og *Allængome*.

§ 2.

Jeg kiænder ikke disse yderste og vestligste Stæder ved Indløbet til *Omanaks Bugten* /: næmlig *Norsoak*,³ *Norsome*⁴ og Landet norden for ubekjænde Eyland:/ uden efter andres Beretninger og af det jeg kunde iagttage ved min Reyse hertil paa Skibet 1783; men samme er saa lidet og har ikke den Vished, at jeg her kunde meddeele nogen Underretning, der kunde være tiænlig for de reysende og søfarende, som vel kiænde disse Stæder af Navn: men i Almindelighed ikke saa vel, som man maatte ønske det. Det er allene de Stæder inde i Bugten fra ubekjænde Eyland og *Niakornak*,⁵ til Faste-Isen mod Østen, hvor Grønlænderne sædvanlig opholder

¹ Alángorme er localis af alángoq ɔ: skyggesiden. Landstrekningen er den store Nügssuaqshalvø, som skiller Ūmánaqsbugten fra Diskobugt.

² Sædvanlig regnes vist, at Davisstrædet (Hollændernes Strat Davis) gaar op til kolonien Upernaviks bredde eller saa og her begynder saa Baffinsbugten. Rigtigere vil det imidlertid være at lade Nügusuaq-halvøen danne grænsen mellem dem saaledes at altsaa Ūmánaqsbugten afsettes af Baffinsbugten.

³ Pladsen Nügssuaq („storneset“) ligger yderst ude paa den sydlige pynt af halvøen af samme navn. Her laa oprindelig Ūmánaqsbugtens koloni, anlagt 1758 under navnet „Colonien Nordsoack“, men den flyttedes efter faa aars forløb til sin nuværende plads. Fra 1798 var Nügssuaq i nesten 100 aar henlagt til Ritenbenks distrikt.

⁴ Nüssåme (localis af Nüssaq, „det som ligner et nes“) ligger paa Nügssuaq-halvøens sydøstside ved munden af Vaigattet (sundet mellem Nügssuaq-halvøen og Disko).

⁵ Niaqornaq („det hovedlignende“), nu sædvanlig benevnt i pluralis Niaqornat, paa Nügssuaqhalvøens nordside vis à vis Ubekendt Eiland. Pladsen ligger mørkt og skummelt paa et lidet eide bag det fjeld, som har givet den navn. Her oprettedes 1799 en garnfangstplads, 1823 blev stedet „anlæg“ og bestyredes af en assistent til ca. 1880, da det blev almindelig filialhandelsplads, saakaldt „udsted“.

sig og drive deres Fangst, som jeg mestendeeles af egen Erfarenhed, ved møysommelige og besværlige Reyser blandt Grønlænderne, har lært at kiænde; derfor kan nærværende korte Underretning, kuns indeholde mine iagttagelser over disse Stæder. At meddeele en paa-liidelig Efterretning herom, troer jeg kan være nyttigt, da samme: Deels kan give Anledning til nærmere Undersøgelse af dem der have stærkere Helbred og bedre Leylighed end jeg: Deels ogsaa tjæner til Oplysning om hvad der kan væntes af denne Colonie, naar man rettelig benytter sig af de Fordeele, som Stædets naturlige Beskaffenhed tilbyder.

§ 3.

Stædets Brede eller Polhøyde, kan jeg langt fra ikke, med nogen Nøyagtighed bestemme; uden for saavidt jeg, med et af mig selv forfærdiget grovt Instrument har kundet iagttage det paa følgende Maade. Næmlig, paa den Tiid Solen, ved Giænnemgangen i Meridianen, har den mindste Declination, /:d. 20de Martii og 22de Sept:/ har jeg ved et Astrolabium¹ /:uden at beregne Solens Declination til samme Tiime og Refractionen paa denne Afstand fra Horizonten:/ befundet Æqvators Høyde at være lidet over 19° og følgelig Polhøyden næsten 71°.²

Angaaende Middagskredsen eller Længden, da har jeg, af Mangel paa Instrumenter og et godt Uhr, ikke med nogen Vished kundet bestemme Forskiellen paa Tiiden af de indfaldende Maane-Formørkelser, for deraf at kune slutte til Stædets Længde. De herom anstillede Forsøg, give mig Anledning til at troe ikke ligger saa vestlig som det sædvanlig angives for.³

§ 4.

Henved 8 à 10 Mile Østen for *Omanaks*-Øen, har jeg befundet Compassets Misvisning, at være meget større end ude paa Havet og ved Indløbet til Bugten, af hvad Aarsag ved jeg ikke, med mindre, de paa begge Sider nærliggende Fielde skulde bidrage noget dertil. Denne Forskiel beløber sig, somme Steder, til 60 Grader, oppe i de trange Fiorde.

¹ Ringformet apparat (opfundet af Hipparch ca. 150 f. Kr.) til bestemmelse af stjernernes plads paa himmelhvelvingen.

² Ūmánaqsbugten med forgreninger strekker sig fra ca. 70¹/₂ til ca. 72° N. Br.

³ Længden gaar fra ca. 50¹/₂ til godt 54° V. L.

§ 5.

De her liggende Øer og Lande, bestaae for det meste, af haarde Steenklipper, hvoraf en Deel ere meget høye og staae næsten perpendiculaire mod Horizonten, fornæmelig oppe i Fiorden, hvor man somme Stæder, ikke uden Fare, kan komme dem nær, formedelst de Stene, som gemeenlig om Foraaret, falde ned fra en ubeskrivelig Høyde: men hvor Landet ikke er saa stejlt kan man længe forud, høre Stenenes Raslen og altsaa tage sig i agt derfor. Man finder her paa de store Øer, kuns faae Pletter, Græs, hvilket neppe har faaet sin Modenhed, førend det ved paafølgende Nattekulde i August Maaned, visner bort igiæn. Allene nogle smaae flade Øer, saasom *Kikkertåk*¹ ere bedækkede med Jord og Græs. Naar man hertil betænker Luftens langvarige stærke Kulde i For og Efteraars-Tiiden, der gjør at den øverste Jord-Skorpe, først optøer i Junii og fryser til igiæn i September (undtagen ved Solsiden der bestandig er udsat for Solens Varme) saa sees let, at de Væxter her skal frembringes, ikke ere eller kunde være af nogen Betydning; jeg har heller ikke, paa dette Stæd, forefundet andre, end nogle faa, af de, i Norge, almindelig bekjendte Planter. De fleeste her liggende Biærge bestaae af Kalkagtige Steen-Arter, Sandsteen og Svovlartige Jordfedmer. Steenkul forekommer vel paa adskillige Stæder: men deels saa langt fra Colonien, deels og paa saa vanskelige Stæder, at man ikke med synderlig Nytte kan betiæne sig af dem, undtagen ved *Kôme*,² hvorfra det meeste Brændsel til Colonien hentes, endskiøndt de bekvemmeste Steenkulslag i Bakkerne ere her allerede forbrugte.³ Af Metaller findes vel en Deel i Biærgene, Jærn og Kobberholtige Steene ere de sædvanligste: men neppe vilde man her, med nogen Fordeel, kunde benytte sig deraf, formedelst Stædernes Beskaffenhed og Beliggenhed. De Fordeele Naturen har nægtet Landet, har den des overflødige meddelt den her liggende Søe.

¹ Qeqertak (dualis af qeqertaq, „ø“), omtr. 40 km. nordfor kolonistedet.

² Kûngme (localis af kûk „elven“) ligger paa Nûgssauqshalvøen sydvest for kolonistedet. Her brydes stadig kul af Grønlænderne til eget brug.

³ Det varede da heller ikke længe efter Cappelens tid, før man fandt og aabnede et nyt kulbrud, nemlig ved Sarfarfik længere ude i fjorden; her laa assistenten da med 3—4 mand og brød kul det meste af sommeren.

§ 6.

Her falder i *Omanaks*-Bugten gemeenlig kun to Slags Vinde, næmlich Nordvest og Sydost; thi alle Vinde i de højere Luft-Egne antage her denne Direction og dreye sig saaledes neden paa Vandets Overflade, formedelst den lange Strækning af høye Bjerge, paa begge Sider af Bugten. De nordlige Vinde ere mest vedholdende om Foraaret — de østlige i Efteraaret og i de korteste Vinterdage.

2 Deel.

Om Fangsten ved Omanak, herved bemærkes.

1.

Fangsten i Almindelighed og de forskellige Maader
hvorpaa den drives.

§ 1.

Jeg seer ikke nogen anden Maade, hvorpaa vort Fædreland kunde have virkelig og varig Fordeel af at drive Handel og Skibsfart til dette Stæd /:og maaske til hele Grønland:/ end eene og allene ved at benytte sig ret af de store Skatte, som de her liggende Søer¹ tilbyde; thi lad være at Bjergene indeholdt stor Forraad af Metaller, saa vilde dog disses Frembringelse have saa stor Vanskelighed og medtage saa store Bekostninger, ja maaske ogsaa koste saa mange Menneskers Liv, at man snart maatte lade dette Arbejde fare. — Det vil da upaatvivlelig have en langt større, vissere og varigere Nytte: naar man drager Omsorg for, paa mueligste Maade at drive og forøge Fangsten af Søen, hvortil her gives saa beqvem Anledning. Uden dette vilde Skibsfarten hertil, og derved tillige Missions Anstalterne snart ophøre. Men af all den Fangst her gives er ingen saa almindelig, saa nyttig og betydelig, som Sælhunde-Fangsten. Enhver der tænker paa Forbedring og Handelens Opkomst ved denne Colonie, maa fra denne Synspunkt betragte den.

¹ Ved „Søer“ forstaaes her selvfølgelig havet og dets forgreninger ind i landet.

§ 2.

Hvidfiske¹ Fangsten er, her ved Stædet, meget uvis og ubestandig, man seer her, somme Aaringer en Mængde af samme, og i nogle lade de sig sielden tilsyne. De komme gemeenlig i denne Bugt om Foraaret naar her begynder at blive aabent Vand i Maji eller Junii Maaned, siden sees de ikke igiæn, førend Efterhøsten i Oktober og November. Derefter lade de sorte Enhiørnings-Fiske² sig tilsyne, indtil Isen begynder at bedække Søen, disse sees og allerførst om Foraaret i aabent Vand, førend de hvide Fiske komme. Efter Grønlændernes Sigende, skal det være mindre vanskeligt at fange de sorte end de hvide Fiske, i hvor vel her fanges dog gemeenlig flere af de sidste end af de første, væntelig fordi disse lade sig saa meget siældnere tilsyne end hiine. Hvorvidt her gives Anledning til Hvalfangsten, kan af følgende Beskrivelse erfares.

§ 3.

De forskellige Maader hvorpaa Grønlænderne, her ved Stædet, drive deres Fangst, ere fornæmmelig følgende,

1) Fangsten paa Isen i Iislægstiiden, samme bestaaer i

A) *Skyde-Fangsten*, denne er gemeenlig den vigtigste af Grønlændernes Fangemaader ved *Omanak* og biedrager det meeste til Handelen: men ikke den fordeelagtigste for Grønlænderne selv; thi de forøde herved saa betydelig en Deel af Krudt og Blye, at det meeste gaar ud for at indkiøbe samme. Denne Fangst skeer

a) Ved *Utok*,³ der forrettes paa den Maade, at Grønlænderne, ved at krybe den saa nær, som mueligt, skyder de Sælhunde, som om Foraaret ligge paa Isen hvilken de have giennemgravet med deres Kløer, som Naturen, til dette Brug har meddelt dem. Denne Fangst begynder sædvanlig midt i Martii og varer indtil Isen

¹ Ved „hvidfisk“ forstaas hvidhval (*balænopterus leucas*); dens grønlandske navn er *qilaluvaq*.

² „Enhiørnings-Fisk“ er narhval (*monodon monoceros*); dens grønlandske navn er *qilaluvaq qernertaq* eller blot *qernertaq* („den sorte af dem“).

³ *Ūtoq* („den som varmer sig“) kaldes en paa isen oprøben sælhund. Dette sker om vinteren, naar solen er saapas højt paa himlen at den varmer — derfor lidt forskelligt f. eks. for *Diskubugt* og *Ūmánaqsbugten*.

driver bort, som oppe i Fiorden ikke skeer førend i Juni Maaned, den er altsaa her ved Stædet, den varigste og bedste Skydefangst, de skyde heller ikke saa meget Feyl herved, som i aabent Vand. Til faae Tiider, næmlich naar Isen er bar for Snee, i stærk Tøveyr, kan denne *Utokke*-Fangst ikke drives, fordi Sælhunden da saa let kan høre den krybende Grønlænder og derfor strax styrter sig i sit nærliggende Hull, der netop er saa stort at den kan krybe i Vandet. Jeg har ofte med Forundring betragtet den store Omsorg disse Dyr have for deres Unger: da de, med stor Møye, søge at putte disse i Hullet og gaa derpaa selv efter, saasnaart de see noget, som de frygte for. Men Grønlændernes Hunde tage dog ofte disse Unger, naar Sælhunden ikke bliver Hundenes Nærmelse vaer, førend det er for silde at redde sin Unge.

b) Ved at skyde Sælhunde i aabent Vand *Autleiniarlune*:¹ denne Fangst kan vel slaae meget godt ind, da Grønlænderne herved gemeenlig faar en større Mængde end ellers: men den varer dog kun faae Dage, fordi Isen inden kort Tiid, enten ligges til igiæn eller driver bort, saa at denne Fangemaade maa ophøre; det er og som oftest, allene de mindste Sælhunde som herved fanges.

B) *Marpok*-Fangsten,² som forrettes ved en lang Stok, til hvis eene Ende er heftet (med en Rem) et skarpt Jærn, hvormed man stikker Sælhunden, der tager Luft til sig giennem et meget lidet Hull, som den har boret i Isen. Denne Maade at fange paa er en af de ældste, Grønlænderne have betiænt sig af. De brugte hertil hvessede Stykker af Dyrenes Been førend Jærnets Brug blev dem bekiaendt. Af disse Redskaber finder man, ikke siælden, Stykker begravede i Jorden ved Gamle Huusstæder. Denne Fangst er enten

¹ autdlaisiniarlune ∅: skydende med riffel.

² máupoq (egtl. „synker i med sit vaaben“) ∅: sidder paa lur ved en sæls aandehul for at stikke harpunen i den naar den kommer op for at aande. Fangeren sidder gerne paa en slags stol og med et skind under fødderne for at dæmpe lyden, idet sælen er meget lydhør.

- a) Den egentlige *Marpok*-Fangst, der begynder strax naar Isen ligger til og varer sædvanligst indtil *Utoke*-Fangstens Begyndelse om Foraaret, den er altsaa den varigste, simpleste og mindst bekostelige Fangemaade. Men det er dog ikke nogen betydelig Mængde, de erhverve herved og strækker sig sjælden videre end til deres eget Brug. Naar der ligger megeri Sneer paa Isen, er denne Fangst endog saa ubetydelig, at de ofte maa lide Nød. Men det er just paa denne Tiid at Garnfangsten allerbedst slaar ind, hvorfors man saa meget hellere maatte ønske at en God Deel Grønlændere, vilde da befatte sig med sidstbenævnte Fangemaade; — eller
- b) Stik-Fangsten paa Glat-is /: *Koertulliarlune*:/.¹ Denne Fangst er for Grønlænderne, den nyttigste og fordeeltigste; thi de drive den og allene med saa liden Bekostning /: som ovenfor er vist ved *Marpok*:/ men de erhverve og herved en betydelig Mængde af de største og feedeste Sælhunde. Meget vigtig er da denne Fangst; men falder baade sjælden ind og varer tillige meget kort; thi den kan ej have Stæd, uden naar Isen er Glat og blottet for Sneer, der gemeenlig kun for faae Dage indtræffer: sædvanlig indfalder den i Febr. eller Marti Maaned /: ved paakommende *Tøveyr*:/.² Naar dette indtreffer er Garnfangsten ubetydelig: men samme faaer strax en mærkelig Tilvæxt saasnaar Isen bedækkes med Sneer.
- c) *Garn-Fangsten* er een, i de nyere Tiider, opfundet Fangemaade,³ som forrettes ved at hugge udi Isen tvende Huller,

¹ quagtuliardlune o: „gaaende ud paa det glatte“.

² Føhnvinden, som ikke sjældent indtræffer om vinteren, setter temperaturen meget sterkt op. Jeg har f. eks. — ved Christianshaab, hvor denne vind er særlig fremtrædende — oplevet, at termometret i løbet af en nat steg fra ÷ 20 til + 6, saa at elvene brød op, sneen smeltede paa fjeldene og der stod flere tommer vand paa havisen. Efter en dags forløb faldt temperaturen atter til ÷ 17. Da denne vind tillige staar med svære kast og stor voldsomhed, kan det hænde, at der sker skade paa bygninger og fartøjer og at havisen sønderslaas og drives fra land.

³ Dette turde vise, at isgarnfangst af sæler *ikke* er indigen i Grønland, eller har den været kendt i tidligere tider, var den i hvert fald grundig glemt, idet det tog lang tid at faa Grønlænderne, som er meget konservative, især naar

omtrent 12 og 24 Skridt lige ud fra Landet, for at kunne udstrække disse Garn i Vandet, saaledes at man ved en Snor, trækker det tæt op til Landet:¹ i det første Hull opholdes Garnet ved en liden Snor, hæftet til Isen, i det andet er Garnets yderste Ende bundet fast:² Af disse Huller optages Garnet med den deri indviklede Sælhund, og udsættes igiæn. Denne Fangemaade er foranlediget derved, at man bemærkede, Sælhunden maatte nødvendig i den stærkeste Kulde, om Vinteren, for at faa Luft, søge til Iskandten ved Landsiden, hvor der allevegne og bestandig er Aabning formedelst Vandets Bevægelse ved Ebbe og Flod; thi uagtet Sælhunden i samme Henseende, graver sig Huller i Isen langt fra Landet, har den dog en mageligere og sikrere Tilflugt ved Iskandten, fordi dens gravede Huller saa ofte fryse til: desforuden gives der og en større Overflødighed af Sælhundens Føde ved Landsiden. Man seer altsaa heraf at denne Fangst drives bedst i den stærkeste Kulde og i de mørke Vinter Nætter, da Sælhunden ikke kan see Garnet. Hvad Indflydelse denne Fangst har og kunde have paa *Omanaks* Handel kan og fornæmmelig sees af det følgende.

- D) *Kajak-Fangsten*: herom har jeg ikke meget at erindre; thi deels er den almindelig i Brug, ved alle Colonierne i Grønland og altsaa bekjendt nok; deels har den og liden Indflydelse paa Handelen ved *Omanak*. Almindelig eller med nogen Nytte, kan den her ikke bruges førend den flade Is³ er ganske uddreven af Bugten; saalænge dette ikke er skeet, er det, som herved kan erhverves, saa ubetydeligt, imod Skyde-Fangsten, at Grønlænderne ikke befatte sig dermed, undtagen i den korte Tiid i hvilken Hvidfiske og

det gælder fangst og erhverv, til at optage den. Foregangsmanden for denne fangstmetode var Ūmánaqs grundlægger, købmand *Iohan Henrich Bruun* (1732—96), født i Kristiania, død i København som pensioneret pakhusforvalter ved grøn. handel.

- 1 Nu om stunder hugges der gerne 3 huller i isen, altsaa ogsaa et hul nærmest land.
- 2 Snoren fastbindes gerne til en isknold eller snos simpelthen omkring en saadan og fryser fast.
- 3 Den flade is ∴ vinterisen i modsetning til kalvisen og isfjeldene.

Enhjørninger lade sig tilsyne: det er og næsten allene ved disse Fiske, at denne Fangst frembringer noget til Handelen; thi den Sælhunde-Fangst, som her drives ved Kajak, er gemeenlig saa ubetydelig, at den ikke strækker sig videre end til Grønlændernes eget Brug: Deraf kommer det at deres Trang og Sulte-Tiid indfalder just til de Tiider, de ikke have andet end Kajak-Fangsten at ernære sig ved /:fra Octbr til December eller Januari:/. Men saasnart Islægget bliver /:om det endskiøndt indfalder ved korteste Dag:/ have de dog strax god Forraad af Sælhundefangsten. Hvidfiske Fangsten kunde vel være af Betydenhed dersom den ikke var saa uvis for Grønlænderne og indfaldt saa siælden. Nogle faae andre Fangemaader bruge vel Grønlænderne endnu: men siælden og frembringe saa lidet der- ved, at jeg ikke vil melde derom.

2) Om *de forskiellige Arter af Sælhunde* i *Omanaks-Bugten*.

§ 4.

Det vil her ikke være overflødig at bemærke de forskiellige Arter af Sælhunde, der opholde sig i *Omanaks-Bugten*; disse ere følgende:

- 1) *Neitsek*¹ /:en gemeen eller almindelig Sælhund:/, disse falde her i stor Overflødighed fornæmmelig i Islægstiiden og fanges da, paa de Maader hvorom ovenfor er meldt ved Fangsten paa Isen. Det er altsaa denne Art der udgjør Omanaks Handel; thi hvad her fanges af de øvrige, er siælden mere end til Grønlændernes eget Brug: Af disse Sælhunde gives de største og feedeste i Nærheden af Fasteisen /:*Sermersoak*²:/ hvor de have den meeste Næring (der fornæmmelig bestaae i to Arter smaae Skabninger, hvoraf den eene ligner de, i Danmark, bekjendte Reger men saa meget mindre; den anden er Søvingen, en liden Schelee-Artet Skabning begavet med Vinger hvormed den roer sig frem i Vandet, /:maaske en Gople-Art:/. Og da disse Sæl- hunde legge sine Unger ud paa Isen, maae de tillige i største Mængde forsamles paa bemeldte Stæder. Disse naae omtrent samme Størrelse som næstfølgende Art /:*Kastesiak*³:/ men mindre

¹ Natseq ☉: fjordsæl el. ringsæl (phoca foetida).

² Sermerssuaq („storbræen“) er navnet paa indlandsisen.

³ Qasigiaq ☉: spettet el. spraglet sæl (phoca vitulina). Jfr. Baades beskr. note 1, s. 29.

end de øvrige og skilles fra dem ved Farven og Pletterne. De føde i Martii og Førstningen af April, da Kulden ofte er saa stor at Qvæksølvet falder 20 à 25 Gr. under Fryse-Punctet paa Reaum: Thermo: deres spæde Unger maatte da nødvendig fryse stive og døe, dersom ikke Naturen, for at bevare denne Dyr-Slægt fra Undergang, gav dem de største og tykkeste Haar, følgelig de varmeste Skind, just til den Tiid de ere nyfødte:¹ først efter at de ere vante til at følge med deres Moder i Søen blive deres Haar, efterhaanden tynde, som de Gamles. Dette Tiidsrum fra April til Junii /:da Isen driver bort:/, have disse Unger, for at opnaae den behørig Færdighed, i at opholde sig bestandig i Vandet og der søge sin Føde. Af de nyfødte Ungers Skind, bruge derfor Grønlænderne Klæder, i den stærkeste Kulde. — Denne Sælhunde-Art faaer adskillige Benævnelser efter deres forskellige Alder, i hvilken deres Haar, ved Fælding forandres: nemlig

- a) *Kreviulingvoit*,² ere Unger med de varmeste Skind og en lyseguul Farve, fra den Tiid de fødes indtil Isens Bortdrivelse i Junii Maaned, de fælde da disse første Haar og faae det Navn
- b) *Torsursut*³ /:tykhaarede:/ der have en mørke-graae Farve, som de beholde, indtil de, næstfølgende Aars Maji Maaned, atter skifte Haarene. Disse Skind bruges til Klæder, see smukkere ud og ere varmere, men falde gemeenlig mindre end en
- c) *Sakkak*⁴ /:en tyndhaaret:/ . Saaledes kaldes de Aar gamle, af denne Sælhunde-Art, efter at de have fældet de første tykkere og tættere Haar, siden vedblive de bestandig at være tyndhaarede; men fælde aarlig disse Haar i Maj-Maaned da deres Skind ere ubrugelige, indtil de have af-fældet, hvilket skeer i meget kort Tiid, fordi de nye Haar voxer efterhaanden frem medens de gamle gaar bort. De have nu opnaaet deres fulde Væxt og ere derfor de største

¹ Skind af ufødte og helt nyfødte sæler er lodne og nesten sølvskinnende; en ufødt sæl kaldes igdlaaq.

² Qiviulinguit ☉: „de smaa dunede“.

³ Torssusut ☉: „de tæthaarede“.

⁴ saggaq ☉: „en tyndhaaret“.

og feedeste af denne Art. Deres Skind bruges til Jordhuse-
nes indvændige Beklædning og andre Nødvendigheder. —

- 2) *Kasiesiak* /:en spraglet:/. Af denne Sælhunde-Art, gives kun faae i *Omanaks*-Bugten; meget siælden fanges her nogen af samme. Hvad der ovenfor er sagt om *Neitsek* angaaende Føden og Haarenes Fælding i deres forskiællige Alder gielder og om denne Art. Disses Skind ere ey allene smukkere, ved den sorte Farve og de mange smaa hvide Pletter; men og stærkere end de andres. —

Følgende Sælhunde-Arter opholde sig allene i aabent Vand fra Islæggets Slutning indtil sāmēs Begyndelse, i hvilken Tiid her falder den mindste Fangst, de have altsaa ikke megen Indflydelse i *Omanaks* Handel.

- 3) *Atak*¹ /:en sortsidet:/. Er en større Sælhunde-Art med store sorte Pletter paa begge Sider. Den behøver ideligere at trække Luft end de andre, og er derfor uskikket til, at opholde sig længe under Isen. I *Disko*-Bugten gives en større Mængde og fanges flere af denne Art, end her ved *Omanak*, hvor Grønlænderne neppe faae saa mange, som de til eget Brug behøve. Efter Grønlændernes Sigende, udlegge de deres Unger, paa den flade Driv-Is ude ved Havet, hvor der bestandig gives aabent Vand. Af disse Sælhunde er
- a) *Ateitsiak*² /:en blaasidet:/ de yngre, som endnu ikke ere Aargamle og altsaa ikke have naaet den fulde Vext, førend de, næstfølgende Aar, have fældet disse Haar med de store blaa-graa Side-Pletter, og ere blevne sortsidede. — Grønlænderne fange her en god Deel af disse i Efteraaret og indtil Islæggets Begyndelse da de mestendeeles have deres Næring allene af samme. Men af
- b) *Atarak*,³ de nyfødte Unger, fanges ingen her ved Stædet; thi naar de, om Sommeren, komme ind i Bugten, have de allerede fældet de første Haar og ere blevne blaasidede.
- 4) *Neitsirsoak*⁴ /:en Klapmydse:/, saa kaldet fordi den, paa den bageste Deel af Hovedet, har en Klap eller Plade formedelst Hudens Udvidelse fra Kiødet af den, i samme Mellemrum, til-

1 âtaq ɔ: en svartside (phoca groenlandica).

2 âtaisiaq egtl. „en temmelig sortsidet“.

3 âtâraq ɔ: en lille svartside.

4 natserssuaq egtl. „en stor ringsæl“ (cystopora cristata).

pakkede Luft, hvorved dette Dyr understøttes i at svømme i Vandet og hæve sig til sammes Overflade, for at tage Luft. Denne er den største af alle de Sælhunde-Arter her gives. Dens Skind haver mange store sorte Pletter. — Undertiden og meget siælden fange Grønlænderne nogen af disse i *Omanaks-Bugten*.

- 5) *Takkamoak* /: kaldes *Ursuk*¹ paa de sydligere Stæder i Grønland: / Er lidet mindre end *Neitsirsoak*, den har det tykkeste og stærkeste Skind, som er af stor Værdie for Grønlænderne, her ved Stædet, hvor de ey allene bruge samme til Fange-Remmer ved Kajak-Fangsten men ogsaa til Hundenes Tømmer,² naar de i Iislægstiiden kiøre med Slæder over Iisen for at drive den vigtigste Fangst som da falder. Men af denne Sort fanges her meget siælden, hvorfor Grønlænderne vilde være forlegen for de nødvendige Fange-Reedskaber, som gives af disse Skind, naar ikke nogle faae betænksomme og gode Huusholdere, til rette Tiid, indsamlede det behørige heraf og i paakommende Mangel meddelte dem det.

Disse var de forskjellige Arter af Sælhunde, som gives her i *Omanaks-Bugten*. At give en fuldstændig Beskrivelse over enhver af disse Arter og meddeele en Underretning derom som kunde interessere Natur-Historiens Elskere, ved at viise Nøysagtig, deres Naturs Indretning og Skaberens beundringsværdige Forsorg med at danne dem saa skikkede til sin Bestemmelse: er Deels ikke passende med denne korte Afhandlings Hensigt: Deels eyer jeg saa faae af de Skrifter, som i dette Fag ere udkomne, at jeg ikke kan viide hvorvidt det allerede kan være bekjendt eller ikke. Imidlertid har dog disse, saavel som nogle faae andre Skabningers Betragtning, i mine eensomme Tiimer,³ givet mig stor Anledning til en frugtbar Beundring af vor fælles Skabers Viisdom og Godhed. —

3. Om de vigtigste Hindringer for Sælhunde-Fangstens Udvildelse og Maaden hvorpaa samme kunde hæves.

¹ taqámuaq (af verbet taqámorpoq: falder i vandet med et plask) o: remmesæl. I sydligere egne kaldet ugssuk (erignatus barbatus).
² Der menes skagler (som hundene trækker i); tømmer bruges ikke.
³ Hans hustru var paa denne tid i Europa.

§ 5.

Da Sælhunde-Fangsten er og bliver den betydeligste og vigtigste her ved Colonien er det fornøden, at man kiænder de Hindringer der modstaae denne Fangstes Udviidelse for at kunne vælge de tiænligste Midler til dens Forbedring. De vigtigste Hindringer ere følgende:

1) At man altfor lidt beflitter sig paa *Garnfangstens* Drift og Forbedring da

A) Det som Grønlænderne frembringe med denne Fangst, er af meget ringe Betydning; thi

a) de have kun liden Lyst til Garnfangsten: Deels af den Fordom at de der ville agtes for Fangere, holde det for en Skam at passe Garn, da dette Arbejde ogsaa kan forrettes af Fruentimmer;¹ Deels ville de og af Magelighed, hellere blive ved deres egen Fange-maade der udfordrer lidt mindre Arbejde. Deres bekjændte Lige-gyldighed og ringe Begjærighed efter Vinding gjør at de ikke agte om den ulige større Fordeel som denne Fangst ville give dem; thi det er upaatvivleligt vist /:naar jeg undtager nogle faa Dage hvori Skydefangsten i aabent Vand, kan slaae ind:/ saa kan endog den dueligste Fanger meget lidet forhværve, just paa den Tiid, da Garnfangsten allerbedst slaauer ind, næmlig naar lisen bliver bedækket med Snee, fra Nye-Aar til Martii Maanedes Udgang. I dette Tiidsrum har jeg ofte maattet forstrække de bedste Fangere ved Stædet med Sælhunde-Kiød af min Garnfangst, hvorved jeg heller ikke har kunnet undlade at erindre dem om deres ligegyldige Skiødesløshed, som Aarsagen til deres Trang.

b) Grønlænderne kunne da heller ikke have det behørigte Antall af Sælhunde-Garn; thi samme forudsætter, at de, for det meeste, maatte have dem paa Borg, hvorved Kiøbmanden udsættes for et betydeligt Ansvar, fordi de ere saa skiødesløse med at passe dem.

B.) De faae Danske Folk, der ligge saa megen Vind paa Garnfangsten, at de holde meere end en Slæde, og altsaa maa holde Grønlændere til Hielp, de kunde af ovenanførte Aarsager, ikke faa andre, end uduelige Fangere eller unge Drengene til at passe Garn og det, ofte, ikke uden stor Vanskelighed og Bekostning, de maae til-lige imellemstunder have Opsigt med disse Passere om de ellers skulle gjøre noget Nytte derved. Man kan altsaa aldeles ikke frygte

¹ Dette viser tydeligt, at isgarnfangst var en ny erhvervsmetode.

for at Grønlændernes egen Fangst skulde forsømmes ved Garnfangsten. Ved min Ankomst hertil i Aaret 1783, var her kun 2 Danske Mænd, som befattede sig med denne Fangst og dessaarsage holdt Hunde og Slæder næmlig min Formand Hr. *Gierløff*,¹ som, for den nødvendige Motions Skyld, havde Opsigt med 2de Grønlænder Dreng, der passede Garn, og Baadsmænd *Ole Munk*;² siden begyndte de fleeste, her værende Danske Folk, i denne Henseende, at ligge sig efter Hunde og Slæder, 2 a 3 Personer af Colonisterne³ befattede sig ikke hermed, af Frygt for at lide Tab derved som ogsaa i Sandhed let kunde skee, saalænge Fangsten skal drives her ved Colonien; thi jeg ved af egen Erfaring, at endskiøndt jeg ved 2 Grønlædere aarlig /: undtagen dette sidste Aar:/ har kundet tilveyebringe 30 Tdr. Sælspek samt 120 Stk. Sælskind til Handelen ved Garnfangsten, saa har dog samme medtaget saa megen Bekostning, helst formedelst et betydeligt Forliis af Garn, at jeg aldeles ikke kan regne mig anden Fordeel deraf, end at have Hunde og Slæder /: uden hvilket, jeg ikke havde kundet foretage mig saa mange Reyser paa lisen, ude blandt Grønlænderne:/ samt at kunne meddeele noget Sælhunde-Kiød til Føde for en trængende Familie i Sultetiiden. Jeg veed ikke rettere end at Handels Aarene fra 1785 til 88 have været de betydeligste, i den Tiid Colonien har staaet,⁴ men i samme Tiid har de Danskes Garnfangst udgjort næsten den halve Deel, af de hiemsændte Producters Sum. Af dette, saavelsom ogsaa af følgende specielle Beskrivelse over hvært enkelt Fangestæd i Bugten, sees let, hvor vigtig denne Fangst er og hvor betydelig

¹ *Christian Gjerløff* (1747—1821) kom til Grønland som „adjunctus“ hos provst Sverdrup i Jakobshavn 1773, forflyttedes 1777 til Ūmánaq og hjemgik 1783, men naaede kun Godhavn, hvor han maatte overvintre og hvor han hustru døde.

² *Ole Christophersen Munk* († 1789), gift med blanding Alethe Olesdatter Sandgreen († 1791) var i mange aar baadsmænd i Christianshaab og forflyttedes derfra til Ūmánaq omkr. 1780.

³ Ved kolonister forstaas koloniernes europæiske mandskab — haandverkere, matroser og arbejdere — som først efterhaanden erstattedes med indfødte.

⁴ I 1760—70-aarene led Ūmánaqs produktion sterkt under den snighandel, som hollandske og engelske hvalfangere etablerede i distriktets udkanter. Kolonien blev i det hele taget først rigtig produktiv ved garnfangstens større udbredelse og her kom missionær Cappelenz interesse for denne erhvervsgren og hans paavirkning af befolkningen til at spille en stor rolle. I den paafølgende tid udvikledes garnfangsten til en hel industri, drevet især af Europæerne.

den kunde blive, naar man paa mueligste Maade benyttede sig deraf. Men at samme endnu ikke er skeet, kommer af følgende Aarsager

a) fordi de bedste Stæder at drive Garnfangsten paa (oppe i Fiordene) ere saa langt fra Colonien, at man ikke daglig kan komme dertil, hvorføre man behøvede et Huus til Natte-Leye, for at kunne opholde sig der, i den bedste Fange-Tiid. Herom har jeg vel havt den Ære at underrette den Kongelige Handels Direction i Aaret 1787, men samme er desværre ikke udført endnu, hvilken Opsettelse, slet ikke skulde fortryde mig, naar ikke Erfaring maatte beviise dens skadelige Følger; thi ey allene ligges Isen saa meget sildere til, ved Colonien, end oppe i de trangere Fiorde, at man allerede har forsømt megen Fangst førend man kan komme derop, men den driver og, heromkring ved *Omanak*, gemeenlig bort med ringeste Østen-Vind, hvorved den bedste Fangst forspildes ved at vænte paa nyt Islæg, som atter bortdrives igiæn med første paakommende Østlig Blæst, derved foraarsages da det store Forliis af Sælhunde-Garn. Det er altsaa, ey allene for en større, men og for en varigere og vissere Fangstes Skyld, at man burde drive den paa de omtalte Stæder, om det endskiøndt skulde skee med temmelig Bekostning; thi det er næsten upaatvivleligt, at om Vinterkulden ikke igiæn tiltager, men vedbliver saa liden som i disse 3 Aar; saa vil Garnfangsten /:naar den ligesom hidindtil er skeet, skal drives fra *Omanak* af:/ ey allene blive meget liden, men og tilsidst nødvendig ophøre; men hvor slette Følger dette ville have, kan allerede sees af den betydelige Indflydelse, som denne Fangstes virksomme Brug, havde paa *Omanaks* Handel i ovenmeldte Aaringer fra 1785—88.

b) Fordi der gives altfor liden Opmuntring for Colonisterne, til at drive denne Fangst, med Lyst og Mod, uden hvilket Nyttens deraf, vilde kuns blive liden; thi de tage meget feyl der mene at samme kan befordres ved Tvangsmidler.

2) *Det er og en betydelig Hindring for Sælhunde-Fangstens Forbedring ved Omanak at næsten den halve Deel af Grønlænderne /:de døbte om Vinteren:/ boe ved Colonien, hvor Fangsten er almindelig slettere og uvissere end højere oppe i Fiorden; men dette er og bliver stedse et nødvendigt Onde, saalænge, indtil Missionairens Boelig blev forflyttet til et af de bedre og vissere Fangstæder i Bugten, som ligger 4 a 6 Mile Østen for Colonien; thi for at befordre og vedligeholde Missions Anstalterne, /: hvorpaa der i lang Tiid ere anvendte betydelige Bekostninger, saavel ved vor elskelige og*

christelige Konges, som og ved Høystsammes Forfædres Velgiørenhed :/ er det uforbigiængelig nødvendigt at Grønlændernes Lærere maae have Lejlighed til, iidelig at omgaaes med sine Tilhørere og altsaa boe iblandt dem. Jeg har altid holdt den Gamle brugelige Indretning for god, indtil jeg ved egen Erfaring og Betragtning af Tingenes Natur, er bleven overbeviist om det modsatte. Jeg troer og at intet uden en trængende Nødvændighed bør give Anledning til nogen Forandring helst naar samme medfører Bekostninger. Stedse har jeg tvivlet om den aarlige Erfaring at her mod Østen, i de smallere Fiorde, opholde sig en ulige større Mængde af Sælhunde og andre Sædyr, end ude i Bugten ved Colonien, indtil jeg ved en nøyere Undersøgelse af disse Sædyrs Natur, og ved at sammenligne samme med Stædernes Beskaffenhed; befandt at det nødvendig maae saaledes gaae til. Saalænge Naturens nærværende Indretning vedvarer, frygter jeg altsaa ikke for at Erfaring, skal nogensinde i Fremtiden, beviise det modsatte. Jeg troer altsaa at have en sikker Grund til dette Forslag, uden hvilken, det aldrig skulde været giort. Til Beviis paa denne min Paastands Rigtighed, vilde det tiæne, at man fra Stædets Handels Betiænte, fik en sandfærdig Optegnelse over de Grønlandske Producter som, i nogle Aar, ere indhandlede af Grønlændere ved Colonien, /:i Følge den attesterede Protokol, som efter Landets almindelige Instrux,¹ skal udviise. fra hvilke Stæder, Varene ere indhandlede:/ ved at drage denne Sum fra det hiemsendte, efter Conossementet, fik man den øvrige Rest som er indhandlet af Grønlænderne, her oppe i Fiorden, hvor alle, som boe uden for Colonien, opholde sig. Man sammenligne dernæst Antallet af Indbyggerne paa begge Stæder, for at kunne dømme om hvor den bedste Fangst har været. At man da vilde befinde den ulige bedre paa det sidste Stæd, er vist ikke Grønlændernes forskiellige Duelighed at tilskrive /:de, ved Colonien værende, døbte Grønlænderes Christendom kan jo

¹ Under 2 juli 1781 udstedtes et reglement, som bestemte, at den grønlandske handel og fiskefangst fra 1/5 s. a. paany skulde forenes med den islandske og finmarkske og at der skulde oprettes en samlet handel under navnet: Den kongelige Grønlandske, Islandske, Finmarkske og Færøiske Handel. Og 19 april 1782 udstedtes „Instrux, hvorefter Kiøbmændene eller de som enten bestyre Handelen eller forestaae Hvalfanger-Anlæggene i Grønland, i Særdeleshed, saavel som alle de der staaer i Handelens Tieneste i Almindelighed, sig for Fremtiden haver at rette og forholde“ — som i virkeligheden har været gældende til opimod nutiden.

ikke hindre, men hellere opmuntre dem baade til Sparsomhed og til vindskibelig Fliid i deres Næringsveye¹:/ men Stædets egen naturlige Forfatning gjør det nødvendigt at der maa falde vissere og bedre Fangst; thi de Sædyr, som her give Grønlænderne Næring /: Sæl-hunde og Hvidfiske:/ maae i Følge deres Naturs Indretning, fornæmmelig søge de Stæder, hvor den meeste Iis ligger og det er just i de snævrere og trangere Bugter, som ligge her oppe i Fiorden, og strække sig mange Miile /: uvist hvor langt:/ fra Vesten mod Østen.

§ 6.

Det kommer da allene an paa deels om den Bekostning det medfører, at flytte et Dansk Huus henveed 4 eller 6 Miile fra Colonien, aarlig at bringe dertil det nødvendige Brændsel og Proviant m. v. vilde blive større end de deraf flydende Fordeele? Deels om man ikke, efter nogen Tiid, skulde blive nødt til at forlade Stædet og altsaa have nye Bekostninger med at flytte til Colonien igiæn?

For at besvare det første Spørgsmaal vil jeg erindre følgende:

1.) Hvad det første Aars Bekostning med Huusets Forflyttelse angaaer, saa indsees let, at samme ikke kan komme i Betragtning imod den aarlige Fordeel, ved at faae saa mange Grønlændere til at boe paa et vissere og bedre Næringsstæd; Provianten og de øvrige behørende Vare kunde og ved beqvem Lejlighed, som skeede ved Togte Reyser, tilsændes. Men det nødvendige Brændsels Tilførsel vilde, formeedelst Stædets Beskaffenhed, blive vanskeligere og medføre nogle Bekostninger; thi da her i Bugten gemeenlig falder kun 2 Slags Vinde næmlig Sydost og Nordvest, som ofte vedvarer længe, kunde det indtræffe, at man, oppe i Fiorden, maatte ligge en god Tid og derved forsømme Arbejdet ved Colonien. Den meeste Deel af Sommeren, gaar desforuden bort med at afrydde og bringe det behørigte Brændsel fra Kulbruddet *Kōme* til *Omanak*, der ligger saa meget nærmere. For altsaa at undgaae den Bekostning med at holde flere Mand ved Colonien, end sædvanligt /: endskiønt samme, meget vel, kunde nyttig anvendes her:/ kunde man vel paa rette Tiid, til

¹ Der ligger i denne parentes en skjult finte, idet det tidligere flere gange var bleven hævdet fra handelsbetjentes side, at de døbte Grønlændere var daarligere erhververe end de udøbte — en paastand som adskillige missionærer af al magt havde bekempet men ofte med ringe held, uagtet de statistiske oplysninger, de fremskaffede, var ubestridelige.

Brændselets Transportering, betiæne sig af Grønlændere, hvis Betaling derfor, maaskee kunde beløbe sig til 12 Rd aarlig Forgiæves indvændes herimod at Grønlænderne derved forsømmede deres Fangst; thi deels kan man jo dertil bruge udelige Fangere, hvoraf her, disværre, ere alt for mange, deels er og deres Fangst, her ved Stædet, fra Junii til Octobr, saa ringe at deraf ikke kan komme noget til Handelens Fordeel, heller ikke vilde nogen duelig Fanger befatte sig hermed naar Fangsten slog ind.

2) Da *Omanaks* Handel neppe uden ved Hielp af Garnfangsten kan, til nogen Varighed, blive saa god, at den Bekostning med at holde Colonien og drive Skibsfarten hertil, skulle kunde godtgjøres, saa vil man dog nødes til at benytte sig af det givne Forslag til denne Fangstes Udviidelse ved at drive samme Høyere op i Fiorden og altsaa have der et Huus til Iboelse. Dette skulde da, i Haab om Bekostningers Besparelse, være et Jordhuus. Men det er og bekjendt, at saadant et Grønlandsk Huus aarlig behøvede Reparation, der, med Tiiden vilde gjøre det ligesaa bekosteligt, som et Dansk Huus, der staar saa meget længere uden Reparation. Man kunde derfor, ved ovenmeldte, ogsaa have den Fordeel, at det Kammer ved Missionairens Huus hvori Kokken opholdt sig, kunde saa rummelig indrettes, at de andre Danske Colonister, i den Tid Garnfangsten skulde bruges, ogsaa kunde have Natte-Leye i samme, hvori de meget hellere vilde være med meget lidet Rum, end ligge i et Grønlandsk Jordhuus. Herved fik man da den bedste og sikreste Anledning ey allene til en varig Drift og Forbeedring af denne vigtige Fangst, men og til Besparelse af de Bekostninger den udfordrede.

Hvad det sidste Spørgsmaal angaaer, da veed jeg ikke at svare andet, end dette; at om Iisen /:de i Søen omdrivende Isfælde og Stumper:/ skulde i Fremtiden saaledes tiltage, at man ikke kunde komme op i Fiorden, med Fartøjer om Sommeren /: thi om Vinteren naar Islægget er, kan man altiid komme frem:/ saa vilde det ikke lade sig gjøre, at boe der, for Danske Folk, men dette er og noget, man neppe skulde formode; i det mindste, er her nu i 6 Aar,¹ ikke i ringeste Maade bleven vanskeligere at komme dertil end før, tvertimod synes det modsatte at skee; thi Kulden har efter Thermom: Anvisning i samme Tiid aarlig aftagen. Islæggets Varighed er des-aarsag blevet mindre og Isfældene med Stumper har derfor havt

¹ Da Cappelen kom til Ūmánaq 1783 er dette altsaa skrevet 1789.

saa meget længere Tiid til at drive ud af Fiordene. Dette er Aarsagen til at man nu ikke seer Bugten, om Sommeren, saa tilpakket af Isfelde, som før. Men denne Formindskelse af Kulden og Islæggets Varighed, har og foraarsaget at Sælhundefangstens Drift fra Colonien, er bleven saa meget vanskeligere og derved giort sammes Brug, høyere op i Fiorden, saa meget nødvendigere.

§ 7.

Men her møder endnu, i denne Henseende, endnu et Spørgsmaal der maa oplyses og besvares. Erfarenhed viiser at der høyere op i Fiorden falder Aarlig bedre, varigere og vissere Fangst, i sær med Garn. Ingen tvivler herom; thi enhver der bruger disse Reedskaber, nødes til at sætte dem saa langt op i Bugten, som han mueligt daglig kan komme fra Colonien. Man har altsaa Vished nok for, at der ved et anlagt Huus til Garnfangsten samme Stæds, kunde frembringes en langt større Forraad af Stædets Produkter end ved Colonien hidindtil er skeet. Men man synes dog at finde saa mange Vanskeligheder ved at føre disse Vare til Colonien, at man tvivler om Nytten deraf. Af disse Vanskeligheder, er ingen værd at nævne uden allene den, der er forbunden med Transporten af Spækket, som ikke vel kan blive her liggende, saa længe, indtil man, om Sommeren, kan afhænte det med Fartøyer. Det vilde vel blive vanskeligt ja somme Tiider umuligt, med Skibe, at fare hertil for at indtage nogen Last; man maatte derfor drage Omsorg for, paa bedste Maade, at bringe de her erhvævede Producter til Colonien for at indskibes: og altsaa enten have her Foustagier dertil, og til visse Tiider, en Bødker for at istandsætte samme; eller og de Garnbrugende Colonister maatte, bringe sine erhvævede Producter til Colonien med Slæder, om Vinteren /:paa den Tid Fangsten slog op:/ imod en billig Godtgjørelse for Transporten; som ogsaa vilde være en god Opmuntring for dem, til at drive denne Fangst. Men hvilket man end antager af dette, saa ses dog let at Vanskeligheden er altfor liden til at ophæve et Forsøg der har saa megen Grund for sig. Skal Colonien holdes,¹ og den kostbare Skibsfart drives

¹ Der havde været forslag fremme om at nedlegge Ūmánaq som koloni, fordi man tvivlede om dens rentabilitet. Kun ganske faa aar senere var der ikke længer tale om nedleggelse; da var Ūmánaq paa grund af garnfangsten kommen op blandt de produktiveste kolonier.

hertil fremdeeles, saa er det jo fornuftigst at man, endog med Bekostninger, søger at bringe Summen af Stædets Producter til den mueligste Højde, allerhelst hvor man har et saa velgrundet Haab om Fordeel og saa liden Frygt for Tab, som her. Neppe troer jeg at Grønlænderne vilde aldeles forlade dette gode og visse Næringsstæd: om det endskiøndt, /:som Gud forbyde:/ skulde ophøre at staae i Forbindelse med vort Fædreneland, fordi man, af Mangel paa en ret Benyttelse, af de Fordeele Naturen tilbyder, ikke længere kunde vedblive at holde Etablissementet og Skibsfarten hertil; men at forlade et Stæd, hvorfra man ikke kan vænte at afdrage Indbyggerne, er meget betænkeligt ey allene for de skadelige Følger, det vilde have for disse, som da snart vilde tabe Religionens velgiørende Kundskab, men dette var og for den Grønlandske Handel, det samme som, om Landet nu havde saa meget færre Indbyggere, hvis Antal er, desforuden, alt for lidet til at gjøre denne Handel saa betydelig for vort Fædreneland, som den kunde være. Dette er nu alt hvad jeg agter at skrive om denne Sag: man følge disse mine, i den bedste Hensigt, meddelte Raad, eller ikke, saa er jeg dog overbeviist om, at intet uden en upaatvivlelig Erfaring er i alt lagt til Grund for min Udsagn: en Erfaring, som min Lyst til at omgaaes Grønlænderne /:for at lære deres Sprog:/ har givet Anledning til.

3^{die} Deel.

Om de enkelte Fangestæder i Omanaks Bugten.

§ 1.

For at gjøre sig nogen vis Forestilling om Forfatningen ved *Omanak*, samt hvad der kunde befordre Handelens Tilvæxt, kan det være tiænligt at eftersee følgende speciale Beskrivelse over hvært enkelt Fangestæd i Bugten, hvor Grønlænderne sædvanlige pleye at overvintre. Disse Fangestæder, hvis Beliggenhed hosfølgende Grundtegnning udviiser, ere følgende:

Nr. 1.¹

Omanaks-Øen hvis Længde omtrænt er 1 og Bredden $\frac{1}{3}$ Dansk Miil, har en Havn ved Colonien, som man med temmelig Sikkerhed kan betiæne sig af; men Indgangen til samme er undertiiden umuelig,

¹ Numrene henviser til kortet.

næmliĝ naar en varig Østen-Vind driver den fuld af Iis. For Resten er her som paa de fleeste Stæder i Bugten den betydelige Mangel af en beqvem Havn for Skibe og store Baade. — I Henseende til Sælhundefangsten, er her kun denne Fordeel at man med Nytte kan betiæne sig af ovenomtalte Skyde-Fangst i aabent Vand, som gemeenlig indfalder ved Islæggets Begyndelse og ved sammes Ophør om Foraaret. Øen kan ogsaa derfor i Henseende til Hvidfiskefangsten have Fortrin for en Deel andre Stæder. Men for Grønlændernes Næring, i den sædvanlige Trangstiid, fra September til Islæggets Begyndelse, /:som desværre ofte ikke indfalder førend sidst i Januarii:/ er her et af de sletteste Stæder i Bugten formeedelst de, til samme Tiider, indfaldende langvarige Østlige-Vinde, som her have deres Strøg og falde meget stærkere, end ved Fastlands-Siden, desforuden gives her og ringere Fangst i Iislægstiid, som vedvarer sædvanlig fra Januarii til Iunii Maaned. Øen haver, foruden de Grønlænder-Huuse, der staa ved Colonien, ogsaa 3 andre Huusstæder paa den vestlige Side, som i lang Tiid ikke have været beboede. Der berettes at her, /:og fornæmmelig ved Fastlandssiden:/, skal i Gamle-Tiider have været et langt større Antall af Indbyggere end nu, hvilket jeg ogsaa holder for rimeligt, skiøndt ikke paa den Grund at her, i vore Tiider, sees saa mange øde Huuse og Huusstæder, som tilforn have været beboede; medmindre man ogsaa kunde beviisliggjøres at alle, eller de fleeste af disse, Huusstæder, have til en og den samme Tiid havt Indbyggere; thi Grønlænderne forlade ofte deres Huuse efter et Aars Iboelse og bygge atter paa andre Stæder, som inden kort Tiid, blive øde igiæn, følgelig kan de samme Personer til forskellige Tiider have beboet disse Stæder.

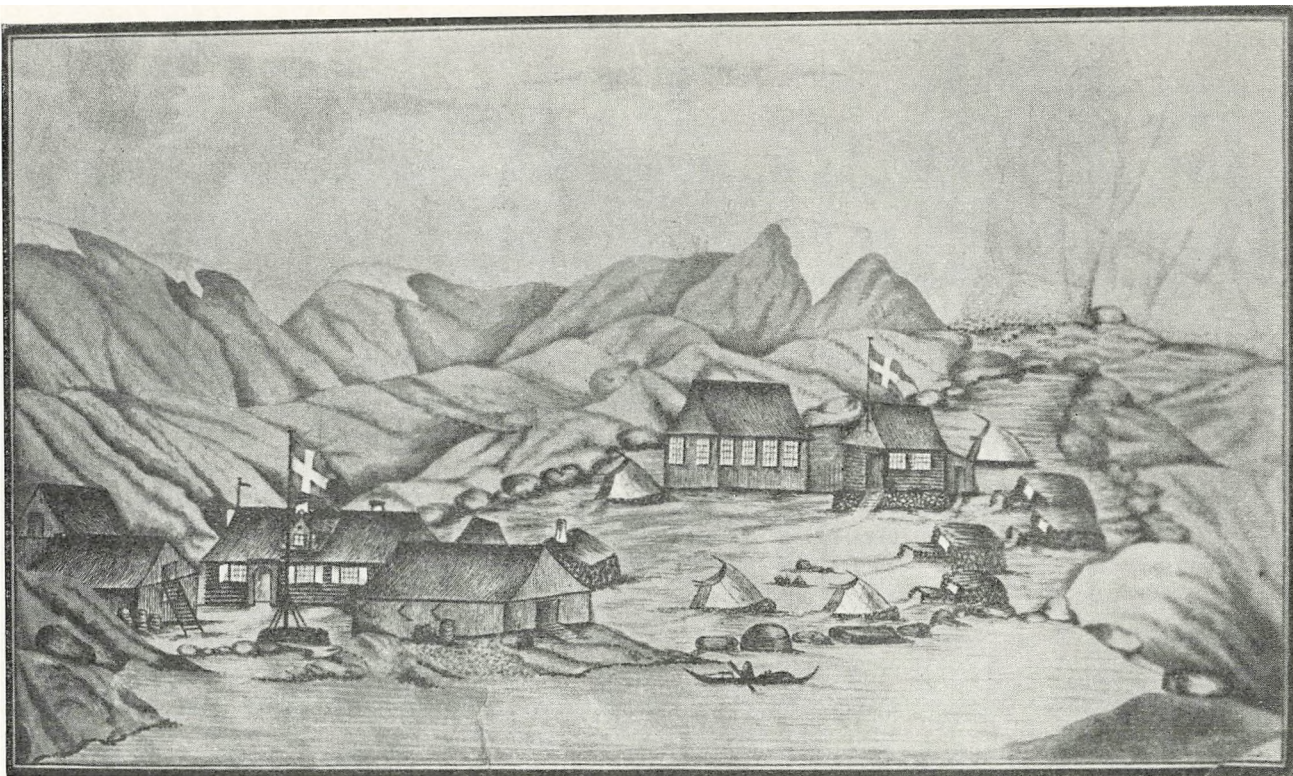
Nr. 2.

Selliaursoak /:Storøen:/¹ med hosliggende smaa Øer derved anmærkes følgende Fangstæder.

1) *Selliaursome*,² er et Huusstæd ved Storøens sydvestlige Kant. I min Tiid, har her kuns et Aar overvintret nogle faa Grønlændere, som da, indtil Iislægstiid, om Vinteren, leed temmelig Mangel, fordi den langvarige Østen-Vind, her /:ligesom ved *Omanak*:/ falder meget haard: men om Foraaret pleye de gemeenlig flytte hertil, med

¹ Storøens grønlandske navn er Sagdliaruseq („afsatsen“).

² Dette navn kendes ikke nu som bopladsnavn.

Kolonien Ûmánaq ca. 1800.

deres Telte, for Hvidfiske og Skyde-Fangsten i aabent Vand; thi fra *Omanak* af og hidtil, driver Iisen gemeenlig først bort.

2) *Paurnek*,¹ her opholde sig ikke nogen Grønlændere, om Vinteren; men mod Foraaret flytte de en Deel, hertil med Telte og have nogenledes god Sælhundefangst i Kajaker, dog ikke af nogen Betydning.

3.) *Akiænne*² paa Øens østlige Side, Grønlænderne opholde sig her om Sommeren i Telte, og have en særdeles god Kajak-Fangst. Her er den bekjendte Allun og Witriol-Jord,³ som overalt findes i Bakkerne paa $\frac{1}{2}$ Mils Distance. Nogle smaae Granatartede Steene⁴ /:mangekantede og ligesom slebne:/ findes her og paa adskillige Stæder. Med denne Jord-Art vil jeg her ikke opholde mig, da der, af samme ere hiemsendte Prøver, som væntelig paa en chymisk Maade ere undersøgte. Dette hører heller ikke til nærværende Afhandlings Hensigt, der fornæmmelig gaar ud paa at giive Oplysning om den muelige Fordeel, Handelen kunde faae, ved ret at benytte sig af Fangsten til Søes. —

4) *Akkütlek*,⁵ en liden Øe ved Siden af *Akiænne*. Her er et aarligt Opholdsstæd for nogle Grønlændere, som ved en god Fangst bidrage meget til *Omanaks* Handel. De have ey allene en god Kajak-Fangst; men ogsaa /:hvilket er betydeligere:/ næsten heele Iislægstiden, en varig og særdeles god Sælhundefangst. Her drives og, før beskrevne, fordeelagtige Glatiis-Fangsten allerbedst, fordi Sneen /:som her gemeenlig kommer med nordlig Blæst:/ ikke saa hastig kan bedække Iisen formeedelst Storøens høye Fielde, der ere ligesom en Skandse eller Skiul for Nordvest-Vindenes Anfald. De sædvanlige Sydost-Vinde fra September til Januarii falde heller ikke meget stærke her. Jeg har ikke hørt at de, paa dette Stæd overvintrende Grønlændere have nogen Tiid lidt Mangel og Misfangst. Det var derfor Ønskeligt om et større Antall Grønlændere vilde

¹ Paornaq, nu plur. paornat ☉: (krækkebærpladsen).

² Akiæne, localis af akia ☉: deres lige overfor liggende.

³ 1778 undersøgtes disse forekomster af bergmester Schram og 1781 „anstilledes forsøg med Alluns og Vitriols raffinering“, men dette opgaves snart, fordi det viste sig urentabelt.

⁴ Granater forekommer adskillige steder i Ūmánaqs distrikt i gneis og krystallinske skifer. Navntlig de paa Storøen fundne udmerker sig ved en smuk, dybrød farve og er saagodtsom fri for sprekker. De har dog aldrig været genstand for regulær brydning.

⁵ Akugdleq ☉: den mellemste.

her tage Vinter-Boelig; thi dette vilde vist have en Mærkelig Indflydelse paa Handelens Tilvegt og tillige være Grønlandernes egen Fordeel. Man skulde da troe, at de af eegen Drift vilde søge de bedste Fangestæder. Men Erfarenhed lærer at deels Egensindighed deels og en skadelig Overtroe er en betydelig Hindring herudi.

5.) *Allangòakkane*.¹ Ved Storøens nordlige Side, er Garnfangsten undertiiden med Fordeel brugt, ligesom og ved *Allangvoane*² /: Skygge-Siden :/ paa *Omanaks*-Øens nordre Kandt, men en stor Deel ere og her, i disse 3 Aar, forliiste formeedelst Islæggets Ubestandighed. Efter Isens første Bortdrivelse har og denne Fangst været meget liden paa disse Stæder.

Nr. 3.

Omaneitsiak,³ haver 1) paa den vestlige Side: Det egentlig saa kaldte *Omaneitsiak* /: hvoraf Øen har Navn :/ her forekommer 2de Huusstæder, hvoraf det eene haver aarlig overvintrende Grønlandere. Dens Sælhunde-Fangst er jævn og varig saavel i Kajak som fornæmmelig i lislægsttiden, men samme falder ikke saa stor og overflødig som ved ovenanførte *Akküttek*. Garnfangsten kunde herfra med Fordeel drives formeedelst det nærliggende *Tellerok* og Fastlandet.

2) *Ekkaresak*⁴ paa den Østlige Kandt af Øen, Grønlandernes Ophold om Vinteren er her uvis: somme Aar er Stædet beboet, andre ikke. Sælhunde-Fangsten er her besynderlig god gemeenlig i heele lislægsttiden, som ogsaa varer længere her, end paa ovenomtalte Stæder /: sædvanlig fra Nov. eller Dec til Iunii Maaned :/ hvilket er en Følge af Beliggenheden af de, til alle Sider nærliggende Lande, der gjøre at lisen maae her ligge fast, saalænge indtil den paa

¹ Alánguarqane, localis: paa den lille skyggeside.

² Alánguane, localis: paa dens skyggeside.

³ Ūmánatsiaq o: „den temmelig hjerteformede“.

⁴ Ikerasak o: sundet. Her oprettedes i 1790-aarene et garnsted ved en af koloniens „kolonister“, som flyttede dertil med sin husstand. Stedet viste sig snart meget produktivt, men produktionen aftog sterkt i krigsaarene paa grund af manglende materiale til garnene. 1822 fik en svenskfødt mand, *Grundeitz*, tilladelse til at flytte derind og tage garnfangsten op paany; han levede der til sin død 1866 og drev stedet overmaade sterkt op. Hele dets grønlandske befolkning stod i hans sold og fangsten blev drevet som en stor industri-virksomhed.

alle de vestligere Stæder er bortdreven. Men Kajak-Fangsten slaar undertiiden Feyl, i Grønlændernes sædvanlige Trangstiid om Efterhøsten, hvilket er Aarsag til, at dette gode Fange-Stæd ey allene har faae Beboere; men endog nogle Aar slet ingen. Det er dog upaatvivleligt at Grønlænderne kunde her ey allene være frie for Mangel men ogsaa have stor Forraad af deres Nødvendigheder, naar de kun vilde beqvemme sig til en liden Omsorg for, at ligge noget op, af den Overflødighed, de have om Vinteren i Islægstiid; allerhelst her, hvor samme varer saa længe og Misfangsten saa kort. Et større Antall af Indbyggerne, paa dette Stæd, vilde derfor ogsaa have god Indflydelse paa *Omanaks* Handel. Islæggets Varighed og Sælhundredes Mængde giver her en ypperlig Leylighed til Garnfangsten. —

Nr. 4.

Tellerok.¹ Her ere 2de Huusstæder hvoraf det eene, paa Øens sydøstlige Side, har i min Tid, kun 1 Aar været beboet. Angaaende Fangsten, gielder her det samme som ovenfor er meldt om Nr. 3. Ved Øens vestlige Huk *Issua*² kaldet, er Garnfangsten, i en god Tiid, dreven med Fordeel, hvilken dog meget formindskes ved den Vanskelighed, der er i:formeedelst Veyens Længde: med daglig at bringe det erhvævede til Colonien. —

Nr. 5.

Fastelandet i: *Allængome*: er *Omanaks*-Bugtens sydlige Side, en stor Landstrækning hvorom i: som ovenfor er meldt: ikke med Vished kan siges, hvor langt den strækker sig mod Østen i: Grønlænderne kalde den *Allængoak* fordi den vænder mod Norden og er, den meeste Tiid, et Skygge-Stæd hvor Solen ikke skinner paa:/. Her er mange Opholdsstæder for Grønlænderne. I Almindelighed kan herom anmærkes, at næsten alle de Stæder mod Vesten fra *Niakornak* til *Porusek*, har i meget lang Tiid været ubeboede, somme vilde heller ikke være tiænlige Opholdsstæder for Grønlænderne om Vinteren, fordi Islægget paa denne Strækning er meget uvist og usikkert. Derimod have alle de hidindtil kiændte Stæder mod Østen, fra bemeldte *Porusek* til *Koorsoak*, den visseste, varigste og

¹ Talerok ☉: lallen.

² Isua ☉: dens yderste ende.

bedste Fangst som gives i *Omanaks*-Bugten. Her vilde et større Antall Indbyggere upaatvivleligt være Handelen til betydelig Fordeel. I Særdeleshed er denne Strækning meget vigtig for Garnfangsten, som her bliver saa meget større og bestandigere jo længere man kommer mod Østen.

Af denne Landstræknings Vestlige Deel ere

1) *Niakornak*, *Ikkorfane*¹ og *Karsome*,² somme Aar, Opholdsstæder for Grønlænderne, om Sommeren. De forsøge her Hvidfiskefangsten, for Resten ikke større Fangst, end som til deres Ophold kan behøves.

2) *Karsoarsome*³ har kun 1 Aar været beboet i min Tiid. Grønlænderne leed da her saa stor Nød, ved Islæggets Begyndelse, at de, med Livs Fare maatte vove sig ud, paa deres Konebaad, for at hænte noget til Ophold fra de andre Stæder i Fiorden.

3) *Kome*.⁴ I Aaret 1782 overvintrede her nogle Grønlændere, for den Bequemmeligheds Skyld dette (saavel som næstovenanførte Stæder) haver til Hvidfiskefangsten, om Efterhøsten og Foraaret. Siden den Tiid har ingen opholdt sig her, undtagen om Sommeren med Telte, da de sædvanlig med Kajakfangsten kan erhverve sig hvad de til eget Brug behøve. Forresten er Sælhunde-fangsten, og altsaa Grønlændernes Vilkaar, her, ligesom paa næstomtalte Stæder. I Nærværelsen heraf ligger Steenkuls Bruddet, hvorfra Colonien haver det meste Vinter Brændsel. Disse Steenkul ligge /:som bekjendt er:/ lagviis i Bakkerne og sees i Søekandten, hvor Landet er noget stejlt; thi der nedstyrete Stenene og Jorden, som bedækkede samme, hvorved Kullene blive synlige, men da de stedse forekomme Parallele med Horizonten og Landet gaar skraaviis opad, maae man først afrydde den overliggende Sandsteen og Gruus, der gemeenlig fordre et temmelig stort Arbejde førend man kan komme til dem.⁵ Samme Steenkuls Lav, strække sig langt mod Vesten og blive igiæn synlige ved *Karsoarsome*, hvor man ligeledes med Nytte kunde

¹ Ikkorfane, localis: ved underlagene.

² Qaersume, localis: paa barfjeldet.

³ Qaersuarssungme, localis ☉: paa det ejendommelige barfjeld. Her dreves fra 1905 i en aarrekke moderne kulbrud.

⁴ Kungme, localis: ved elven.

⁵ 1782 forekom i anledning af oprydning og kulbrydning her en regulær strejke, idet mandskabet ved kolonien negtede at udføre dette arbejde uden at faa løntilleg. Koloniens „officerer“, ogsaa presten Gjerløff, maatte da paatage sig arbejdet.

betiæne sig deraf, dersom ikke Veyens Længde til Colonien, gjorde Transporten vanskeligere og bekosteligere. Den Witriol her findes ved Steenkuls-Laget, har jeg undersøgt og befunden meget god, men samme er ikke her i nogen betragtelig Forraad.

4) *Killekitok*¹ og *Porusek*.² Ved heele Fastlands-Siden, ere allene her nogenleedes beqvemme Havne for Baader. Omtrent $\frac{1}{4}$ Mil fra *Killekitok* ligger en Banke i Søen, hvorpaa Grønlænderne undertiiden fiske en god Deel Helle-Flyndere³ med Snører gjorde af Hvalfiske Barder; men denne Fangst er meget uvis, da den beroer paa Iislæggets Varighed om Foraaret; thi i aabent Vand falder her gemeenlig saa stærke Strømme at man ikke kan befatte sig hermed. Disse Stæder, ere kun siælden beboede, Grønlænderne staae og her /:ligesom paa næstovenanførte Stæder:/ i Fare for at lide Mangel, om Vinteren, fordi Iisen sædvanlig, herfra til Storøens vestligste Kant, ved paakommende Østen Vind, drives bort. De have altsaa, paa denne Aarets Tiid, siælden eller intet af den betydelige Sælhunde-Fangst, førend Iisen igiæn lægger til, da de atter /:saalænge samme er nyelagt og tynd:/ frygte for dens Bortdrivelse. En Deel ubetænk-somme Grønlændere glæde sig forgiæves ved at faa aabent Vand i Iislægstiiden, fordi de da undertiiden træffe til at faa nogle faae Hvidfiske; hvis Skind /:*Mattak*⁴:/ de med saa stor Begiærlighed spise. Men de blive, som oftest bedragne ved dette Haab og maae erfare, hvor meget bedre det havde været at boe paa de Stæder, hvor den visse og varige Sælhunde-Fangst bestandig vedholder. De skulde derfor neppe vælge disse Stæder, for den usikre Hvidfiske-Fangstes Skyld, naar ikke deres store Lyst til *Mattak* havde drevet dem dertil. Saaledes gaaer det og med den skadelige Reensjagt,⁵ uagtet den aarlige Erfaring lærer dem, at de have Skade deraf, saa driver dog deres Begiærlighed efter disse Dyr, dem til at opofre den langt vissere og større Fordeel, de kunde have af Fangsten til Søes. Men

¹ Qilakitsoq ☉: „kort til himlen“, egl. navnet paa den højeste fjeldtop paa Nügssuaqhalvøens nordside.

² Pôruseq ☉: „spekposen“.

³ Ved „helleflyndre“ maa her forstaas hellefisk (Reinhardtius hippoglossoides).

⁴ Mátak er overhuden af hvaldyr. Den spises med velbehag ogsaa af Europæerne og siges at være et godt middel mod skærbug.

⁵ Rensjagten betragtedes altsaa ogsaa af Cappelen som „skadelig“, nemlig fordi den drog Grønlænderne bort fra sælfangsten. Ūmánaqs distrikts befolkning driver rensjagt især paa Nügssuaqs- og Svartenhukshalvøen.

denne Reensjagt, om Sommeren, har dog liden Indflydelse paa Handelen, her ved Stædet; thi deels er det kun faae Grønlændere, som befatte sig hermed /:fordi det saa siælden indtræffer at de faaer nogle af disse Dyr:/ deels vilde og deres Kajak-Fangst, paa denne Tiid, ikke bidrage noget til Handelen. Af langt større Vigtighed saavel for Grønlænderne selv, som for Handelen er deres Opholdsstæder om Vinteren i Iislægstiiiden. Det mueligste Antall af Indbyggere, paa de beqvæmmeste Stæder, i denne Tiid, vilde upaatvivlelig give Handelen den mueligste Tilvext; thi her kommer det allene an paa Vinter-Fangsten, om Sommeren fanges siælden mere end hvad Grønlænderne til eget Brug behøve.

Nu kommer jeg til at tale om de Almindelig gode Fangestæder paa den Østlige Deel af Landstrækningen, her forekommer

1) *Iserkat*,¹ hvor Grønlænderne have skikkelig god Kajak-Fangst, endog om Efteraaret, i de korte Dage, fordi Østen-Vinden ved Landsiden /:her og paa de østligere Stæder:/ falder langt fra ikke saa stærkt som paa andre Stæder. Her gives og den Fordeel at de beqvæmmelig kan baade benytte sig af Skyde-Fangsten, ved at kiøre til det aabne Vand mod Vesten, og af den vissere *Utok* samt *Marpok*-Fangsten, ved at kiøre mod Østen hvor Isen ligger fast. Ved dette Stæd gaar en stor Elv, om Sommeren, af den optøede Is og Snee, i en Dal, hvor man finder Stykker af en besynderlig Art Steenkul, der ved Elven ere nedskyllede fra de høyere Stæder, disse saa kaldte Steenkul, see ud som forbrændt Træ og have omtrent samme Tyngde som Træet; naar de opløses i Ilden, ved at forbrændes, give de kun meget liden Aske. Man kan ikke herved vel, tænke paa forsteenede Vexter eller Træer, som neppe nogen Tiid, have været paa dette Stæd.²

2) *Itivdle*,³ har i meget lang Tiid ikke været beboet, endskiønt Stædets Beliggenhed giver god Grund til den Formodning, at de her overvintrende Grønlændere maa have havt god og vis Næring, hvilket og bekræftes ved Beretninger fra gammel Tiid. Men en skadelig Fordom og Overtroe /:hvorum nedenfor skal tales:/ har givet Anled-

¹ Iserqat, maaske: „smaafjeldene hvor fuglene fælder“. Stedet kendes ikke nu.

² Cappelen har altsaa ikke vidst — vel ikke heller kunnet vide — hvad en senere tids videnskab har godtgjort, nemlig at der virkelig i en tidligere periode har vokset træer paa Grønland.

³ Itivdleq 5: overbæringstædet.

ning til at dette saavel som andre ypperlige Fangestæder ere forladte af Grønlænderne.

3) *Omiartorphik*¹ og *Sakak*,² ere besynderlig gode Fangestæder, hvor Grønlænderne, med stor Fordeel, drive den visse og varige Sælhunde-Fangst. De have her, ey allene stor Forraad i Iislægstiiden, men endog en god og jævn Kajak-Fangst i den sædvanlige Trangstiid, førend Iisen ligger til. Jeg har her ikke hørt at Grønlænderne liide Mangel formeedelst Misfangst. Ved *Sakak*, kunde man med betydelig Fordeel, drive Garnfangsten, som her ey allene falder meget god, men kan ogsaa varigere og bestandigere bruges, end paa de vestligere Stæder hvor Islægget er saa ustadigt. De hermed anstillede Forsøg har allerede givet fuldkomne Beviiser herfor.

4) *Nuviumename*,³ dette gode og ypperlige Fangestæd, har nu over 12 Aar været ubeboet. Her døde en Vinter, nogle faa Personer, hvilket de tilskrev Stædet, og siden den Tiid, har Grønlændernes Overtroe gjort det til en farlig Boepæl, saaledes er det og gaaet med adskillige andre gode Fangestæder hvilke gemeenlig, efter at have havt 1 eller 2 døde, blive siden i nogen Tiid, blottede for Indbyggere. De agte heller ikke meget om deres Jordhuuse, hvoraf de, ved Udflytningerne om Foraaret, tage det til Tag brugte Træværk bort, og benytte sig af samme til deres Telte. Af alle de hidtil omtalte Stæder, vilde uden Tvivl dette give den største og bedste Garnfangst. Jeg har hermed ladet gjøre nogle Forsøg, som besynderlig vel lykkedes, men Veyens Længde gjorde det umuelig daglig at bringe det erhvervede til Colonien. Her vilde da et Huus, til Natte Leye og til Oplag af det fangede, gjøre en betydelig Nytte. Dette samme gjælder ogsaa om følgende Stæder:

5) *Ekkalūme*,⁴ nogle faa Grønlændere, som her overvintrede fra 1784—88 have, ved en besynderlig god og vedholdende Sælhunde-Fangst, i den her saa langvarige Islægstiid, gjort Handelen stor Nytte. Dog er deres Kajak-Fangst i de korte Dage, førend Iisen, paa dette Stæd, legges til /: næmli*g* i Oct.ber og Nov.:/ undertiiden, meget liden, fordi Sydosten falder her temmelig stærk, der kan

¹ Umiartorfik s: „konebaadspladsen“.

² Sarqag, nu plur. sarqat s: „solsiderne“.

³ Nuviumanerne, localis: „paa det fremskudte nes“.

⁴ Egoalungme, localis: „ved laksepladsen“. Her overvintrede Cappelen selv et par aar, men da stedet viste sig vanskeligt at besejle for kalvis, flyttedes garnfangsten derfra over til Ūmánatsiaq.

foraarsage, at de samme Tiid, maae ogsaa her liide Mangel; thi de ere desværre meget siælden betænkte paa noget Oplag af den store Overflødighed, de have i heele Iislægstiiden. Paa hvilken Tiid her er og bliver et af de bedste Fangestæder i *Omanaks*-Bugten, hvor Grønlænderne have den visseste og varigste Sælhunde-Fangst. I Anledning af min derom giorte Forestilling, blev her vel, i Julii Maaned 1788, bygget, til Brug for dem, der vilde drive Garnfangsten paa dette Stæd, et Jordhuus, men sammes behørigte indvændige Istand-sættelse, blev opsat til Octbr. Maaned, da dette Arbejde allerede var ugiørligt. Man har derfor endnu ikke kundet benytte sig af denne Indretning til Garnfangstens Forbedring, om hvis Nytte, ey allene de allerede giorte Forsøg, men og Stædets egen naturlige Forfatning giver de tydeligste Beviiser.

6) *Koorsoak*.¹ I Henseende til Fangsten, maae her naturligvis gielde det samme, som om *Ekkalūme* er meldt. Hidindtil har her ikke boet nogen Grønlænder, om Vinteren, væntelig formeedelst Stædets lange Afstand fra Colonien, hvorover de, ved *Ekkalume* boende Grønlændere, sædvanligen klage; thi da de ere slette Huusholdere over de behøvende Handels-Vare, som de have bekommet, maae de inden kort Tiid søge Colonien for at faa mere af samme, hvilket paa de langt fraliggende Stæder er, somme Tiider, umueligt. Derfor ønske de gemeenlig hellere at boe nær ved Colonien, endskiøndt de vel viide, at deres Næringsveye blive da uvissere og slettere. Dette er og en af de Aarsager hvorfore Grønlænderne saa siælden vælge de bedste Fangestæder. Fra dette Stæd ligger Veyen over Landet til *Rittenbænk* denne Vey falder meget besværlig formeedelst de mange steyle, med Snee bedækkede, Bakker, man maa passere, for at komme paa hin Side af Landet.² Jeg har een Gang

¹ Kûgssuaq ☉: „storelven“, en elv som gennem en lang og paa flere steder baade snever og stejl kløft styrter sig ned fra højjældet, hvor den bl. a. har tilløb fra flere søer. Da den tillige paa sine steder er fuld af store sten, er den ofte vanskelig at passere med slede, især da vinden staar sterkt ned gennem kløften og ofte blæser isen fri for sne; kører man ned ad elven faar man da let for sterk fart paa og risikerer at sleden slaas istykker mod stenene, og kører man opad, har hunde og kuske svært ved at faa fodfeste paa de blanke ispartier.

² Man skal op over landet i indtil 10—1200 meters højde; den sværeste overkørsel er ved fjeldet Majorerssuatsiaq (☉: „den temmelig vanskelige opstigning“); skal man sydover, maa man opad en nesten stejl fjeldside, hvor hundene neppe magter at trekke tom slede og det tillige, hvis sneen er haard,

giort denne Reyse, men kunde da ingen Undersøgelse anstille om Landets og Steen-Arternes Beskaffenhed, fordi Sneen skjulte næsten alle Stæder. Jeg veed ikke noget angaaende Landets Beliggenhed og Beskaffenheden af de Stæder, som ere nogle Mile Østen for *Koorsoak*, derom har jeg heller ikke kundet faa nogen paalidelig Underretning af Grønlænderne. En betydelig Hindring, for denne Undersøgelse /:som dog var Umagen værd at gjøre:/ er den nærliggende Faste-Iis, hvorfra der ofte nedstyrter store Isfelde, som paa en lang Distance brække den flade Iis hvorved Veyen bliver meget farlig at passere. Denne saa kaldte Faste-Is /:*Sermersoak*:/ er en fra Norden mod Sonden, udstrakt Rad af Klipper, hvis Dale og Ujævnheeder ere fyldte med Iis, og derfor /:naar man er langt fra Stædet:/ seer ud, som om det allene var Iis, eller en stor hviid Skye-Banke ved den østlige Horizont, dens Sider, som vænder mod Væsten ere gemeenlig steyle, hvorfore der idelig, helst om Foraaret, falde store Stykker af samme, i det dybe Vand, hvor de drives omkring, opfyldte Søen og gjøre derved Skibsfarten hertil saa vanskelig og farlig.

Nr. 6.

Akkūliaūrsoak,¹ er en ubeboet Landstrækning, som efter Grønlændernes Sigende, skal være sammenhængende, mod Østen, med *Sermersoak*. Paa begge Sider af Landet /:den nordlige og sydlige:/ have Grønlænderne med stor Nytte forsøgt Sælhunde-Fangsten, hvilken her, saavel som alle andre Stæder, bliver større og bedre jo nærmere man kan komme til Faste-Iisen, samme er her ligesom paa næstovenanførte Stæd, en stor Hindring for den, der vil undersøge Landets Beliggenhed mod Østen.

kan være vanskelig at faa fodfeste, og skal man nordover, kan forholdene undertiden være saadan, at man maa hejse sleskerne ned og selv paa bedst mulige maade „rulle“ bagefter. Iøvrigt gaar vejen paa store strekninger gennem dale eller over store sletter, hvor den ingen vanskeligheder frembyder undtagen undertiden dyb sne. Jeg har selv kørt denne vej nordover paa 4 timer, medens jeg sydover, da der var faldet endel sne, brugte omtrent den dobbelte tid, og jeg har oplevet et tilfælde, da en ven af mig brugte 23 timer om turen sydover paa grund af snemasser.

Akuliaruserssuaq ∴: „den store næseryg“, et højt og stejlt mellemland mellem to fjordarme.

Nr. 7.

*Kakortlursoit.*¹ Paa dette Land kan anmærkes 2de gode Fange-stæder hvorpaa Grønlænderne, i meget lang Tiid ikke have overvintret, næmlig

1) *Ableitok*,² paa den sydlige Side. Her gives en besynderlig god Fangst for Grønlænderne, i Kajak om Sommeren og Efteraaret, de vilde derfor, uden Tvivl, paa dette Stæd, være frie for Mangel, i de korte Dage førend Islægget. De betænksomme af Grønlænderne, reyse hertil om Høsten, paa Konebaad, med deres Telte, og opholde sig her, nogen Tiid, for at erhverve sig noget til Føde i Trangstiiden. Islægget indfalder her tidlig og varer længe, i samme Tiid maae her naturligvis gives en meget god og varig Sælhunde-Fangst, formeedelst den nærliggende *Sermersoak*. Dette bekræftes og med adskillige Forsøg giorte af Grønlændere.

2) *Ilulliarsoak*,³ paa Landets nordlige Side. Det som ovenfor er sagt om *Ableitok* gjelder og her angaaende Fangsten, der endog falder overflødiger paa dette Stæd. Her er gemeenlig Grønlændernes Tilflugtstæd, naar Fangsten paa andre Stæder slaar Feyl. De kiøre hertil, i Islægstiiden for at faa de største og feedeste Sælhunde, hvis Skind de bruge til Telte i Mangel af Sortside-Skind :/ hvoraf man i *Omanaks* Bugten neppe kan faa det behøvende :/. Skyde-Fangsten kan og her, med betydelig Fordeel drives, næsten heele Islægstiiden, formeedelst de fra Faste-Iisen, nedstyrtende store Isfælde, der ved at knuse flade-Iisen og sette Vandet i Bevægelse, foraarsage mange Aabninger, paa meere end en Mils Distance, fra det Stæd de nedfaldt. Til disse Aabninger i Iisen, forsamles Sælhundene, i Mængde, for at tage Luft. Her skyde da Grønlænderne gemeenlig saa mange, som de muelig kunne føre med sig til deres Boeliger. Enhver seer da lettelig, hvor vigtig Indflydelse det vilde have paa Handelen naar dette Stæd blev besadt med en god Deel Indbyggere. Med Garnfangsten er endnu ikke giort noget Forsøg, paa dette Stæd, meget rimeligt er det, at samme vilde blive meget god.

¹ Qaqugdługssuit ᵑ: „de store stormmaaser“.

² Vistnok Augpilagtoq ᵑ: det røde. Ikke navn paa noget nu beboet sted her.

³ Ilulliarssuaq ᵑ: „det store isfjeld“; hellerikke navn paa noget beboet sted her.

Nr. 8.

*Saitok*¹ med hosliggende Øe, her mærkes 1) Den egentlige saa kaldte *Saitok*, den største af disse Øer, De her staaende 2de grønlandske Huuse, ere siældne beboede. I min Tiid har kun det eene, I Aar havt overvintrende Grønlændere. Her gives en meget god Kajak-Fangst om Sommeren og Efterhøsten i de korte Dage, Grønlænderne have derfor paa dette Stæd, i forrige Tiider, siælden eller ingen Mangel liidt. I Iislægstiiden falder her en varig og god Fangst. Hvidfiske og Enhjørninger søge gemeenlig hertil, desaaarsage flytte Grønlænderne sædvanlig hid, med deres Telte, om Foraaret og Efterhøsten, da de ofte med Nytte drive denne Fangst.

2) *Kikkertek*² 1:2de smaae Øer:/: Fangsten er her næsten den samme som ved nærliggende *Saitok*. Disse Øer ere mestendeels bedækkede med Jord og Græs. En stor Mængde Søefugle, der om Sommeren, opholde sig paa saadanne smaae Øer, have efterhaanden formeeret denne Jord, ved deres Skarn, som giver Græsset Giødning. Fra disse Øer har jeg med stor Møye og Bekostning i Aaret 1785, maattet hænte en Deel Jord, til min Have ved *Omanak*, der skaffer mig nogle faae Planter 1: Grønkaal, Roer, Spenat og Karse:/: som dog kun opnaae en meget liden Vext; de største faae neppe en 1/2 Alens Længde, formeedelst den langvarige Kulde og den deraf følgende korte Tiid de have at voxte udi; thi jeg kan her ikke saae, førend først i Junii formeedelst Frosten i Jorden, og af samme Aarsag, maae man tage disse smaae Vexter op i September Maaned. De lægges da i et Jordhuus, hvor de næsten heele Vinteren beholde deres frosne Tilstand, og følgelig heller ikke visner. Disse og næsten alle smaae Øer, hvor Søefuglene opholde sig, frembringe en god Deel af den i Grønland saa almindelig bekjændte *Cochlearie* 1: *Herba cochleariæ*:/: hvis ypperlige Virkning jeg ofte har erfaret, ey allene mod Skiørbug, men endog i adskillige andre Tilfælde, der have havt deres Oprindelse af Blodets Forstoppelse eller skadelige Vædsker i Legemet. Her er ogsaa et Stykke af Skaberens viisdomsfulde Godhed, der har meddelt dette Stæd et saa almindeligt Lægemedel mod en saa almindelig Svaghed som Skiørbug er, i Grønland.

¹ Saitoq 5: det flade; her findes nu et stort „udsted“, anlagt omkr. 1800 som garnfangstplads.

² Qeqertak, se note 1, s 62.

Nr. 9.

*Arpen-Illeit*¹ med nærliggende Øer mod Vesten. Denne Landstrækning har hidindtil ikke havt Indbyggere uden allene paa den vestlige Kandt, hvor der staaer et Huus, ihvilket nogle faa Grønlændere, somme Aaringer, pleye at overvintre. Sælhunde-Fangsten falder her, formedeelst Islæggets Ubestandighed saa liden, at Grønlænderne ofte maae liide Mangel, i den sædvanlige Trangstiid. Til Hvidfiske-Fangsten gives her en meget god Lejlighed, besynderlig om Foraaret, da de undertiiden lykkelig drive denne Fangst, som er Aarsag til at Grønlænderne vælge dette, ellers saa slette Fangstæd, til Boepæl. Hvad her er bemærket, angaaende Fangsten, gielder ogsaa *Arpenne* og de øvrige mod Nordvest liggende mindre Øer. Her er næsten det eeneste Stæd, i *Omanaks*-Bugten, hvor Ederfuglen opholder sig for at udlegge sine Unger. Men da Grønlænderne, om Sommeren, flytte hertil med deres Telte og iidelig berøve dem deres Æg, er det kun en ubetydelig Mængde af disse Fugle, som her kunne have Rede. Ved disse Øer gives nogle beqvæmme Havne for store Baade /:uden Tvivl ogsaa for Skibe:/ hvilke man forgieves søger paa de andre Stæder i *Omanaks*-Bugten.

Nr. 10.

Af denne store Landstrækning, er den østlige Deel, ved Fastelisen, ubekjændt. En Undersøgelse herom, er af ovenmældte Aarsager /:se pag 60:/ meget vanskelig og farlig. Paa den sydlige Deel af dette Land, ere følgende mærkværdige Stæder:

1) *Ana*.² Fangsten er næsten ligesom ved ovenmeldte *Illulliarsoak*. Længere mod Vesten mærkes 2) *Navieitsiak*;³ her pleye Grønlænderne opholde sig om Sommeren i Telte, og have en særdeles god Kajak-Fangst; thi denne smale Fiord, *Torsukatteksak*⁴ kaldet, har gemeenlig Overflødighed af Sælhunde og Hvidfiske, hvilke sidste Grønlænderne beflitte sig paa at fange, hvortil dette Stæd giver bedst Lejlighed.

¹ Agpat ilait, nu Agpat („lomvierne“), navn paa en stor ø, paa hvis vestende er en boplads.

² Ânât s: „deres bedstemor“, en bugt som gaar nesten helt ind til indlandsisen.

³ Naujatsiaq s: fjeldet med maaser.

⁴ Torssukátaussaq s: det der ligner en snever indgang.

3) *Akkuliaursoak* og *Okkysirsoak*.¹ Ved disse Stæder gjelder det samme som ved *Navieitsiak* er sagt. Ved den nordlige Side er følgende Stæd i sær mærkværdigt:

4) *Ingnerit*,² dette Stæd kiænder jeg allene fra paaliidelige Efterretninger fra Grønlændere, der forsikrer, at her er det ypperligste Fangestæd, hvor en stor Overflødhed af Sælhundede og Hvidfiske, om Sommeren opholder sig samt at Stædet, i en langvarig Islægstiid, giver den bedste Sælhundefangst. I Aaret 1784 overvintrede her nogle faae Grønlændere, som havde en ypperlig Fangst, men samme Tiid døde her ved Stædet en af de bedste Fangere, siden den Tiid har Overtroe forhindret dem i at opholde sig her. Desforuden er og den lange Afstand fra Colonien /:som de saa gjerne vilde boe nær:/ en betydelig Hindring i at skaffe dette fordeelagtige Stæd Indbyggere.

Nr. 11.

Upernaviks-Landet /:ikke det bekjændte *Upernavik*, hvor den Danske Colonie staaer; samme ligge over 20 Mile Nordvest fra dette Stæd:/. Om disse vidtløftige Landstrækninger kan jeg kun give en meget kort og ufuldstændig Underretning, selv har jeg kuns een Gang været i Nærheden heraf, og havde da ikke Tiid nok til at anstille den behørige Undersøgelse af Landets Situation, hvorfor min Tægning herover, ikke saa vel kan ligne Naturen selv, som paa de andre Stæder; thi her grunder den sig fornæmmelig paa den Forestilling, jeg derom har kundet gjøre mig af Grønlændernes Beretninger, hvilke saavel i Henseende til Landets Forfatning, som Fangsten, ikke have den behørige Fuldstændighed fordi de gemeenlig kun en kort Tiid af Sommeren pleye at opholde sig her. Vidste jeg nogen der kunde og vilde give en bedre og fuldstændigere Efterretning saavel herom, som om heele *Omanaks*-Bugten, kunde jeg have den Fordeel, at spare min Umage med at meddele samme saa godt jeg kan. Jeg vilde og meget hellere opsætte nærværende Underretning om Stædets Forfatning, til et andet Aar, for at kunne give den mere Fuldstændighed /:da samme fornæmmelig om den nordre Side af Fiorden er meest mangelhaftig:/. Men da Tiiden og Leyligheden aldeles ikke beroer paa mig, har jeg hellere vildet give nogen, end

¹ Uvkusigssaq, nu plur. Uvkusigssat ☉: talgstenene; her findes nu „udsted“, anlagt allerede i 1790-aarene som garnfangstplads.

² Ingnerit ☉: ilden; navn paa en stor fjordarm.

slet ingen paalidelig Efterretning. Kun de Sider, af denne vidløftige Landstrækning, der vænder mod Sønden, ere mig nogenledes bekjendt af Grønlændernes Beretninger. Her er 1) det egentlig saa kaldte *Upernavik*,¹ et Stæd hvortil Grønlænderne fornæmmelig om Foraaret, flytte med deres Telte, for Hvidfiske-Fangstens Skyld, hvilken her falder meget god, men siælden til nogen Nytte for dem selv eller for Handelen; thi de flakke her omkring fra Stæd til anden, efterladende sig hvad de have fanget, hist og her adspredt paa ubekjendte Stæder, hvor det bliver liggende og følgelig fordærves. Det er og gemeenlig de Grønlændere som tillige have Lyst til Reensjagten, der opholde sig her, thi paa denne Landstrækning jage de efter Reensdyr /:af hvilke de dog meget siælden bekomme noget:/. De komme derfor fra denne Hvidfiskefangst og Reensjagt, mod Efterhøsten, som oftest meget trængende og blottede for alle Nødvændigheder, saa at de neppe have de behørige Klæder, og kunne allene roese sig af at have dræbt saa og saa mange Hvidfiske eller seet en Deel Reensdyr. De overvintre dog meget siælden her; thi Sælhunde-Fangsten er meget uvis, formeedelst Islæggets Ubestandighed, paa dette Stæd. Længere mod Østen ligger 2) *Tuppersoeitsiak*,² herom kan mærkes hvad der ovenfor er sagt angaaende de nærliggende Stæder *Okkysirsak* og *Akkuliaursoak*.

Nr. 12.

Ubekjendte Ejland /:Sakkame:/.³ Det indfalder siælden, at dette Stæd haver overvintrende Grønlændere, de vilde heller ikke vel være tiænte med Vinter Boelig her hvor Islægget er saa ustadigt og følgelig Sælhunde-Fangsten uvis og liden. Det er fornæmmelig kuns af Grønlændernes Beretninger, jeg kiænder til dette Stæds Forfatning. Formedelst sammes Beliggenhed kan man dog, med god Grund, troe, at det allene er Kajak-Fangsten om Sommeren, som her skulde kunde drives med Nytte, hvilket og Erfaring har lært de Grønlændere, som have opholdt sig her. Ved dette Eyland, saavel som og ved *Upernaviks* Landet og *Arpenne*, sees ofte om Foraaret, en Deel Hvalfiske, hvoraf man ogsaa fornæmmer nogle faae, længere inde i Bugten, strax efter Islæggets Bortdrivelse, men siælden

¹ Bopladsen hedder nu „Upernaviks Nes“.

² Tuperssuatsiak ☉: den temmelig store teltplads.

³ Sakkame, localis: paa solsiden.

og ikke i nogen betragtelig Mængde, lade disse Fiske sig til syne, undtagen ved omtalte Eyland, *Sakkame*. I Nærværelsen af dette Stæd, drives derfor denne betydelige Fangst af Engelske og Hollandske Skibe, undertiden meget lykkeligen. Men om her med nogen varig Nytte og Fordeel kunde oprettes et Hvalfanger-Stæd, hvor man skulde forblive og overvintre, for at drive denne Fangst, derom tvivler jeg meget og det fornæmmelig af disse Aarsager:

1) Øen *Sakkame*, der skulde være den beqvemmeste for denne Fangst, har de betydelige Mangler af en beqvem Skibshavn og færsk Vand om Vinteren, der vilde gjøre det høyst vanskeligt, for Danske Folk, at overvintre her, men endnu betydeligere er følgende Aarsag: 2) Ved et Hvalfanger-Anlæg, og Danske Folk paa dette Stæd, vilde man afdrage en stor Deel Grønlændere, fra de visseste og bedste Fangestæder mod Østen. Man kunde da ey allene ikke gjøre sig noget Haab om Coloniens Handels Varighed, men maatte endog være betænkt paa en betydelig Forstrækning af Dansk Proviant /: i de korte Dage og en stor Deel af Vinteren:/ for de Grønlændere som opholdt sig her. Desforuden kan man ikke lide paa, at denne Fangst, skulde, hvært Aar, kunde drives her; thi somme Aaringer varer Islægget i Bugten og Drive-lisen ved dette Eyland, saalænge /: saaledes fra 1781 til 85:/ at den Tiid, i hvilken Hvalfiskene søge Landsiden, er allerede forløben førend man kan foretage sig dette Arbejde. Man har vel, i dette sidste Aar, seet flere af disse Fiske i Bugten, end sædvanligt, men ingen kan drage nogen vis Slutning, for Eftertiiden, af et enkelt Aars Bemærkning. Skulde man dog gjøre Forsøg med denne Fangst i *Omanaks*-Bugten og vænte paa hvad Erfaring vilde lære herom, saa var det upaatvivleligt, bedst og sikrest, at man allene befattede sig hermed om Foraaret, saaledes, at samme forrettedes af nogle faae Danske og leyede Grønlændere, hvis Fangst ikke er af nogen Betydenhed; i denne Tiid, i det mindste, kunde man da være frie for ovenomtalte slette Følger, som et Hvalfanger Anlæg vilde drage med sig, paa dette Stæd, hvor man aldeles ikke kan have saa velgrundet Haab om Erstatning af den derpaa anvændte store Bekostning, som paa en Deel Stæder i Disco-Bugten.¹

¹ 1797 oprettedes et hvalfangstanlæg „Ubekiændt Eyland eller St. Pedershaab“ det betalte sig imidlertid ikke og nedlagdes snart.

§ 2.

Til Slutning maa jeg endnu erindre at herfølgende Grundtegning der forestiller Øernes og Landets Beliggenhed ved *Omanaks*-Bugten, er kuns saa løselig giort, uden Hielp af Mathematiske Instrumenter. Jeg har kun ved Udarbejdelsen, havt Naturen for Øyne, og saa ongefærlig, ved Hielp af et Compas, /:hvis Misvisning er mig bekjendt:/ antægnet Stædernes Beliggenhed, og forholdsmæssige Afstand fra hinanden med den Nøjagtighed, som paa denne Maade kan være muelig. De Søefarende der beseyle dette Stæd, behøvede fornæmmelig en nøyagtig Bestemmelse af Polhøyden ved det rette Indløb, mellem det saa kaldte Ubekjendte Eyland og Bugtens sydlige Side /:Fastlandet:/; thi ved at komme norden for dette Eyland, og søge Indløbet ved Bugtens nordlige Side /:*Upernaviks*-Landet:/ udsetter man sig for en betydelig Fare; da her ey allene forekomme nogle farlige Skiær i Søen, men man kunde og saaledes indvikles i lisen, at der behøvedes lang Tiid for at komme ud af samme.¹ Derimod er Søen, ved den sydlige Side baade reener for Iis og Grunden tillige saa sikker, at man uden Fare, kan allevegne seyle nær ved Landet. De Skibsfolk som engang have været her, viide og dette af Colonisternes Beretninger.

§ 3.

I Følge alle disse Bemærkninger, der slet ikke ere grundede paa andet end Erfaring og Naturen selv, troer jeg da, med Vished at kunne drage følgende Slutning; at *Omanaks* Handels Vished, Varighed, Forbeedring og mueligste Tilvext, grunder sig fornæmmelig paa disse 2de Poster: nemlig

1) At man, saa vidt kan skee, drager Omsorg for at faae Indbyggere til de østlige Deele af Bugten.

2) At man ved alle muelige Anstalter og Opmuntringer, søger at sette Garn-Fangsten i almindeligere Brug og virksom Drift.

¹ Senere er farvandet ofte besejlet og nu ligger der „udsteder“ her.

NB. I *Ūmánaqs* distrikt udviklede der sig en ejendommelig sprogbrug, idet man „europaiserede“ de grønlandske navne ved at sette den bestemte artikel til: *Ikerasakken*, *Saitokken*, *Uvkusigssakken* osv. Denne morsomme jargon, som endnu kan høres hos enkelte gamle blandinger, kan forfølges omtrent helt tilbage til koloniens første tider og er formodentlig identisk med den gamle norske: *Tromsøen*, *Bodøen*, *Lødingen*, *Steigen* osv.

Uden dette har jeg god Grund til at tvivle, ey allene om en paa-
liidelig Forbeedring ved *Omanaks* Handel; men ogsaa om sammes
Varighed og Skibsfartens Drift til dette Stæd i Fremtiden, At sette
disse Sandheder i et klarere Lys, har bevæget mig til at indgive
nærværende korte Afhandling, som er bestemt til Underretning for
dem, der have Bestyrelsen og Opsigten over den Grønlandske Handel,
hvis Opkomst og Forbeedring er Indbyggernes Vel og vort Fædrene-
lands Nytte. Formedelst min Overbeviisning om ovenmeldte Posters
Vigtighed, har jeg og holdt det for skadeligt, længere at opsette
sammes Bekiændtgjørelse og derfor hellere vildet meddele denne
ufuldstændige Efterretning end slet ingen. Imidlertid vil nok Erfaring
viise at den ikke er kommen for tidlig. Skulde her endnu mangle
nogen tiænlig Oplysning, er jeg villig til at give den, naar det som
allerede er sagt, tages i tilbørlig Overveyelse.

Peter Stappelenz

A. BRUUN

DAGBØGER FRA KOLONIEN UPERNAVIK

1769—70. 1772—73. 1774—75

Journal.
Colonien Ulpernawis
Juli 25te A^o 1774.
October 9de A^o 1775.

Titelsiden af Bruuns beskrivelse III.

Iuni.

D. 29. Blev jeg, af Hr *Christopher C: Dalager*¹ Kiøbmand ved *Colon: Rittenbenk*; Paa det Kongl: *Octroyerede Almindelige Handels Compagniets Veigne /: Be-Ordret: /* at *Drage Ombord* paa Skibet *Lovisenborg*² Kaldet; Førendes */: Næst Gud: /* af Skipper *Søren Lund*³: For med *saame* at Gaae *Nord* efter paa *Recognoscering*, til det *intenderendes* endelige *Etablisement*.

D. 30. Om Morgenen Kl: 7: Blev paa Skibet Løsnet Seil Skud, og Kl: 8te Foer jeg ombord tillige med 4re *Colonister*, som var 1 Skibs Tømmermand, 1 Bødker og 2de *Matrosfer*: Gud give Fremdeelis Lycke.

Iulius.

D. 5. Andkom under den Anden af de Største og Sydligste Øer af de faa Kaldede *Frauen Eilænder*,⁴ Ungefær 8te Miile *Norden for Svartenhuk*,⁵ og fom Veirliget nogenleedis Tillod det, Foer jeg tillige

¹ *Christopher Carl Dalager* (1726—99), kom til Grønland 1745 som assistent, anlagde Ritenbenk 1755 og hvalfangstanlægget Klokkehuk eller Arveprinsens Eiland 1784, død der. Gift med Grønlanderinde Juliane Marie (1734—1817). En søn af dem var den kendte original, tegnemester, kunstmaler og borgerkaptein *Mathias Fersleff Dalager* (1769—1843) i Trondheim.

² Skibet „Lovisenborg“, 3-mastet hukkert paa 56¹/₂ læster, besejlede Grønland fra 1751 til 1786.

³ *Søren Jacobsen Lund* førte „Taasinge Slot“ 1761—68 og „Lovisenborg“ 1769—71 (meddelt af kapt. Johs. Balle).

⁴ *William Baffin*, som 1616 besejlede kysten helt op til den 78 breddegrad, døbte arkipelaget nordfor Svartenhuk-halvøen og optil nord for Upernavik *Women Islands*, hvilket navn senere optoges af Hollænderne som *Vrouwæn Eylande*.

⁵ Svartenhuk, døbt af Hollænderne, er den store halvø, som begrænser Ūmánaqs-bugten mod nord. Den fastlagte grænse mellem Ūmánaqs og Upernaviks kolonidistrikter gaar midt igennem halvøen. Den af Bruun omtalte „Anden af de største og sydligste øer“ er den store ø Qeqertausaq („den halvø-liggende“).

med Styrmanden udi Skibets Jolle ind til Nævnte Øe, for at eftersee om kunde finde Stop Haun for Skiibet, hvorfra Videre og Bequemere kunde Foretagis *Recognoscering*; Skibs-Haun fandtis, skiønt maadelig; Men fom ingen Bædre kunde findes Begav jeg mig tillige med Styrmanden jgien Ombord; Skipperen ved Voris Andkomst holt ftrax af og søgte ind paa Andvifende Haun, og der fæmē Dags Aften Ankrede. Paa følgende Dage indtil —

D. 9. *Alternerede* Skipperen og Styrmanden at Fahre med mig paa *Recognoscering*, fom fkeede Baade *Synder*, og *Nord*, faa og *West* ud mellem endeel store og Smaae Øer; men, kunde icke finde Skibs Haun, Ej heller Beqvem Leilighed til *Colonie* at sætte. Paa min Anden *Recognoscerings* Reife Traf jeg nogle Faae *Grønlændere* staaende paa Rins Jagt;¹ Hvoraf jeg medtog 2de udi *Cajak*, som de sagde at være bekiendt; Andviste og, et med andet Stæd, mens! det var icke efter mit Ønske.

D. 10. Foer Skipperen jgien med mig ud paa *Recognoscering*, fatte *Nord* efter inden-Skiærts til Faste-Land, Og efter vi havde aflagt en 5 Miiles Roening fra den Øe *! Kasietsfen* Kaldet:!² hvor under Skibet Laae til Anckers; Kom ind udi en Bugt Nævnt *Ekalume*;² hvor vi og Fandt *Grønlændere* staaende paa Laxe Fangst. Disse Meñsker sagde: ej at kunde Andviife et bædre Stæd end dette: Een Sandhed, her var og det beste Stæd jeg endnu paa disse Høyder hafde feet, een God Skibs Haun, faa vel fom Vand, Leer, og Lyng; paa en Liden Øe $\frac{1}{4}$ Miil *Syd* efter fandtis Tørv; Alleniste den Lange Indseiling;³ og den *Opinion* jeg gjorde mig om en flet Handel faa fom *Grønlænderne* efter deres eget figende: Opholt fig Langt *Norden* for deñe Plads, men meget adspreede; her var Goede Raad Guld værd, skiønt de ere vel icke faa Kostbarre i Khfn: Jmidlertiid drog jeg

D. 11. Tillige med mine hvervede 2de *Grønlændere* 6 Miile Længer *Nord* efter fra dette Stæd til en ud Øe Kaldet *Kångerfveitfiak*,⁴ hvor der dog mentes skulde være Beqvem Leilighed, Baade for Skib at

¹ Dette har rimeligvis været paa Kangeq-halvøen nordfor Qeqertaussaq.

² Ekalume, localis: ved Eqaq („laksestedet“). Dette ligger paa fastlandet midtfor Qeqertaussaq og er skilt fra denne ved „Søndre Sund“. „Kassieitfen“ maa være Qasigiatsiait („de smaa spraglede Sæler“).

³ „Den lange indsejling“ S : ude fra havet op gennem Søndre Sund.

⁴ Kangerssuatsiaq („det temmelig store forbjerg“) er den ø, hvor anlægget „Prøven“ (oprettet ca. 1800) ligger.

ligge, saa vel som *Colonie* at *etablere* i Henseende til Handelen. Mens Beklagelig, der fandtes ingen Øer, fandtis ingen Skibs-Haun, Da stædet i sig selv havde ellers været Brav-Nok: her stoed jeg nu meget Bedrøvet; Thi mit eneste og Høieste Ønske var alleene at kunde udføre dette *Defain* til det Høye *Compagniets* Fornøielse /:som *Ordre*:/ Hvilket jeg nu saa icke at kunde skee. Thi fra Skiibet af, at Foretage Videre *Recognoscering*, dertil var Aarits tiid Temmelig Forløben: *enfin!* jeg begaf mig igien Ombord; Hvor jeg ved Andkomst, Straxens Raadførte mig med Skipper og Styrmand: Og blev da i Guds Navn *Resolvet* at tage *Ekalume* hvorfra jeg ved Skiibs Afgang kunde have Leilighed at Foretage en Nøiere *Recognoscering*, som nu ikke var muelig. Skjønt Gud ved, hvor nødig jeg søgte et Stæd, som jeg Forud saa, icke kunde Blive noget Beständig *Etablisement*, men maatte Forfløttes, naar Bedre Leilighed fandtes.

D. 12. Blev lættet Ancher; og kom med Liden Laring¹ af God Vind ind i *Ekalumes* Bugt; Hvor samme Dags Aften blev Ankret.

D. 13. Og de Paa følgende Dage Jndtil

D. 20. Blev Arbeidet paa, at Bringe fra Borde, alt det som ved *Rittenbenk* var Jndskiibet her *Nord* til. Saa og paa det afbundne Vaanhuufets Reifning, med Skorsteens Opføielse, samt Tag, Loft, og Gulv Lagt; hvortil Skiibets Mandskab var behielpelig. Og som det nu ikke vel kunde Forsvaris, at holde Skipperen Længer op, da Hand endnu havde 2de Haune at befoie; Takkede jeg den gode Skipper for Visse og Bekomne Hielp, saa vel af ham selv, som sit havende Mandskab: Blev altsaa

D. 21. Om Morgen, fra mig *Expiderit*, da jeg og leverte ham min Underdanige Skrivelse til den høye *Direction*; og dermed var hand Straxens Seil Klar, Lættede Ancker, under Liden Laring af Østen Vind, men det blev snart Dam Stille: Dog ved Hielp af *Coloniets* Fartøi med Mandskab, som og 4te Koene Baader, kom ud af Havnen; det blev ved samme stille Veirlig maatte derfor med Buxering *Continuere* end 2de Miile Veis, Da det Begyndte at Lufte Lidet, hvorved Skiibet Lystrede Roer.

D. 22. Saa jeg, ikke at kunde være til meere *Asfistance*, Drog altsaa fra Borde, tillige med de 4te Koene Baader som med Buxering havde været Behielpelig: *except*: 2de *Grønlandere* med deris *Cajaker*,

¹ „Laring“ — sømandsudtryk: en svag vind, som snart igen legger sig (Molbechs ordbog).

fom efter Skipperens Begjær fkulde følge ham til Søes. Men jeg *Arriverede til Colonien* fãmne Dags Aften. Ved min Andkomst Fortalte Bødkieren mig, fom jeg hafde skilt efter, at oppafse nogle Løfse Træe Vahre fom laae paa Pladfen; at Skibet var ej faa fnart kommen ud af Havnen, Førend end (!) Grønlænder fatte fin Koene Baad i Søen for at drage bort; hvorpaa nævnte Bødkier gik need til Strand Bredden for at fee Hvad udi Baaden blev indlagt; og fom Hand da blev var en Granstage, hvortil *Grønlænderen* var uberettiget at medtage, Andholt hand fãmne; men Tyven fom derved fyntes at være fornermet, føgte ham ind paa Livet; da Bødkieren *retirerte*.

D. 23. *Søndag*: Formiddagen Hellig holt og Læst af Huus *Poftilen*; Eftermiddagen tog enhver til fit Arbeide.

D. 24. Blev Arbeidet fom Fremdeelis til

D. 31. paa Huufets i stand fættelse.

Augustius!

D. 1. *Continuered* med Arbeide paa det afbundne Vaan-Huus, indtil

D. 29. Da der og i værende Tiid blev bygt 3de Jord Huufe: Hvoraf Et blev Jndrettet til Brygger Huus med Skor-Steen udi; Andet til Bødkier Arbeide, Tømmer og Andre *Materialiers* Giemfel, og det Treddie til Spæk-Huus; Saa blev og i fãmne Dage gravet Tørv; Og fom jeg nu for faa vidt havde bragt det Nødvendigste i stand, med Behøvende Huufes Forfærdigelfe, famt Tørve Gravninger; fatte jeg Bødkieren i Arbeide med at Reife de medhavende Skovede Jern-Baands Fade: Hvorfor hand blev hiemne, fom og for at oppasse Huufene; Da jeg

D. 30. Drog *Nord* efter paa Handels Togt, faa og, Nøyerer at *Recognoscere* Et bedre Stæd *Colonie* at fætte; det lidet fom de underveis andtræffende Grønlændere havde, Bestoed ikke udi andet, end Nogle Sæll Skind, hvilke blev dem af handlet;

Omtrent 16 Miile *Norden* for *Ekalume* hvor *Colonie* nu er Reift; Ligger imellem Mange andre end (!) stor Øe Kaldet *Opernavik*,¹ faa vidt jeg kunde fee og derom Skiøne: Saa er der ej alleeniste Een *Pasfable* Skibs Havn,² fom og for Skiibet god, og kort Jndfeiling

¹ Upernavik 5: foraarplads. Øen ligger paa 72° 47' N. Br. og godt 56 V. Lgd.

² Skibshavnsforholdene er dog kun saa som saa. Den saakaldte „Bryggerhusbugt“ lige nedenfor kolonien er for aaben og usikker mod alle vinde. Den nu benyttede havn ligger omtr. en kilometer fra kolonihusene og vejen dertil gaar

fra Havet af; Da der og paa Øen i sig felv findes for faa vidt, de Fornødne *Requesita* hvor et *Colonie* Ikal staae, faa som Vand, Tørv, Lyng, og Leer. Mens end og for Handelen at drive Beqvemt Stæd; Thi den Største og Meeste Deel af Disse Høyers *Grønlændere* opholder sig Nogenleedis i Nærværelsen af faame Øe, baade Sommer og Vintter. Storm af *Westen*, med Græsseligt ondt Veirlig, faa og Sygdom der med een Foreenet Magt *Attaquerede* mig hindrede at jeg dendgang ikke kom længer, eller faa langt *Nord* som jeg havde Foresadt mig, thi mit *Defain* var at gjøre mig Strækningen faa vidt muelig bekiendt. Hvilke nu ikke kunde skee; men maatte fra Oftmeldte Øe *Opernavik* af vende Hiem igien. Paa denne Handels, faa vel som *Recognoscerings Tour*, havde jeg Een *Grønlænder* med udj sin *Cajak*.¹

September:

D. 10. Andkom jeg meget Ivag til *Colonien*. Dette onde Veirlig med omvexling af Snee og Regn vedvarede indtil

D. 23. Da ingen Mand har kundet være ude til nogen nøttig Forretning, Dog naar det Klarede af Een times tiid imellem, blev Rusket Lyng, som den var at faae Lige tæt ved os. J værende Tiid blev jeg og nogenleedis af min Svaghed *restitueret*.

D. 24. Helligholdt *Søndagen*.

D. 25. Malet Malt, og hent Lyng Hiem.

D. 26. og 27. Blev Brygget og Fadet.

D. 28. Drog jeg atter ud paa Handels Togt. Ungefær 4re Miile fra *Colonien* af *Nord* efter, kom jeg ind udi en Liden Bugt, hvor stoed Nogle Telter og som de der staaende *Grønlændere* icke havde noget at Handle, steeg jeg end icke af Fartøyet, for icke at spilde Tiiden, men lod straxens lætte fra Land, og da *Grønlænderne* faa det, bad de mig at blive hos dem Natten over, thi de skulde ej gjøre os noget ondt, det var og silde paa Aftenen, desuden havde de Menisker hvor jeg agtede at lege om Natten, overlagt, at naar Vi kom til dem, da vilde de flaae os Jhiel. Denne Hællige Undsigelse afskrækkede mig Dog icke til (!) at Fare didhen som Jeg hafde Fore-

op over et ret højt fjeld, desuden er havnen ret aaben for nordenvind, som sætter sterk sø ind. Et par andre havne er tidligere forsøgt benyttet, men transporten derfra til kolonien var for besværlig og dyr.

¹ s. som vejviser og for i tilfælde af uheld undervejs at kunne benytte ham som sendebud.

sadt mig at Hvile, hvor jeg og efter en 3timers Forløb landede. Jollen faa jeg fortøyet; og da gik ind tillige med Folkene udi Et af de der staaende Tælter, som jeg nu icke felv torde, eller ville lægge mig til Hvile, af Frygt for at falde i Søvn; holt jeg og mine trætte 3de Mand Vaagendes thi jeg var Dog lidet bange.

D. 29. Om Morgenens Tiilig, vilde jeg handle /: og drage længer bort:/ men fik lige faa meget der som paa Første Stæd, nemlig slet inttet; alligevel maatte jeg for *Contrair* Vind mod hvilken icke kunde Roes, ligge der til Middagen. Jmidlertiid gik jeg uden for paa Marken, og Røgede een Piibe Tobak; Og som jeg vankede hist og her omkring; faaes ved Siden af Et Tælt at være Forvart 2de Huus Bræder og En Granstang, som jeg meget vel viste icke var Borthandlet, Kaldede derfor Tælte Herren ud og Spurte Hvoe der tilhørte dette Træe, hand svarede Selv at have Stiaalet det fra mig imedens Skiibet laae paa Haunen, Hvorpaa jeg lagde ham at bringe det need til Jollen, som jeg vilde tage det med mig; men i saame *Moment* skeede et Andskriig, Da der meere end 60 Meñsker kom vrimlendes udaf Tælterne Een oven paa den anden, Nogle med Knive, some med træe og andre med Lændfer i Hænderne; Sandelig blev jeg meget *Alterert*, thi hvad ikulde jeg felv Fierde Foretage mod faa mange. Gud som jeg i dette Øyeblik and Raabte om Hielp, holt og disse onde Meñskers Hænder, faa hverken jeg, eller mine blev tilføyet mindste Skade; Thi da de havde staaed Een halv Times Tiid, og feet den ene paa den anden, gik enhver til fit, da jeg straxens lod Jollen hale Jnd og Foer min Vei længer *Nord* efter; Nu havde jeg og Erfahret at hvad *Grønlænderne* havde varet mig om, var icke aldeeles Fias, thi de havde virkelig ondt ifinde mod os. Saame Dags Aften kom atter til nogle Telte, hvor jeg lagde op og blev Natten over; her var ej heller noget at Handle.

D. 30. Tog jeg end videre Veien *Nord* hen, endelig ftandsede jeg med Reifen ved en Øe Kaldet *Innuksuk*,¹ som er omtrent 19 Miile fra *Coloniet* af. Thi hvor jeg kom faa fik jeg dog icke mindste Spæk Fink; Vel blev fanget hist og her en Hvidfisk,² men Fittet deraf vilde de ej lade sig afhandle, da de lagde at have det felv Behov. Maatte altfaa med tomt Fartøy Vende hjem gjien.

¹ Inugsuk — sandsynligvis øen Inugsunguaq („den lille varde“) paa 73° 10' N. Br. Her har formentlig været en varde fra Hollændernes tid.

² Hvidfisk ∴: hvidhval (balænoptera leucas).

October:

D. 11. Om Aftenen *Arriverede* til *Colonien*, Vinden *Østen*, Klar Luft, med Bidende Kulde.

D. 13. Drog Jeg tillige med Folkene, ud paa Tørve Øen, hvor jeg med Bedrøvelse faa all min Fornemste Vintter Brændfel aldeelis at være bedervet af den udj 3 a 4 ugers tiid *Continuerlig* faldne Plads Regn; *enfin!* jeg maatte med dette som alt Andet være Fornøyet; Skiønt jeg meget vel faa at vilde faae een bedrøvet og Kummerfuld Vintter: Jngen Jldbrand, Sygelig er jeg, Fortrædelige og Lumpne *Colonister* at drages med, Jngen *Grønlændere* med *Familie* som vilde, eller havde været mig muelig at faae Overtalt til at Boe hos mig, hvis hielp jeg Dog Høylig trængte til, men, de vare ej vandt til Danfke. De Nærmeste *Grønlændere* Boede End 4re Miiles *Destance* fra *Collon*: faa men, det faa Ret artigt ud. Det Beste af 6 store Stacker Tørve lod jeg udføge og Foer med same hiem!

D. 14. Udveyet *Ranson* til Folkene.

D. 15. *Søndagen* Hellig holdt.

D. 16. Lod jeg Tømmermanden med øfrige Mandskab gaae i Arbeide med at Jndrette Et af de forhen meldte 3de Jord Huufe til et Vildmands-Huus, thi jeg faa at same var behøvende, fiden Tørven som oven fees var bleven u-brugelig.

D. 18. Blev med Vildmands Huufet Færdig, nu var jeg dog Lige Nær, ingen at være i det som kunde Opvartte Lamperne; hvoraf jeg dog ingen havde, men haabede at faae nogle Kiøbt.¹

D. 19. Foer jeg igjen ud, med den stoere Jolle *Nord* efter til *Grønlænderne*, for at see hvad Fangst de havde, som og at handle ifald de havde haft noget, men, jeg fik flet indtet. Her er en stoer Deel Meñifker; hvorfor, man vel med god Grund kand Haabe at dette Stæd vil blive med Tiiden Et Fordeelagtig Andlæg. Og at Høst Fangsten gav inttet, troer jeg nok, dette Stormende og Urolige Veirlig Aarsagede; Hvilket holdt Grønlænderne Jnde faa de icke kunde komme til Baads. Og som jeg nu faa icke at kunde komme med Fartøy deñe Vej meere ud for i Aar, da Jsen begynte at lægge sig; *Resol-verede* jeg, at oplægge Jollen hvorudj jeg Foer, paa en ud Øe

¹ Her menes grønlandske vegstenslamper (qutdleq) 5: flade skaale, som fyldes med spek, vegen — som dengang bestod af mos — ligger paa den ene side og rager lidt op over skaalens kant. Lampen staar paa en trefod af træ og vegen passes med en „lampepind“ (tarqigssút).

*Kangerfveitfiak*¹ /: Kaldet: / der forhen er Nævnt at være 6 Miile Nord for *Colon*: for til For-Aaret /: Om Gud vil: / defsnarere at kunde *Avancere* Ligelom Ifen Brækkede og gav Aabning ud paa Handels Togt.

D. 24. Kom jeg tilbage udi Een Lejet Koene Baad til *Colon*: Med bragte en hællig Gamel Kiærling, som ikulde være udj Det Indrette (!) Vildmands-Huus, hvor jeg med Øvrige *Colonister* vilde tage Tilflugt naar Nødvendighed udfordrede samme. Saa hafde jeg og paa deñe aflagde Reife faaet Kiøbt 6 Stk: Gamle Veiksteens Lamper, og 1 gamelt Telte Skind at beklæde Huuset Jndvendig med.

D. 26., 27. og 28. Blev Rusket Lyng.²

D. 29. *Søndagen* Hellig holdt. J Dag faaes endnu Et Glimt af Soelen, for lidste Gang i Aar.

D. 30., 31. Folkene atter ude at Ruske Lyng.

November!

D. 1. Alle-Helgens Dag. Helligholdt. Fra

D. 2. Og Fremdeelis Jndtil den

D. 30. Blev Forrettet Et og Andet Huus Arbeide; Midt i denne Maaned begynte Kulden stærk at tiltage, med bestandig Klar-Luft og Østen Vind.

December!

D. 1. Blev jeg igjen meget Syg; Hvilket tvang mig til Køys. Min egentlige Svaghed den jeg udi *Grønland* Første Vinther blev andgreet af, er for Brystet; og Hovedet hvilket Svulner og saa jeg Næppe kand see udaf Øynene, Hvorudi jeg og finder en forsmædelig Pine, Dog mest i det Høyre; deñe Værk med Svulst, er icke paa Eengang heele Hoved og Ansigt^o, over; Men det *Alternerer*, faa i een snart i anden Side; faa det halve Hoved hvilken Deel det nu kand være er gandske godt, derimod findes udi den anden halve part stor Smerte. Een Feber Fuldte og med som dog forlod mig.

D. 14. Da jeg igjen fandt mig faa vel at jeg kunde være noget oppe af Sængen; Det er her nu faa Mørkt, at man icke kand glimte Dagen; Men Stierner Bestandig at see Tindre paa Himelen; ellers er udi deñe gandske Maaned til

¹ Kangerssuatsiaq, se note 4, s. 102.

² „Blev rusket lyng“ o: til optending.

D. 31. Ej Forefalden noget *Remarquable*; uden Kulden fom er nu Ret-Bidende. Alle de herværende *Colonister*¹ har til deñe Tiid været Friske; Den Allershøyeste have Vi Da at Takke og Love for dette Aars gode Fuldendelse.

A^o 1770.

Januarius!

D. 1. *Nyt-Aars-Dag*: Siungede Vi Samtlig Voris Naadige og Barmhiertige Gud Vor Fader, Lov og Priis; For dette Forløbne Aars, fom og fra Voris Fødfels Øjeblik af Nydte Velsignelser; O milde Fader! bevar og os fom dine Børn, udj dette i Dag Jndtrædende Nye-Aar, fom Øfrige Leve Tiid, fra all skadeligt Ondt; Men vær Fremdeelis hos os med din Faderlige Omforg og Beskyttelse. Favne og tag, O! Kongernes Konge! Min Naadige og Høye *Præsis* Hans *Excellence* Høy-Velbaarne H^r Geheime Raad *Rosfenkrantz*² !: efter hvis høye Navn dette Nye Anlagte *Colonie* Underdanigst er Fordristet at Nævne: / med Samtlig mine Naadige H^{rr} *Directeurer* udj din Troefaste Varetægt; fom og *Compagniets* Høye Interessentere; & give Dem Gud, enhver i lær efter Ønske.

D. 2. Bryggede. Kulden var laa *Tirible* haard at om Roste Tappen³ fatte sig Js Klumper, Jmedens derpaa blev Fyldt af Kiedelen Kogende Vand; Øllet maatte og Itraxens Fades, og fra *Colonien* opbringes hvor det blev fat i Gang.

D. 3. Kom her *til Colonien*, det Første Vinther Beføg, som var Trende Kiørendes *Grønlændere*. Disse berettede, at der var stor Sult ude Jmellem dem, de havde og Mangel paa Spæk.

D. 4. Inttet pasfered.

D. 5. Kiørtte de 3de *Grønlændere* jgien herfra. Nu kunde Vi og icke holde længer ud paa *Colonien*; Thi det lidet Jldebrand jeg havde var temmelig Formindfket; Og fom jeg dog i det Mindste maatte have

¹ „Colonister“ s: det europeiske mandskab.

² *Frederik Christian Rosenkrantz* (1724—1802), statsminister, blev 1765 præses for det almindelige handelskompagni.

³ „Roste Tappen“ — at *roste* s: bringe det mæskede og med kogende vand sammenrørte malt fra kedlen i „Rostekarret“ og lade den fortyndede urt sis igennem „Rostehullet“, hvori altsaa „Rostetappen“ sad (Molbechs ordbog).

Varm Spiise Eengang om Ugen, blev den Øfrige Beholding af Brændfel *Conserveret* til Samē.

D. 6. Fløttede jeg med Øfrige *Colonister* ind udj Vild-Mands-Huus. Efter Læst var af Huus Postilen.

D. 7. Hellig holdt *Søndagen*.

D. 8. Fik Vi jgien for et Øjeblik Et Glimt af Dagens Skin at see. Fra

D. 9. Og Fremdeelis til

D. 21. Som var *Søndag*, hvilken blev Helligholdt; ellers inttet *pasferet*.

D. 22. Kiørte jeg, og medtog Tømmermanden Nord efter, i Forventning at komē det jeg meget Ønskede til de Nordligste *Grøn-lændere*, eller lidste Stød som er bekiendt at være Menifker. Hvor jeg i Høst hafde Agttet mig hen, for Nøye at *recognoscere* deñe Nord Strækning, men, af forhen anførte *Raisons* maatte Opfætte. Nu *Avancerede* jeg da, med megen Befværlighed ved 12 Miile *Norden* for /:den Udfeede beqveme Øe at *Etablere Colonien* paa / *Opernavik*, til et Stød nævnt *Uejartlome*¹ som og er en Øe, hvor fandtis et Vildmands Huus med 2de Fag Vinduer paa. Her maatte jeg atter med Fortrydelse see mit havende *Desfains* Kuldkastelse; thi disse *Grønlændere* var ikke at overtale til at Kiøre mig længer *Nord*; af een og Anden havende Urimelige Aarfager, hvormed jeg Dog maatte lade mig Nøye, som underkaste mig disse dumē og flette Creaturers Villie, det var neppe de vilde Kiøre mig den Vej tilbage hvorfra jeg var komēn, hvortil de dog om sider lod sig *persuadere* mod en Riigelig Betaling. Der var 3de Huuse efter dem jeg icke kunde komē til, det eene som lidste, sagde de: at være ligesaa langt til, som Den Vej jeg allerede fra *Colon*: af til dem hafde aflagt. Hvilke jeg holdt for at være Omtrent 28^{ve} Miile Dette var vel en fkickelig *Destance* jeg endnu skulde Fahre Fremad, Kulden tillige snart utaaelig at være udj i, men dette havde icke hindret mig, jeg joe skulde have aflagt en *Vesite* hos *Grønlands* beviifte Nordligste Jndbyggere, der som Selv havde været Ejere af Hunde.

Februarius.

D. 5. Kom jeg Hiem til *Colonien*; Fandt mig og Noget *incomederet* af Hoved Værk. Paa deñe aflagde Reife havde jeg Beføgt

¹ „Uejartlome“, localis: paa Uejartlok. Maa være den lille ø Uiordliarsuk („stedet man maa gaa udenom“) paa 73² 32' N. Br.

11^{ve} Huufe; *Grønlændernes* Tall udj *sãme*; *except*: Gamle Mænd, halv Voxne Dreng, Qvinde Kiøn med Børn, dem jeg ikke Regner. Alleeniste Erhververe, eller Fangere og faadant Mandkiøn, som jeg andfaae for at være Nøttige, beløb sig til 71^{ve} *personer*. Foruden de 3de Huufe *Norden* for *Uejartlome*, hvortil jeg ikke havde den Fornøyeffe at kome, men eftertigende skal være 20^{ve} *Cajak*. Roere. Alftaa er her in allis 14 Huufe hvorudj findis in *summa* 91^{ve} Forhververe, dem jeg icke kand Tæncke, som Meene andet om, end joe vil blive Handelen til Fordeel.

D. 6. og 7. Ey Jndløbet noget *Remarquable*.

D. 8. Drev den sædvanlige Hoved Piine og Bryst Syge mig til Sængs; ellers er Jnttet *pasferet* til

D. 25. Som var *Fastelavn Søndag*, da vi Jgien Fik et Glimt af Soelens Øje her at see.

D. 26. Henttet Lyng hiem.

D. 27. Malet Malt, og

D. 28. Bryggede. Jeg maae endnu holde Sængen, da jeg finder mig overalt meget Svag!

Martius!

D. 1. Fløttede Jeg Eene Jnd paa *Colon*: jgien, som mit Hoved og flette Bryst icke kunde blive Eenig med den Damp og Lampe Røg der udj Vildmands-Huus Falder; Vel havde jeg i min Stue jngen Varme; Men, hvad skulde jeg Usle Stackel *resolvare* til, Jeg befahlede mig Guds Omforg; Og som jeg tillige var Nødfaget at holde Sængen, Trøstede jeg mig ved gode Køye Klæder.

D. 2. Kom 4te Slæder *Nord* fra; Berettede at de, som overalt, Fangede Jnttet. Deris Egentlige Ærrinde var at vilde have Spæk, og noget Føde til deris Børn; med det Første, hvoraf jeg selv havde Mangel, kunde jeg ej *asfistere* dem, men nogle Gryn, Ertter og Stok-Fisk gav jeg dem; Reiste de *sãme* Dag hiem med, jgien. Ellers er jnttet *pasferet* til

D. 19. Da jeg affendte Tømmermanden, med følge af en *Grønlænder Synder* efter til *Colon*: *Rittenbenk*¹, for at give Hr *Dalager* Underretning, faa vel om min Svage og Ynkkelige Tilstand, som de af mig aflagde *Recognosceringer*, hvoraf kunde nogenleedis erfares dette *Destricts* Bekaffenhed.

¹ Kolonien Ritenbenk laa dengang paa sin første plads ved Sarqaq („solsiden“) paa Nûgssuaq-halvøens sydside ud mod Vaigattet.

Jeg med Iendte og Breve til *Omenaks* Kiøbmand, som *Misfionairen* saame Stæd;¹ Hvilken jeg andmodede /: om mueligt:/ at komme til mig paa Embeds Veigne.² Thi den Smerte og Piine, hvor udj jeg er stæd, giver icke mig felv, eller andre som leer min Ellendighed, Haab at kunde ret længe udstaae.

D. 20. Jnttet *Arriveret* til

D. 31. Kom 2de Slæder, hvilke vare de Første der havde med bragt Spæk, som bestod tilfaamen udi $\frac{1}{2}$ Balle.

Aprilus.

D. 1. *Søndag*. Synttes jeg, at være saa vel at kunde læse udaf Huus *Postilen*, saa vel for mig felv som for *Colonister*; ved Hielp kom jeg og udaf Sængen. Med min lille Forfamling sang en *Psalme*, derefter læste dette Hellige Dags *Evangelium*. Og som jeg begyndte dets Forklaring, faldt jeg udj Befvimmelse; Folkene flæbede mig i Køyen, hvoraf jeg icke viste Noget; efterfigende laae jeg faaledes omtrent $\frac{1}{2}$ Times Tid, da de tænkte jeg var død. Men Guds Forløsnings Stund, var endnu icke kommen, Jeg Opvaagnede igjen som af en Søvn, dog meget Svag.

D. 2. Ei noget Jndløbet til

D. 13. Kom Tømermanden, samt *Grønlænderen* tilbage *Synder* fra; Medbragte Breve fra Kiøbmand H^r *Dalager* & Sr *Bruun* paa *Omenak*, og *Misfionairen* saame Stæd navnlig H^r *Gill*, der undskyldte sig, icke at kunde komme efter Ønske til mig af vigtige *Raisons*.³ Ellers inttet *pasferet* til

D. 19. Da her igjen kom en Slæde, hvorpaa hafdes $\frac{3}{4}$ Balle Spæk; Kulden er endnu saa stærk, at min Hoved Pude hvorpaa aandes, bliver Hviid af Rim-Frost. Paa følgende Dage Jnttet *remarquable* til

¹ Ūmánaqs købmand var dengang endnu dens grundlegger *Iohan Henrich Bruun* (1737—96). Missionær paa Ūmánaq var dens første prest *Jonas Gill* (1738—1807), som kom til stedet 1765 og rejste hjem 1771, men ikke naede længer end til Godthaab, hvor han maatte overvintre. Død som pastor emeritus i Høland paa Nedre Romerike.

² „Paa embeds vegne“ s: for at forrette Gudstjeneste for kolonisterne og tage Bruun til alters.

³ „Vigtige raisons“ — presten Gill kunde meget vanskeligt forlade Ūmánaq, da han i saa fald risikerede, at den der boende *Iacob Poulsen Møller*, der var afskediget som kateket paa grund af svermeri, paany „bragte forvirring“ i menigheden og „fordervede“ dem som undervistes til daab.

D. 30. Som jeg Gud være æret fandt mig faa Frisk, at jeg noget kunde sidde oppe; Jndfvøbt for Kulde i Sænge Dyner. Udj deñe haarde Sygdom, er jeg blevet gandfke Krum-Knæet, som og udziiret med adfkillig *Coulour* Farver, ej heller kand jeg taale at trine paa Fødderne, men dette meener jeg er *Schourbout*¹ som ved den langvarige Liggende haver Befeiret mig.

Majus!

D. 1. Blev malet Malt og hent Lyng hiem.

D. 2. Bryggede og

D. 3. Fadet.

D. 4., 5. Plydfet Værk.

D. 6. *Søndagen*: Helligholdt og læst af Huus *Postilen*.

D. 7. Atter i Arbeide med at Plydfe Værk. Kulden er endnu faa bidende, at være (!) Øll eller Vand kand haves paa *Colonien* da det bundfryfer. Maae derfor faame endnu som Forhen den gandfke Vintter have Stæd udj Vildmands Huufet.

D. 8. Lod jeg Bødkieren gaae i Arbeide med at udbaande de leedige Tønder.

D. 9. Jgien af *Matrosferne* Plydfet værk.

D. 10. Tømmermanden i Arbeide med 4re Aarer til Jollen.

D. 11. Beede-Dag: Helligholdt.

D. 12. Udveiet *Ranson*.

D. 13. *Søndag*: Helligholdt.

D. 14. Kom 5 Slæder *Nord* fra; Enhver af dem havde lidet Spæk med.

D. 15. Foer det i Gaar komende Beføg hiem jgien.

D. 16. Fløttede *Colonisterne* udaf Vildmands Huufet og jgien ind paa *Colon*: ellers er inttet til

D. 31. Noget Mærkværdigt Jndløbet. Kulden vedvarer og er endnu meget ftærk; faa har og deñe gandfke Maaned; hver Dag faldet en Mængde Snee need. Jeg har jgien Maattet tage Køjen fat, er meget flet udj Hoved og for Bryftet: Gud ved hvad Haab jeg nu fkal giøre mig.

¹ Skørbugen var i hele kolonien Upernaviks første tider Europeernes værste fjende; adskillige døde af den.

Iunius!

D. 1. Kom 3de Kiørende *Grønlændere Nord* fra; medbragte lidet Spæk og nogle Sæll Skind.

D. 2. Blev udvejet *Ranson* til Mandfket.

D. 3, 4 & 5. *Pintse-Dage*. Helligholdt. Fra

D. 6. Og Fremdeeles til

D. 22. Er inttet *Arriveret*, uden eeniste at her Daglig falder en Mængde Snee, det er og endnu meget koldt.

D. 23. Om Morgen, kom 2de Kiørende *Grønlændere* til *Colon*: som berettede at Js'en var i Gaar bortdrevet fra den Øe hvorpaa jeg i Høstes oplagde Jollen. Alligevel jeg endnu er meget Svag og ej kand trine paa Jorden, kiørtte Jeg dog om Aftenen med de andkomende *Grønlænder*, tillige medtog 3de af Folkene, een 3de Miile Syd efter til aaben Vande, hvor Itoed en *Grønlandsk* der vilde fahre til *Oumenak*; Hvis Koene Baad jeg leiede med hvilken jeg Dagen derpaa: som var St: Hans Dag

D. 24. Om Aftenen kom ud til *Kangerfveitfiak* hvor Jollen laae.

D. 25. Blev nævnte Jolle, diktet og tiæred, og om Natten satte den ud i Søen.

D. 26. Drog derpaa med stærk Snee Fog *Nord*-efter paa Handels Togt.

Iulius!

D. 6. Ved Middags tiider kom jeg igjen *Colonien* paa $\frac{1}{2}$ Miils Vei nær. Men Js'en som endnu icke Til *Colonien* var aldeelis bortgaaet, Aarfagede at Jeg her maatte lægge op; Men som jeg var meget Svag, tog jeg 2de af mine Folk, der maatte Ikiftes til at bære mig over Land hiem! hvor jeg og endelig halv død om Natten mellem 11^{ve} og 12 Slet andkom; paa deñe aflagte Reise havde jeg handlet omtrent 8te Baller Spæk, hvilke jeg med Istor Bølværlighed og har føgt en *Destance* af 20 Miile *Nord* efter.

D. 7. Om Morgen drev Js'en udaf Bugten. Lod derpaa straxens hentte, som udlosse den, tillige spæcke det Jndehavende. Om Aftenen affendte jeg Jollen igjen *Nord* efter til en Øe kaldet *Mannetfok*,¹ som er 6 Miile fra *Colonien*. Jeg kunde selv icke følge med, thi jeg er Gud bedre meget Syg.

¹ Manitsoq („det ujevne“) er en lille ø udenfor pynten af Kangeq-halvøen, nord-vest for Kangerssuatsiaq.

D. 8. *Søndag* Forremiddag kom Kiøbmand *Dalager* tillige med Skiibets Styrmand her til Colonien, Skiibet kunde for endeel i Fjorden drivende Js Flager icke komme op, maatte desaarfage holde det Krydfende uden fore: Jndtil

D. 10. Da det paa Havnen Jndkom og Ankrede Kl: 3 om Eftermiddagen.

D. 11. Kom Jollen fom jeg d: 7 Datto havde udfendt paa Handels Togt jgien tilbage, medbragte 8 Ball: Spæk. Samme Dag blev det og Spæcket.

D. 12. Begyndte jeg at overlevere til Kiøbmand *Sr Dalager Colonien* med dets tilhørende; Samt handels Vahrer etc: da jeg tillige, for min flette Helbred, *refolverde* at *repatriere*.

D. 21. Blev af Skipper *Lund*¹ undertegnet Cañosfementer.

D. 22. *Søndag*: kom vi i Herrens Navn under Seil, Gud give Fremdeles Lycke.

D. 23. Om Morgenens foer Kiøbm: *Sr Dalager* fra Borde.

D. 28. Ankom Vi Jgien paa *Omenaks* Havn.

Augustius.

D. 16. Lættede jgien Ancker og kom [under] Seil fra *Omenak* for under den Høvestes Leedfagelte at fortlætte Hiem Reisen til Khfn:

September.

D. 4. Om Morgenens *Pasferede Orcades Ejlænder*.²

D. 7. Kom ind udj *Flekkerøes* havn udj *Norge*.

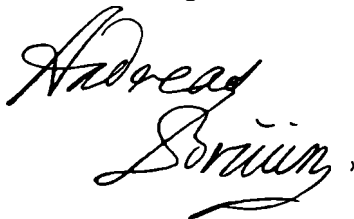
D. 9. Lættede Ancher og gick ud af meldte Havn.

D. 12. Kastede Anker paa *Elsineurs*³ Reed.

Det Nye Nordre

Colonie d: 22de Julj 1770 :/:

Underdanigst af

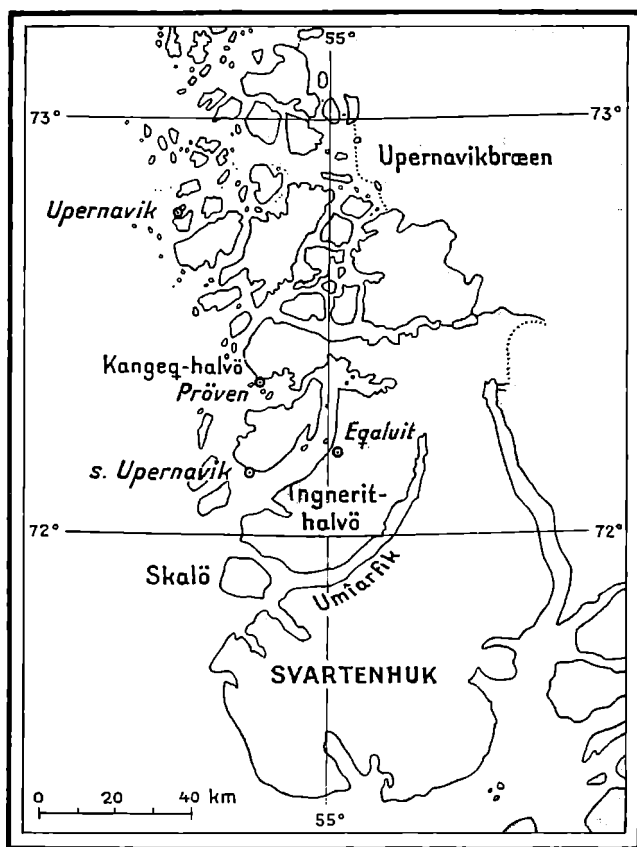
¹ Skipper *Lund*, se note 3, s. 101. Fører af skibet „*Lovisenborg*“.

² „*Orcades Ejlænder*“ ∴ Orkney øerne.

³ „*Elsineur*“ ∴ Helsingør.

JOURNAL
FOR
COLONIEN UPERNAVICK
FRA
1NO JULIUS 1772
TIL
DEN 10DE AUGST: 1773

RIGTIG COPIE EFTER ORIGINALEN

Kort over Upernaviks distrikt.

A^o 1772.

Iulius!

D. 1. Foer ieg og Styrmanden ud for at *recognoscere* Ifens Betskaffenhed; den vi befandt faa vidt udj Øyefyn kunde tages, at ligge Land fast heel *Nord* efter.

D. 5. Tog ieg paa Togt *Nord* hen til Øen *Upernavick* hvor *Colonie* skal lættes.¹

D. 12. Kom ieg igien til *Ekalume*; Og indberettede *Capit: Piel*,² det Jfen var nu aldels i Støcker og fra Land dreven, faa Vi intet videre havde at ventte efter uden en Goed Vind, dend Gud Inarlig forunde.

Paa *Upernavick* efterlod ieg Huus-Tømmermanden³ for at udplanere Grunden hvorpaa *Colonie* Bygningen skal staae.

D. 13. Affendte jeg *Asfistenten*,⁴ samt 4te Mand, med den store Baad der var ladet med nogle Huus *Materialier* til *Colonie* Øen, hvor de skulde oppebie min Komme der fulgte med Skibet og for de i værende Tiid icke skulde gaae Ørkesløse, vare de be-Ordrede at faamen bære lom paa et Sted samle Steen til et Jord-Huus.⁵

Ellers blev ved *Ekalume* een heel Deel efter staaende, der udj Skibet icke kunde rummes, Nemlig *Recognosferings* Huuset⁶ 120 Stk:

¹ Se note 1, s. 105.

² *Christian Piel*, førte skibet „*Lovisenborg*“ efter Søren Lund.

³ *Anders Pedersen Lyngbye* (ca. 1730–86) blev 1761 ansat som tømmermand ved kolonien Jakobshavn og forflyttedes 1771 til Upernavik, hvor han 1772 eller 1773 blev hjælpeassistent. Begik selvmord i sindsforvirring ved at drukne sig i et garnhul i isen. Gift med Grønlanderinde *Benedicta* (ca. 1748–88) døbt 1768 i Jakobshavn.

⁴ *Muus* eller *Arnkiel*, se nedenfor, note 1, s. 132.

⁵ „Jordhus“ s: hus med mure af sten og tørv, tækket med brædder; til fadeverk, materialer o. l. Endnu for mindre end en menneskealder siden fandtes enkelte saadanne ved kolonierne.

⁶ Endnu paa kort fra omkr. 1800 findes afsat „*Recognosceringshytten*“, uagtet selve denne forlængst var flyttet bort.

Jernbaands skovede Fade, samt endeel Tønder, med andre flere *Materialier*.

D. 19. Lættede Vi i Guds Navn Anker ombord paa Skiibet *Lovisenborg*, og kom med samme udaf *Ekalumes* Haun ved Hielp af Buxfering med 2de Kone-Baader som *Continuerede* Dagen igiennem; Maatte faa for hver Baad give Een blaae ternet Skiorte, og til Roerkerne derpaa 5 p^r Baad in allis 10 *personer*, hver 1 All. Silke Baand.

D. 20. Jn(d)løb Skiibet paa sin *Destinerede* Anker Plads, som er neppelig Een Halv Fierding Vey fra *Colonien*; Deñe liden *Deftance* kand flet intet hindre udj Losning og Ladning.

Ellers forsikrede *Capit: Piel!* at Skibs Haun kunde icke Ønfkes bedre.

D. 21. Begyndte paa Huus *Materialernes* i Land Bringelse.

D. 22. Lagde Grunden med Hielp af *Grønlændere* til Et *Proviand* Huus der skulde Opbygges af Tørv og Steen; samme Dag om Morgenen fik efter Begiering til *Capit: Piel*, 2de af hans Skibs folck i Land til Arbeide, alt faa nød disse 2de Mand her hos mig Forflægning.

D. 23. Affendte *Asfistenten* og 2de Mand med Jollen *Nord* efter for at afhente Spæket af Een Widfisk (!) hvilken Een *Grønlænder* som kom hertil udj *Cajak* berettede at have fanget.

D. 24. Kom de i Gaar affendte Folk tilbage.

D. 25. Efter at udfkejet var med Arbeide om Aftenen blev til Mandfakabet givet *Proviand*.

D. 26. Da Bøn var holdet, og om Middag fkaffet, maatte Eenhver gaae til sit Arbeide.

D. 27. Lagde Foed Støckerne til den nye *Colonie* Bygning.

Augustus!

D. 8. Stod *Colonien* med Tag Spærene Reist.

D. 9. *Søndag*, Hviilede: Og om Middagen havde den paa Skiibet *Lovisenborg en Cheff Comanderende* samt hans Styrmand i Land hos mig og beværtede med Middags Maaltid, Ligeform ieg og for Skiibets Øfrige Mandfakab samt mit Eget havde ladet andrette faa godt som disse *Nordlige* Høyder det tilstæde; Under Maaltid lode *Canonerne* sig 3de Gange høre udi underdanig Erindring af Mine Høye Herrer *Directeurer!* Og dette Nye anlagde *Colonie Florere!* Om hvilket ieg haver det store Haab /: icke uden Grund: /

at faame vil ioe blive den beste Handels Plads udj *Grønland*; Men derimod det allerhaardeste Opholdsstæd; *enfin Colonien* staaer paa Een Omtrent . . . udj Omkreds liden Øe til Havs! under . . . gr: N: Breede, Viidere behager nu enhver at giøre sig faa gunftige og angenehme Tanker om *Climaen* lom hannem lyster — da ieg igien vil erindre; at om Aftenen, efter at alle fra Skiibet i Land værende vare igien tagne om Bord, Opreifte sig Et Overhaands haardt Veirlig af *Syden* hvilket gav Os efterblevne og i Land værende Nok at bestille inden vi fik berget Som paa Land oplflæbet 3de for Dræg liggende Fartøyer; Mens paa Handels Bræde Stabelen havde Skade, da der af faame bortfløj lom blev aldeles i Støcker flagen og Spoleret 11 Stk:

D. 10. Foer ieg med Jollen ud for at afhente Nogle Spæk Finker, Og kom med faame om Aftenen igien Hiem.

D. 11. Fik det sidfte af Laften i Land lom var Steen Kull.

D. 12. Og fremdeles indtil

D. 18. blev Arbeidet ved Vaanings-Huufet, paa det Hurtigfte fortfatt.

D. 19. Tog *Capt: Piill* de 2de Skibs *Mattrosfer* igien ombord efter de nu have arbeidet i Land udj 4te Uger, og faame Tiid modtaget Forflægning efter *Compagniets Spise Taxt*.¹

D. 21. Om Morgen kom *Capt: Piill* i Land for at underfkrive *Conosfementer*, da faame var forrettet toeg Hand igien ombord, lod Anker lette, og kom ud af Havnen; Men da det kuulede op med een Storm af *Syden*, og den nye forladt Anker Plads icke igien kunde naaes, Tackede vi alle Gud, at Skiibet tørnede op for sit Anker, og holdt faa igien fastendes (?) en anden lille Øe Østen for *Colonien*, hvor det laae indtil

D. 23. *Søndag* Morgen; gjorde *Capt: Piill* mig ved sin Styrmand Bud, at de igien vilde forføge at komme under Seil, og da ieg faae

¹ „Compagniets Spise Taxt“ (datert København 23. maj 1771) „hvorefter Mand-skaberne ved Collonierne i Grønland forfleges“ lød som følger:

	<i>Morgen.</i>	<i>Middag.</i>	<i>Aften.</i>
<i>Søndag:</i>	Brændevin.	Flesk, erter.	Erter.
<i>Mandag:</i>	Grød.	Grød.	Grød.
<i>Tirsdag:</i>	Grød.	Erter.	Erter.
<i>Onsdag:</i>	Grød.	Grød, fisk.	Grød.
<i>Torsdag:</i>	Grød.	Kjød, erter.	Erter.
<i>Fredag:</i>	Grød.	Grød.	Grød.
<i>Lørdag:</i>	Grød.	Grød.	Grød.

det lettede Imaae Øften tog ieg felv Ombord medhavende 2de *Colonister* der formedelst Svaghed med Skiibet ikulde *repatriere*! Kl: omtrent 9 Formiddag pasterede *Lovisenborg Colonien* og *saluterede* saame 3 *Canon* Skuud der igien blev betakked med lige saa mange. Hvor- efter ieg da havde fulgt dem 1 Miils veis ud, drog fra Borde. Den aller Høyeste være nu deres Ledfagere, og føre dem over Havets stolte Bølger til forønkede Stæd og Hiem.

D. 24. Aftendte *Asfistenten* og 3de Mænd med den stoere Baad samt 3de Kone-Baader til Hytten for at afhente Nogle af de der efterstaaende *Materialier*.

September.

D. 1. Foer ieg med min lille Jolle og *Grønlændere* til at roe een 3de Miile op i Fiorden til nogle derstaaende *Grønlændere* for at erfahre deris Fangst.

D. 3. Om Aftenen kom ieg igien Hiem.

D. 4. *Arriverede Asfistenten* i Følge med Kone Baaderne, Baaden var ladet med Muursteen, og Kone Baaderne med andre *Materialier*, Maatte saa give og udbetale for hver Baad i Leye 1 blaae ternet Skiorte, og til Roerkerne og 1 Styrrer p^r Baad ialt 12 Perfohner hver 1 r hollandsk Tobak.

D. 5. Fik Folkene *Ranfon*.

D. 6. *Søndag* efter Bønholdelse reifte fig et haart Veir af *Syden*.

D. 7. Holdt ieg et Forhør over Arbeids-Karl *Mathias Nisfen*,¹ som af sine *Camerater* blev anklaget for Tyverie. Og da samme blev Ham overbevist, Som og Een saa grov Forfeelse af den anklagede felv tilstaaet, Lod ieg ham for *Canonen* afstraffe.²

D. 8. Foer ieg paa Togt *Syden* efter.

D. 12. Kom igien hiem med 2de Fade Spæk.

D. 13. *Søndag* læst af *Huus-Postilen* og om efter Middagen maatte arbeide Jord Huuset, der og blev færdig.

D. 28. Tog ieg igien ud paa Togt *Nord* efter.

¹ En Sønderjyde.

² „For Canonen afstraffe“ c : med tamp.

October!

D. 6. Kom ieg igien hiem, med 3de Fade Spæk og Nogle Sælfkind.

D. 7. Begyndte at opbygge Et *Proviant* Huus af Torv og Steen. —

D. 19. Afsendte ieg igien *Asfistenten* til Hytten for at afhente nogle *Materialier*.

D. 20. Tog ieg paa Handelsreyse Syd hen; Men fom de der antreffende *Grønlændere* ikke havde noget Spæk, at kunde paa denne Aarets tiid undvære da Høstfangsten er ickun Meget flet — fortfatte ieg Reifen efter Min Asfistent til *Ekalume*, for da at lade Jollen med behøvende *Materialier*.

D. 30. Kom hiem igien til *Colonien* [med begge Fartøyerne ladte.

D. 31. Toeg med den lille Jolle op i Fiorden, hvormed ieg samme Dags kom hiem igien!

November!

D. 1. *Søndag* Helligt og Hvilet.

D. 2. Lod Tømmermanden forfærdige fom oplette Een Nye Malt Qværn, hvis Tilbehør ved denne uroelige Fløtning var *Spoleret* og tildels bort kommen.

D. 3. og 4. Malet Malt

D. 5. Hentet Vand

D. 6. Bryggede og

D. 7. Fadet. Ellers blev forrettet et med andet Huus-Arbeide i fær paa *Proviant* Huufets Opbyggelse hvormed man

D. 18. Blev færdig.

D. 19. udgivet *Ranfon*.

D. 20. Tog ieg ud igien med Baaden *Synder* efter til *Kangertfveitfiak*¹ der er omtrent 8te Mile fra *Colonien*.

D. 30. Kom ieg igien hiem og medførde ungefær en 5 Fade Spæk foruden en deel Sælfkind, og da nu Bugterne over alt faa vel inden fom uden om begynder med Js at tillægge sig aarfager samme, at flere Søe Togter kand for i Aar icke ventes at blive foretagne.

¹ Kangerssuatsiaq — „Prøvens“ Ø (se note 4, s. 102), som altsaa allerede dengang var en ret stor boplads.

December!

- D. 1. Drog den Itoere Baad (paa) Land, og forftøttede lamme.
D. 2. Toeg den Itoere og lille Jolle paa Land hvilke begge bleve hvelvede!
D. 7. Fik Folkene Kost.
D. 24. Juule-Aften *Tracterede* ieg efter Sædvane de ved *Colonien* boende *Grønlændere*!¹
D. 25. og 26. Første og Anden Juule-Dag Helligt, ligesaa
D. 24. (!) Som var *Søndag*, Læst av *Huus-Postilen*. I Dag kom og det første kiørende Beføg af 4 Slæder der om Aftenen igjen foer hjem. — Dermed ende Vi da dette Aar med Lov og Tak til den aller høyeste for all mod os² bevilte Miskundhed og utallige Goede.

A^{no} 1773!

Januarius!

- D. 1. *Nyt Aars Dag!* Helligt; og efter læst var af *Huus-Postilen* *saluterede* dette nye Jndgangne Aar med 3de *Canon*-Skud.
D. 2. Havde Vi et meget Haardt Veir af *Syden*, hvilke bræckede og borttog Jfen uden om Øerne. — Dette Stormende og onde Veir lig vedvarede end 3de Et-Maal.
D. 5. Lod male Malt
D. 7. Blev hentet Vand
D. 8. Bryggede og
D. 9. Fadet; Hvorefter Folkene fik Kost!
D. 10. udsatte ieg 10 Stk: Sælhunde Garn; for at forføge, om samme kunde være *Compagniet* til nogen fordeel; som og for at vise *Grønlænderne* den rette Omgang med Garn, da de derudj vare gandske ukyndige.²
D. 12. Saae ieg til de i Gaar udfatte Garn hvoraf et havde fanget.
D. 13. Tillod et altfor ondt Veir Mig ikke at komme ud.

¹ Fra 1774, da „kongen“ overtog handelen paa Grønland, har hele befolkningen faaet et vist kvantum „julekost“: dette har altsaa kun været fortsættelse og fastslaaelse af en gammel „sædvane“ i alt fald paa kompagniets tid, maaske allerede tidligere.

² Isgarnfangst af sæler var altsaa ogsaa ukendt i Upernaviks distrikt, hvilket bekræfter at den ikke kan have været indigen i Grønland.

D. 14. Gik ieg igien ud for at rygte mine Garn, men kom tom hændet og træt hiem, uden at faae Noget.

D. 15. Kunde ieg igien for Snee fog icke komme ud.

D. 16. Udveiet *Ranson*. Og ved Efterfyn til de Satte Garn be-
fandt at et af lamme der just var kommen at staae ved Et Strøm
Stæd,¹ var med Jfen borte, og icke igien kunde Findes, ellers fik
ieg udj Tvende der havde fanget 2 Sælhunde.

D. 17. *Søndag* helliget.

D. 18. Kom en Slæde med Spæk, udj det øvrige af denne
Maaned er ellers intet fynderlig pasferet, undtagen at ieg end haver
udsadt 8 Stk^r Nye Sælhunde Garn; for ret at forcere Lycken end-
skiønt dermed er en næsten all for stor *Travallie* mens for dovne
Folk en kostbar *Preservativ* mod den forgiftede *Schorbut*; Overalt
faalenge Gud giver Mig Helften kand ieg icke *pasfere* Tiiden fom
en Dag Tyv, det ieg ey heller kand fordrage af andre, og nu er just
Aarfens Tiid at intet andet kand forrettes.

Februarius!

D. 1. Kiørte ieg *Synder* efter for at beføge *Grønlænderne*.

D. 7. Kom ieg igien til *Colonien* og medførde paa Min Slæde
nogle faae Skind Vahre; Nogle Grønlændere vare og med ifølge
hiem, hvilke havde Spæk.

D. 9. Modtog ieg Beføg af 6 kiørende Herrer der vare af de
længst *Norden* bekjendte Indbyggere,² hvilke medbragte Nogle
Bjørne Skind.

D. 12. Reifte *Nord Grønlænderne* hiem efter igien.

D. 13. Blev udgivet *Ranson* til *Colonisterne*;

D. 14. *Søndag* helliget, og efter Bønholdelse, kiørte ieg ud Og
faae til mine Garn, Endskiøndt icke til dem alle, dog kom ieg Hiem
med 3de Sælhunde!

D. 15. Blev ieg Syg og maatte gaae til Sengs.

D. 20. Var det igien noget bedre med Mig.

¹ Upernaviks distrikt er som skærgaardsdistrikt rigt paa strømsteder, hvor isen
hyppig er undermineret og opskaaret selv i den haardeste vinterkulde, hvorfor
man maa være godt kendt for at færdes der med hundeslede. Det er hændt
at folk er omkommet ved i usigtbart vejr at køre ud i strømsteder.

² „De lengst Norden bekjendte indbyggere“ s: paa omkring den 74de bredde-
grad. Her faas stadig isbjørne.

- D. 21. *Søndag*. Helligt!
D. 22. Kom Een Slæde med lidet Spæk Synder fra *Kasfume*;¹
D. 27. Kom en Slæde med Spæk *Nord* fra!
D. 28. *Søndag* læst af Huus-*Postilen*!

Martius!

D. 1. Kiørte ieg *Nord* efter til de der længst Boende Meñitker; Og til Vey Viifere Med tog Een *Grønlænder* der havde Hunde og Slæde; Maatte derfor give hañem 2 all: Kirley til et par Buxer.

D. 12. Kom ieg hiem igien, efter Een befværlig Reifes Afleggelse, og om endskiøndt *Grønlænderne* havde forfløttet deris Vinter Boeliger Een heel *Destance* Nærmere *Colonien* end de efter ligende Pleiede at have dem, faa holder ieg dog Veyens længde fra Mig af og til de lengst Boende, at være goede 28 Miile; Imedens ieg var hos disse *Nordlændinger*, Toeg ieg Een Dag ud med dem paa Børne-Jagt, Havde og den Fornøjelse at Vi fik Een af de Store Hvide, hvoraf her er Een Mængde, og end dog faaes ickun faa faae; Men mit Hoved Øye med der tillige havde Aarfaget mig denne Reife, var: At erfare deris Fangst hvilken ickun var flett og faaledes sagde de den at være Almindelig hver Vintter; Men derimod havde de om Høst og Foraar Een Overmaade Iterk Hvidfiske Fangst /: Mest Horn Fisk :/2 Mens paa denne Fangst staaer di endnu 12 til 16 Miile *Nordligere*. Sandelig flemme og Møylømelige *Tourer* i færdelighed Høst Togten; Thi joe seenere Mand kand tage den joe bedre.

D. 13. Fik Folkene Kost.

D. 14. *Søndag* Helliget.

D. 15. Saae ieg igien til Mine udeltaaende Garn Mens fik intet udj dem; Dog havde de fanget i Meedens ieg var *Nord* 4 Sæl-hunde.

D. 30. Kiøbte ieg paa det Høye *Companiets* Vegne 8 Stk' Hunde³ og udbetalte for dem 1 Riffel, der vel kunde anfees lom noget

1 „Kasfume”, localis: ved Qaersøq, beboet plads paa den store ø Qaersorsuaq („det store barfjeld”) kort syd for Upernavik.

2 Ved „Horn Fisk” forstaas narhvaler.

3 Saadanne for handelens skyld ved kolonierne holdte trækdyr kaldtes „Travallie-hunde”.

meget,¹ men de vare ey at faae for Mindre eller ringere; Thi *Grønlænderne* holder dem i en færdelis høy Værdie; Ligeform ieg og andfeer Hunde at være Høyst nødvendige for *Compagniet* her at have og holde, af Aarfag Een *Grønlænder* der icke er kiørendes /: hvoraf findes Mange /: lader Mig vide at have Spæk, men kand icke føre det til Colonien da Hand ingen Hunde haver, Og at kiøre med Spæk findes *Grønlænderne* iust icke at være med de beredvilligste mod hinanden, følgelig maa faadan Een Hundeløs-Stømper See sine Spækfinker at blive liggende Sig til ingen Nytte; Men Hunde, Ræve og Ravne til Føde, hvorved Moedet tabes til videre Stræbfomhed med det Huufets Nødvendighed udkræver; Nu derimod da *Compagniet* haver Hunde kand ieg entten laane ham faame for felv at tilbringe Mig hvad Spæk kunde haves, eller og lade det hentte; See faa komer det Handelen til Fordeel; Tillige *Grønlænderen* der faar Noget for sit Arbeide, hvorved hand tillige oplives til Meere Virkfomhed.

D. 31. Lod male Malt.

Aprilis!

D. 1. Blev henttet Vand,

D. 2. Bryggede, og

D. 3. Fadet.

D. 4. *Søndag* efter Bøns Holdelse, Kiørte ieg op i Fiorden² paa Beføg til *Grønlænderne*.

5. Kom ieg igjen hjem!

6. Maatte tage Sælhunde Garnene op af Søen; Thi *Strømmen* gjør nu alt for stoere Aabninger, saa Sælhunden for at faae Luft ey haver Nødig at løge Fiorden eller ind til Js-Kanten. Ved Garnenes Befigtelse fandtes, foruden det eene forliste, end 6 Stk^r at være aldellis *Spolerede* og i Støkker revne samt udelige til at bøde paa, ellers haver disse Garn hvoraf de 11 findes i Behold som brugelige Fanget udj alt 27 Stk: Gemene Sæl Hunde, hvis Spæk fyldte 3de Tønder. Viidere feer ieg vel, at Garn Fangsten kan icke venttes at

¹ En riffel betaltes sædvanlig med 10 ballier spek.

² „Op i fjorden“ ∴ Upernaviks isfjord med forgreninger, hvor der fandtes flere beboede steder.

blive her, faa betydelig lom den fandelig kunde være ved *Oumenak*, hvor den ikke bliver agtet;¹

D. 7. Lod Tømmermanden tage til at digte og forsee dend stoere Baad.

D. 10. udgivet Kost til Folkene.

D. 11. og 12. Paaske Dage Helliget.²

D. 13. Var Tømmermanden færdig med Baaden og maatte faa igjen tage fat paa den Itoere Jolle.

D. 19. Havde her en Storm af *Syden* hvilken bræckede Jfen herfra *Nord* efter indtil 6 til 7 Miile, samme *Destance* er og aaben Vande *Synder* efter, dette siger Grønlænderne at være udfædvanlig; Mens ieg maae der imod erindre, at vi haver hatt en Overmaade mild og Frostløs Vinter.

D. 26. Blev her ved *Colonien* fanget den første Hviid Fisk.

D. 27. Begyndte at fammenfamle Steen til et Jord Huus. Om Aftenen blev Arbeids Karl *Mathias Nisfen*³ Syg og maatte gaae til Køjs!

D. 28. Kiørte ieg paa Beføg op i Fiorden.

D. 30. Kom ieg igjen hiem;

Majus!

D. 1. udgivet *Ranson* til Folkene!

D. 2. *Søndag* helliget; faa kom og hertil i Dag Beføg udj *Cajakker Synder* fra!

D. 14. Foer ieg med den Stoere Jolle op til *Nuluk*⁴ der er omtrent 1 Miil fra *Colonien*; Om Aftenen kom igjen Hiem med 3de Fade Spæk.

D. 15. Tog ieg med den Itoere Baad paa Togt *Synder* efter til *Manetfok*, fom ligger omtrent 7 Miile fra *Colonien*.

D. 18. Kom ieg igjen Hiem med Baaden Laftet af 10 Fade Spæk og Nogle Skind Vahre!

D. 20. Blev Spæcket.

¹ Isgarnfangst af sæler startedes i 1760-aarene af Ūmánaqs købmand *Ioh. Henr. Bruun*, men kom først rigtig i gang henimod aarhundredets slutning, jfr. Cappelens Ūmánaqsbeskrivelse.

² Læg mærke til, at 1770 har dagbogen endnu 3 pinsehelligdage; nu derimod er 3die helligdagen afskaffet.

³ *Mathias Nisfen* se note 1, s. 123.

⁴ *Nuluk* s: „det sølle nes“.

D. 21. Fyldt Vand paa Nogle Fade!

D. 22. udgivet *Ranſon* til *Colonifterne*.

D. 23. *Søndag* efter læst var af Huus-Postilen og om Middagen ikkaffet, blev om Eftermiddagen Spæcket.

D. 24. Foer ieg igien med Baaden paa Handels-Reiſe Sønder hen til *Kangertſveitſiak*, ſom er omtrent 8te Miile fra Colonien.

D. 28. Om Aftenen kom ieg igien hiem med Baaden Ladt af 10 Fade Spæk, og Eendel Sæll Skind, men ſom dog paa *Kangertſveitſiak* var Meere Spæk, hvilket Baaden icke kunde føre, maatte deſaarſage, Leie Een Koene Baad, der og blev laſtet med 5 Fade Spæk; Maatte ſaa give udj Leie for Koene Baaden 2 All: Kirsey til et Par Buxer; Men Baad Eieren ſelv at fornøye Roerſkerne;

D. 29. Blev Spæcket af *aſſiſtenten*; Da ieg igien foer *Synder* efter til *Karſume*, ſom er omtrent 3 Miile fra *Colonien*.

D. 31. Kom ieg hiem med 8te Fade Spæk og nogle Sæl Skind.

Iunius!

D. 1. Affendte ieg *aſſiſtenten* med Jollen til *Ungeſuvik*¹ der ligger *Nord* for Colonien Een halv Miil, for der at afhente Spæcket af Een Hviid Fisk, Med hvilket hand og om Afftenen kom hiem.

D. 2. Toeg ieg med Baaden op i Fiorden til *Apelartok*,² ſom er omtrent 3 Miile fra *Colonien*.

D. 4. Kom ieg igien Hiem med 3 Fade Spæk.

D. 5. Om Eftermiddagen døde Arbeids Karl *Mathias Niſſen*; Hvorfor ieg ſtraxen lod Tømmermanden ſam̄en ſlaae een Liig Kiilte!³

D. 6. Efter Bøns Holdelſe, blev dend Døde begravet og hans ubetydelige Efterladte ved auction bort folgt til de Høyſt Bydende af *Colonifterne* hvilke den over ſam̄e hiemfendte Forretning nærmere udviſer.

¹ Ungørsvik ☉: ſtedet hvor sødyrene drives ind (paa lavt vand).

² Auggilagtoq („det rødlig“) ligger paa nordveſtpynten af en ſtor ø i Upernaviks iſfjordskompleks nordøſt for kolonien. Her er et ſtort „udſted“, oprettet omkr. 1800, nedlagt under krigen med England, genoprettet 1850.

³ Den førſt ſtraffede af mandskabet blev alſaa dødens førſte høſt ved Upernavik, senere koſtede koloniens opretholdelſe mange menneskeliv.

D. 7. Foer ieg med Baaden op i Fiorden til *Amarefume*,¹ da ieg tillige afsendte *Asfistenten* med Jollen til *Opernaviarfuk*,² som samme Dags atter kom hiem med 2de Baade Spæk.

D. 8. Kom ieg med Baaden hiem og medførde en 4 Fade Spæk og nogle Sæll-Skind. Om Afftenen drog ieg igien med Baaden *Synder* hen til *Karfume*,³ da *Asfistenten* der blev hiemme maatte Spæcke.

D. 11. *Arriverede* ieg igien hiem med Baaden, ladt af 10 Fade Spæk, da samme var udloffet, blev til Folkene udgivet *Ranson*; Og foer saa med begge Fartøyerne *Nord* efter til *Kingetok*,⁴ men maatte formedelst en haftig paakommende Storm af *Norden* Vind, vende om og føge hiem efter igien, da vi dog vare komne over halv Veien til det Stæd ieg havde agtet Mig.

D. 12. Blev om Eftermiddagen Spæcket.

D. 13. *Søndag*: efter Bønholdelse og Skaffet var om Middagen, maatte de igien tage fat paa Arbeide og sammen bære Steen!

D. 14. Blev om Formiddagen Spæcket; og da det endnu lufter en stif *Norden*, foer ieg med Baaden *Synder* efter til *Manetfok*.

D. 16. Kom ieg hiem med 6 Fade Spæk og da samme var bragt udj Huus, toeg ieg Itraxen med begge Fartøyerne *Nord* hen til *Kingetok*, *Najæt*⁵ samt et Par andre derved liggende Øer.

D. 19. *Arriverede* igien til *Colonien*; Med begge Fartøyerne ladte med Spæk og Skind.

D. 20. *Søndag* efter læft var af Huus-Postilen, og om Middag Skaffet, lod ieg Folkene fylde Vand paa nogle Fade.

D. 21. Foer ieg med Baaden *Synder* efter til *Ekarifakifuk*,⁶ der er omtrent 6 Miile fra *Colonien* af.

D. 26. Kom igien hiem med 6 Fade Spæk og eendel Sæl Skind; da dette var udloffet blev Folkene givet *Ranson*!

1 „Amarefume“ ☉: localis: ved Amerigsoq („stedet med den smukke farve“).

2 Upernaviarssuk ☉: „den ejendommelige foraarssplads“.

3 Se note 1, s. 126.

4 Kingigtoq (☉: „det stejle“), en ø i skærgaarden ca. 20 km nordfor kolonistedet. Her fandtes 1824 en runesten, hvis indskrift lyder: „Erling Sigvatsson og Bjarne Tordsson og Endride Oddsøn rejste lørdagen før gagndag (☉: 25 april) disse varder“. Runerne menes at være fra ca. 1300.

5 Naujait (☉: „maasungerne“), en lille ø paa 73° 9' N. Br.

6 Ikerasakitsoq (☉: „stedet med det knebne sund“) ligger paa sydenden af den store ø Nutärmiut sydøst for kolonistedet.

D. 27. Efter Bønholdelse lod ieg om Eftermiddagen Spæcke paa nogle Fade!

D. 28. Affendte ieg *Asfistenten* til *Nulluk*¹ med Iollen hvormed Hand om Afttenen kom igien Hiem!

D. 29. Blev Spæcket paa Tønder!

D. 30. Lod ieg Folkene fammen bæere Steen; hvilke ere, her paa Øen, befværige at føge. —

Iulius!

D. 1. Toeg ieg med Baaden *Synder* hen til *Annane*² der er omtrent 3¹/₂ Miile fra Colonien!

D. 4. Kom ieg igien hiem med 3de Fade Spæk.

D. 5. Foer ieg igien med Baaden *Synder* efter til *Manetfok*;

D. 9. *arriverede* ieg hiem, med begge Fartøierne ladt.

D. 10. Blev Spæcket, da Folkene tillige blev givet *ranson*.

D. 11. Efter læst var af Huus *Postilen*, og om Middagen fikaffet, toeg med begge Fartøierne *Nord* efter.

D. 15. Kom ieg hiem igien.

D. 16. Drog ieg med Baaden samt Jollen og 2de Koene Baader *Synder* hen til *Ekalume* eller *Recognoscering* Hytten for at afhente Foustagier.

D. 26. Om Morgenen Kl: 4re Slet kom ieg hiem og blev glædet ved Skiibets Ankomst, da Skipper *Fyhn*³ var hertil *arriveret* den 19de Iulij, som og Jmedens Jeg var borte havde ladet Eendeel i Land føre. Saa var og begge de medsendte *Asfist*⁴ i Land komne, altsaa beregnes af mig fra den Dato deres Koft.

D. 31. Kom den mig oversendte Kok og Arbeids Karl i Land, som her modtog *Ranson*.

¹ Se note 4, s. 128.

² Anânâ (☉: „dens mor“), en lille ø sydfor Qaersøq.

³ *Anders Fyhn* var i den grønlandske besejlingstjeneste 1769—79. Han førte i aarene 1773—77 skibet „Maria Kirke“. 1769 havde han været styrmand paa „Lovisenborg“ og kendte altsaa derfra farvandet ved Upernavik.

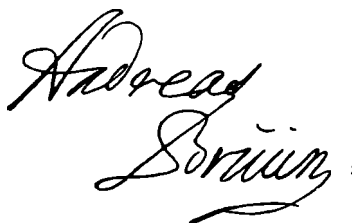
⁴ „De medsendte Asfist“ — den ene var sandsynligvis den ovenfor omtalte *And. Pedersen Lyngbye* (note 3, s. 119), som altsaa havde været paa besøg i Danmark. Den anden maa sikkert være den „*Thomsen*“ (fornavne kendes p. t. ikke), som omtales i journalen for 1774—75.

Augustus!

D. 10. Var Skipper *Fyhn* hos mig *Expederet* lom og under-
fkreven *Conosfementer*, derpaa lod ieg begge mine *Asfist'* nemlig
Sr Muus og *Mons' Arnkil*¹ drage ombord da de begge med Skiibet
fkulde hjemgaae.

Gud være og følge med disse Søefahrende over Havets stolte
Bølge!

Kolon: Upernavik D: 10de Augst: 1773.

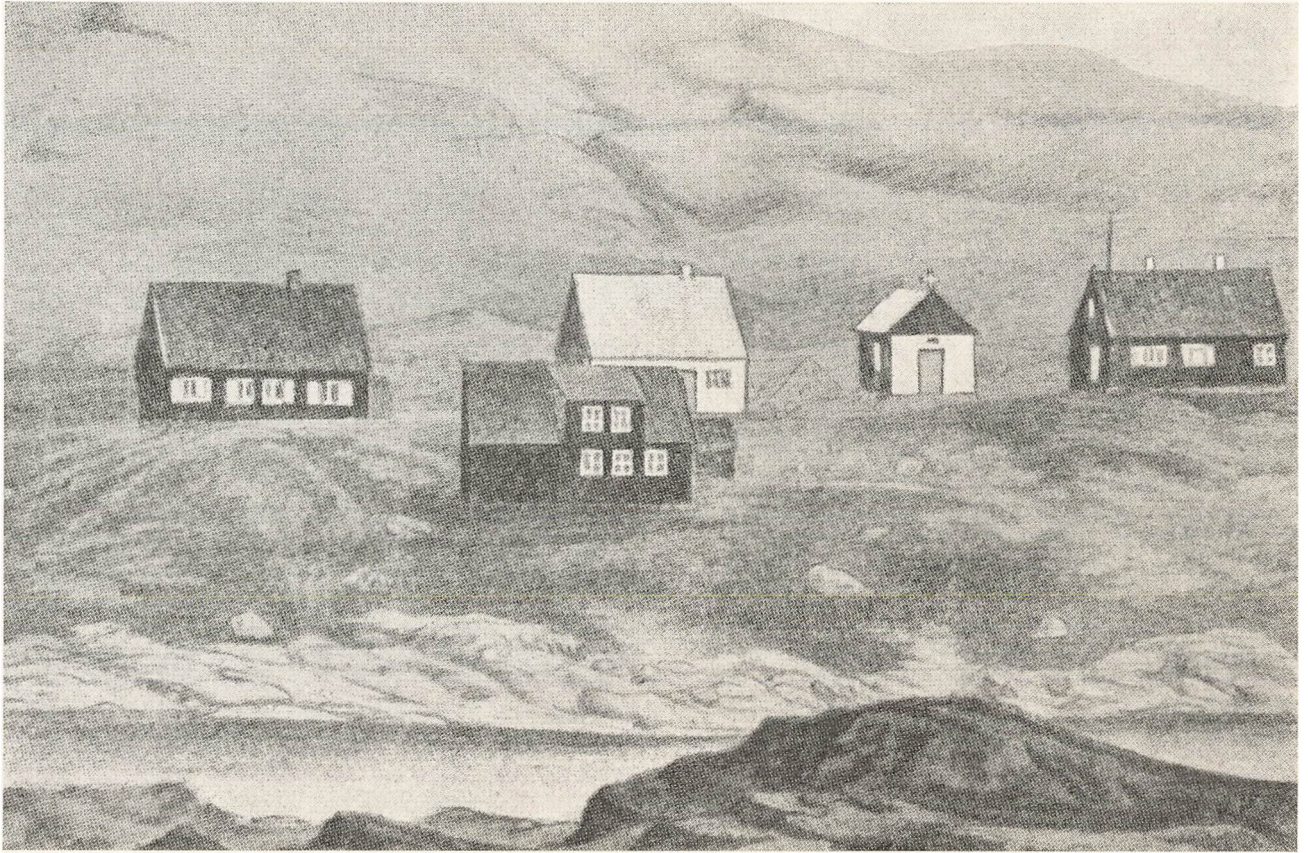
¹ *Nicolai Daniel Muus* (1748—1829), prestesøn fra Snåsa, assistent og købmand paa Grønland 1771—1805, gift med Cecilia Christina Svanenhielm (1759—1804, datter af kbmd. Ionas Lillianschiold de Svanenhielm og grønlanderinde Birgithe). — *Iørgen Arnkiel*, f. 1746, assistent ca. 1769, købmand i Umánaq 1780, afskediget 1782 og hjemgik aaret efter, fik senere ansettelse hos sin svoger auktionsdirektør Bjerregaard i Kristiania; hans dødsaar kendes ikke. Gift med Grønlanderinde Maren (udøbt Takpana, f. ca. 1749), som ved mandens hjemgang blev i Grønland, hvor hun døde engang i aarene 1810—15.

JOURNAL

HOLDEN VED COLONIEN UPERNAVIK

FRA 23DE IULJ A^NO 1774 TIL

OCTOBER 9DE A^NO 1775!

Upernavik ca. 1850.

A^{no} 1774!

Iulius!

D. 24. *Søndag!* Helliget!

D. 25. Eftermiddag kom Bud fra Skipper *Fyhn*, at hand nu var i Begreb med at vilde vinde Ancker Hiem, altfaa begjærede min *Asfistance* af Folk og Fartøyer, hvilket jeg og i samme *Moment* faa opfyldt; Men Iom Vinden ey var *Favorable* at komme ud til Søes med, blev intet videre foretaget, uden eeniste Land Touvene ombord halet — efter hvilke forrettet Arbeide *Coloniens* Mandskab med Jolle blev igien af Skipperen mig Hiemfendt.

D. 27. Om Morgenen Kl: 6 Slet: Fick jeg atter Bud fra Skipperen, at hand alt stoed under fuld Ancker Lætning; og som Leiligheden var ønskelig, fendte ieg ham straxens Folck med Fartøy til at være behjelpelig. — Omtrent Kl: 9 Slet *passerede* Skibet: *Maria Kirke* under Seigl, forbie *Colonien*. Fra hvilket første blev til Afked Hilfet 3de *Canon* Skud, hvilke jeg igien fra Land Takkede med lige *Salut*; Og faa foer jeg ombord med min *Asfistent Sr Thomsen*,¹ der Formedelst Svaghed var Bevilget med Skibet at hiemfølge. — Kl: 12 Middag var vi allerede *Avangeret* et temmelig Støcke Vei fra *Colonien*, det fatte og i at Lufte een ftivere *Norden*, altfaa kunde ikke være til viidere Tieniste; Hvor fore jeg bød Skipperen og de Reifende mit kiærlige Farvel, med Ønfke af *Guds* Følge og Ledfagelle; Og dermed foer jeg med Mine fra Borde, og kom faa om Aftenen hiem til *Colonien*.

D. 28. Lod jeg Folkene oplægge endeel Fade Skover og andre Træ *Materialier* paa Spæckhuufets Lofte.

D. 29. Satte Tømmermanden udi Arbeide med at forfærdige en Dør til Spæck-Huufets *Nordre* samt Een Luuge til *Ditto Sydre* Lofts Ende. De øvrige Mandfkab var imidlertid anvist at sticke Tørve,

¹ Assistent *Thomsen* kom senere ud til Upernavik igen, men hjemgik 1780 „som en krøbling og af skiørbug“.

og bære Steen til een Muul-Bænck¹ uden om det her meldte Spæck-Huus.

D. 30. Foer jeg udi min lille Jolle og 2de Mand op i Fiorden, med hvilke jeg om Aftenen igien hiemkom.

D. 31. *Søndag!* Helliget; og Læst af Huus-*Postiilen*.

Augustus.

D. 1. Lod jeg Bødkeren igien begynde at udbaande Tønder til Spæk; faa blev og i dag affadt Kock *Torsten Magnusfen*,² da hand dertil ikke var tienlig, men tvertimod indfat hannem til Arbeids Karl hvortil hand er heel duelig, med Løfte, som den mig meddeelte *Instruxe* tillader,³ i Betragtning af Lang Tienitte, at skulde beholde sin forhen havende *Gagie* aarlig 36 *R^{dr}* altfaa er igien udi næfnde *Torstens* Stæd til Kock andtagen, den indeværende Aar overtendte Arbeids Karl *Niels Broberg*,⁴ som jeg forventer nyder efter Sædvane Kocke *Gagie* 36 *R^{dr}* aarlig.

D. 2. Var Tømmermanden færdig med sine 2de Dørre, som Dagen efter blev beflagen, og hver paa lit Stæd tilbragt.

D. 4. Begyndte Tømmermanden, med Een Mand til Hielp, at tiære Spæck-Huufets Under Deel, hvormed de og nemlig den

D. 5. Om Aftenen var færdig.

D. 6. Efter Udfkeiet var med Arbeide, blev til Mandfkabet udveiet *Ranfon*.

D. 7. *Søndag* Hviile Dag!

D. 8. Støed Muul Bænken om Spæck-Huuset opført, men som derinden udi meldte-Huus manglede Opfyldning, maatte man og see dette foranstaltet hvorføre jeg

¹ Herved maa forstaaes en vold eller mur af sten og tørv lagt lagvis op omkring huset. Den slags var almindeligt paa udhusene ved kolonierne i Grønland til nær op imod nutiden og findes flere steder endnu.

² *Þorstein Magnússon* var Islending (som flere af det gamle Grønlands „kolonister“).

³ Ifl. instruks af 19/4 1782, 3die post § 7 havde købmanden myndighed til, naar en „kolonists“ paatagne aar var udløbet, at engagere ham igen mod 4 à 5 rd. tillæg paa hans løn. Dette var altsaa ogsaa tilfældet tidligere.

⁴ *Niels Vilhelm Broberg* (1741—1820), svensk af fødsel, oplært som bødker, tilbragte hele sit senere liv i Grønland og døde som pensionist i Godhavn. Gift med *Maren Lyngbye* (1765—1808, datter af tømmermand og assistent And. Pedersen L. og hustru *Benedicta*). Efterlod en stor og dygtig efterslegt.

D. 9. Satte Folkene i Arbeide med at Bære Sand og Sengel¹ hvormed Gulvet blev jevnet.

D. 12. Saa jeg og dette udi Stand fat.

D. 13. Blev *Proviant*-Huus-Taget forbedret med nye Tørve og Muul.

D. 14. Hviile-Dag blev Formiddag Læst af Huus-*Postilen*.

D. 15. Lod male Malt.

D. 16. Lavet til Brygning og Vand hiemført,

D. 17. Brygede — og Endelig

D. 18. Øllet Fadet og paa *Colonien* hiemført.

D. 19. Blev det i Aar tillendte Brænde der hidindtil havde Lagt ude paa Marken indfat udi Spæk-Huuset.

D. 20. Bekom Folkene Kost af alle Sorter.

D. 21. *Søndag* Helliget!

D. 22. Blev ved Folkene igjen ftucket Tørve, og baaret Steen til en Muul Bænk der ikulde opføres Rundt om *Colonie* Vaaningen.²

D. 23. Hafde et haardt Veir af *Syden*, maatte derfor Lade mine for Dræg Liggende 2de Fartøyer paa Land op Slæbe.

D. 24. Bedragede (!) Været sig Nogenledes igjen, Iaa at Folkene kunde være Enhver ved det dem anviste Arbeide.

D. 31. Var Muul-Bænken omkring *Colonien* Færdig.

September.

D. 1. Blev Baaden og den store Jolle igjen sadt udi Søen.

D. 3. Foer jeg med begge næfnte Fartøyer, Iamt 2de Lejede Koene-Baader *Synden* til *Ekalume* for at nedrive den der endnu Iftaaende Hytte³ og derfra at hiemføre hvad udi disse meldte 4re Fartøyer kunde Ruines.

D. 4. Om aftenen kom jeg med min Flode til *Ekalume*.

D. 5. Begyndte at nedbrække Hytten, hvormed vi Dagen efter

D. 6. Var Færdig. — Saa og Eendeel af dets *Materialier* til Slæbe-Stædet nedbragt.

D. 7. Blev alle 4re Fartøyer tilladte, og gick Vi dermed om Eftermiddagen Seigl.

¹ „Sengel“ s: „grundart paa havbunden, som bestaar af rundagtige kiselsten“ (Dansk Videnskabselskabs ordbog).

² Den ældste købmandsbolig i Jakobshavn, nu benyttet som assistentsbolig, har en lignende vold eller mur af tørv og sten omkring sig.

³ Det oprindelige vaaningshus ved „*Colonie* Rosenkrantz“, se journalen for 1769.

D. 11. Om Morgenen kom vi famtlig Lyckelig hiem; hvorpaa Fartøyerne bleve ftraxen udlodfede, og derefter maatte jeg for hver Koene-Baad betale udi Leie 1 Sledslærrets Skiorte og til Styernerne og Roerfkerne der var 5 *personer* pr. Baad hver 1 R Holl. tab:

D. 12. Fik Folkene *Ranfon*.

D. 13. Lod jeg ald den gamle *Proviand* Beholdning eftertee, og i tørre Tønder omstørte, faavel Skon-Roggen som Haardt Brød, med Gryn og Erter; Ved hvilken Efterfyn og Befigtigelses Forretning

NB: iftæden for deſe *post* er andført under *dato*

13 Sept^{br} fkal den henfettes til 28de Junj 1775.

fandtes aldeeles bedervet og ufpielig; Nemlig: 140 R haardt og 1 Td: grove Byg Gryn, hvilke(t) den med Regnkabet følgende *Attest* udviifer.

D. 14. Toeg jeg med den ftoere Jolle *Nord* efter paa Handels Reife.

D. 17. Kom jeg igien hiem med Een Ladning af et halv Fad Spæk; hvilket blev hentet omtrent 8te Miile fra Colonien.

D. 18. *Søndag* Helliget:

D. 19. Foer jeg atter med mine 2de Største Fartøyer i følge med 2de Koene-Baader *Synden* til *Ekalume* for der at afhente det efterblevne af Hyttens Materialier.

D. 22. Kom jeg med de andre famlet til *Ekalume*.

D. 23. Lod alle Fartøyerne tilladte, og Maatte jeg endda Lade efterftaae nogle Svære Træer, hvilke vi denne Gang ick kunde føre.

D. 24. Antraade Reifen hiem efter, og *avangerede* Vi i Dag 4re Miile.

D. 25. Hafde een Storm af *Norden*, maatte altſaa denne Dag over Ligge ftille.

D. 27. Var Vind og Veirlig nogenleedes Føyelig, Saa vi aflagde omtrent 7 Miile.

D. 28. Kom jeg ſaa betids hiem, at Baadens faavel som Jollens Jndehavende Last blev udloffet og udi Huus Jndlagt.

D. 29. Kom de 2de Koene-Baader; Deres Jndehavende *Materialier* blev derpaa udlodfet, og Ligeleedes udi Huus indført; Nu maatte jeg for hver Koenebaad efter *accordt* give 1 Sledslærrets Skiorte, og til Styernerne og Roerfkerne der vare pr. Baad 5 *personer*, in Summa 10 Mennifker 2de Uldene Huuer og 8 R Holl. tab:

Herrens Nauvn være Lovet som haver Ladet mig faavel overvinde og til Ende bringe denne flemme *Transport* der just ſkulle fkee paa den værste og Uroeligſte Tiid af Aaret.

October.

D. 1. Blev til Folkene udveiet *Ranfon* af Smør & Brød, samt øvrige *Proviant Sorter*.¹

D. 2. *Søndag*: Hviilet og Helliget.

D. 3. Affendte jeg *Asfistenten*² med Baaden *Syden* efter, for at afhente nogle Spæk Finker.

D. 4. Kom Hand igien hiem.

D. 5. Jndløb 2de *Cajakker Synder* fra med Beretning: at udi *Nekartlome Fiorden*³ lom er Itrax *Norden* ved *Svartenhuck*, Laae paa Land opdreven et Iværst Skibs Vrag med 2de opbouede Ankere, samt Eendeel Touve og andet Skibs Resfkab med Materialier.

D. 6. Foer jeg med 4te Mand samt *ad interim*s Under *Asfistenten*⁴ udi den Itoere Baad, samt een af de i Gaar ankommende Grønlændere udi *Cajak*, for at anviiise mig hvor nævnte Skibs Vrag var beliggende, for om mueligt noget af Betydenhed var at biærge.

D. 10. Kom jeg det Stæd, hvor Vraget efter ligende skulde Ligge paa et par Miile veis nær, men et overhaands Veir af *Syden*, der tillige Reifte en Græsselig Søe; Hindrede os udi at Lægge til Land nogen Stæd til at bærge Fartøyet, des aarfage maatte holde af for Veiret, og lade staae *Nord* efter hvorhen Gud wilde føre os, da jeg og efter at have Lagt tilbage end (!) 5 Miiles vei fick Haun til Baaden.

D. 11. *Ditto* Vind og Veir.

D. 12. Bedragede (!) Stormen fig igien, dog maatte vi ligge Itille.

D. 13. Storm af *Norden*, hvilken *Continuerede* udi 3 Dage.

D. 16. Gandske Itille, men Formedelst den Iværre Søe-Gang maatte og i Dag ligge Itille.

D. 17. *Westen* Vind med Itærk nedfaldende Snee; Forlod jeg min gode Haun og fadte *Courfen* hiemeftter, da jeg ikke kunde udholde Længere at *Campere* under aaben Himmel, deels for Snee, andet, fordie Luften paa denne Aarstiid er giennemtrængende barfk, og endelig saa Luften helt uroelig ud, hvorfor jeg lom sagt *refolverede*

¹ „Øvrige Proviant Sorter“ s: erter og gryn samt saltet flesk og kød.

² „Asfistenten“: *N. D. Muus*, som nu var vendt tilbage efter sit permissionsaar.

³ „Nekartlome“, localis af naqertloq s: „den jevnt skraanende lavning“. Nu kaldes denne fjord Umiarfik: forlisstedet, muligvis netop paa grund af det her omtalte skibsforlis.

⁴ „ad interim Under Asfistenten“ s: tømmermand og hjælpeassistent *And. Pedersen Lyngbye* (se note 3 s. 119).

at fare hiem efter igien med uforrettet Ærinde, altsaa maae denne Underføgning hvile /: om Gud vil :/ til Næst kommende Aar.

D. 22. Ved Middags Tiid *arriverede* jeg igien hiem til *Colonien*; Een Reife af de befværligste jeg endnu haver haft udi *Grønland*. — Den *Grønlænder* som jeg udi *Cajak* hafde med mig forloed mig underveis og foer til sit Hiem, efter at jeg hafde givet ham den belovede Sledslerrets Skiorte. — Om Eftermiddagen lod jeg udveie Kost til Folkene.

D. 23. *Søndag* Helliget, og blev Formiddag Læst af Huus-*Postilen*.

D. 24. Aftendt *Asfistenten* med Jollen for at afhente Lidet Spæk, hos een 2de Miile fra *Colonien* staaende *Grønlænder*.

D. 25. Kom hand igien hiem med nogle faae Kaaber Spæk.¹

D. 26. Foer jeg udi i den stoere Baad med 4re Mand *Nord* efter paa Handel.

D. 31. Kom jeg hiem igien med omtrent Et Fad Spæk.

November.

D. 1. Blev Malt malet.

D. 2. Vand til Brygning hiemført.

D. 3. Bryggede, og Dagen efter

D. 4. Blev Øllet Fadet, og paa *Colonien* opbragt.

D. 5. Lod jeg Baaden Slæbe paa Land, og paa bæfte Maade forstøtte til at ligge Vinteren over.

D. 7. Foer jeg udi den stoere Jolle med 4re Mand op i Fiorden.

D. 11. Kom jeg hiem med omtrent Een Tønde Spæk.

D. 12. Blev til *Coloniens* Mandskab udgivet Kost af alle *Pro-viant Sorter*.

D. 13. *Søndag!* Formiddag Læst af Huus-*Postilen*.

D. 16. Toeg jeg med Jollen *Synder* efter, til deels for at beføge de der Boende *Grønlændere*, men besynderlig for at Erfahre deres Fangst, og tillige handle, om noget var at faae.

D. 26. Kom jeg med stoer Befværlighed hiem igiennem Jfen, der allerede hafde begyndt at Lægge sig temmelig Fast; Jmidlertiid fick jeg dog til *retour* nogle Spæk-Finker og Skind.

¹ „Nogle faae Kaaber Spæk“ — ved en „kobbe“ spæk forstaas spekket af en hel sæl (kobbe).

D. 27. Hviile Dag! Helliget; Og da Jflæg nu stærck tiltager, bliver ikke at vente Fleere Søe Togter at kunde skee for dette Aar; Lod derfor

28. Jollen paa Land opflæbe, og til Vinter Leye henfette.

D. 29. Blev Fartøernes Seigl og *Takkeligie* af Masterne fra flaaet; Ligeform det øvrige af dets tilhørende *Jnventarium* udi Huus henlagt.

D. 30. Faldt een meget dyb Snee.

December.

D. 1. Blev jeg Iyg og maatte gaee til Sengs.

D. 2. Udgivet *Ranson* til *Colonisterne*.

D. 6. J Dag fandt jeg mig noget bedre, faa jeg kunde være oven Sengen. — Min egentlige Svaghed er den gamle; Nemlig Værck udi Hovedet, Arme og Been. — Saa kom og i Eftermiddag 2de *Grønlænder* paa Slæder *Nord* fra, hvilke vare de førte Kiørendes Beføg i Vinter.

D. 7. Blæste en Storm af S:O: hvilken bræckede Jfen.

D. 9. Maatte de Forgangne Dag ankommende *Grønlændere* laane *Cajaker* for at fløtte sig hiem med; Deres Hunde og Slæder blev derimod her igien tilbageftaaende.

D. 12. Hafde Vi igien nye Jflæg.

D. 24. Fick *Coloniens* Mandskab *Proviant* af alle *Sorter*. — Og fom det tillige er luuleaften, loed jeg *Colonisterne* faavelfom de herved Pladfen værende *Grønlændere* beværte efter min sædvanlig Bruug med Aftens Maaltid.

D. 25. & 26. Juule Høytiid Helliget.

D. 27. Blev af Folkene sauget og hugget noget Brende.

D. 31. Kom hertil Kiørendes Beføg *Synder* fra; Og da nu Aaret, med denne Dags Eende, figer os et Evgigt Farvel; Saa Tacker jeg Dig Himelfke Fader, for all Din nydende Velfignelse baade af Aandelig og Timmeligt Gode; O! Naaderige og Barmhjertige Gud! Du min Tiids Afdeelere, der har beregne mine Aar, Maaneder med Dage, Lær mig at tælle de Øyeblik, i hvilke jeg har været, og udi hvilke endnu skal være; Saaleedes at jeg ikke skienker Tiiden den Høyagtelse, fom Ævigheden tilkommer. — Lad Tiden forekomme mig fom et Øyeblik, Ja et aldeeles Intet, hvilket den og er; Mens derimoed Ævighedens Herlighed være i min Siæl og drage den til Himmelen hvorefter jeg med Bruden Længfelsfuld sucker og raaber!

A^{no} 1775.

Januarius.

D. 1. Nyt Aars Dag Helliget, og efter forrettet Guds Tienistfe, blev denne Aarets første Dag *faluteret* med *Canonernis* Løsning — Du stoere Himlens Gud! Dig bør alleene Lof, Tack og Ære fkee, for de mod os Tuulindfold beteete Misfundheeder; ved Din Naade har vi nu Lyckelig endet Et Aar, og træder ind (i) Et Nyt i Fred og Glæde.

Ja Uskionfomhed om Vi fom paa Guds Godhed haver saamange utallige Beviiser, ey os ydmygede med inderlig Tack! Du Ævigheders Alt! jeg beeder nu ogfaa, at Du Fremdeles vil være min Trøst, mit Haab, mit Liv, min Lyst, min Føde, og min Eenifte Tilflugts Klippe og Skiold, at jeg altid kunde være Dig behagelig, meere ønikes ikke; giv hvad jeg har begieret, faa er jeg ævig salig!

D. 2. Kom *Synder* fra, Een Kiørendes Herre med et par Skind.

D. 3. Udfatte jeg 4 St^k Sælhunde Garn.

D. 4. Foer den hertil forgangen Dag ankommende Grønlænder hiem igien.

D. 5. Saa til mine udestaaende Garn, men ingen af dem fanget.

D. 6. Udfatte atter hist og her paa Stæder, som jeg syntes var beqveme, 6 St^k Garn.

D. 7. Blev udgivet Kost.

D. 8. *Søndag!* Helliget.

D. 9. Kiørte jeg op i Fiorden paa Beføg.

D. 10. Kom jeg igien hiem til *Colonien*; der hafde Mennifkerne næsten intet meere at æde.

D. 11. Foer jeg ud for at eftersee mine udestaaende Garn, Men jeg agede ligesaa læt hiem igien thi ingen af dem hafde fanget.

D. 16. Saa jeg igien til mine Garn, derhos var faa Lyckelig, at udi et af dem var kommen een Sælhund. — Videre der kunde være desværd at anføre, er udi denne Maanet ikke Jndløben.

Februarius.

D. 1. Blev jeg igien af Værck Syg og maatte gaae til Sengs.

D. 3. Kom 3de Kiørendes *Grønlændere Nord* fra; Begiærende noget Føde hiem til deres Børn der led stor Sult.

D. 6. Hafde et af Garnene igien fanget een liden Sælhund; Men derimod blev et Garn hiemført som af en stoer Spragled var aldeles *spoleret*.¹

D. 8. Kom 2de *Grønlændere Synder* fra, med Beretning, at de hverken hafde at æde eller brænde, var altfaa kommen til mig for at bede om Hielp, den jeg og reckede dem, og derpaa foer de Dagen efter bort.

D. 10. Hafde min Been- og Armværck nogenleedes fadt sig, faa jeg ved Hielp af een Stock kunde Stolpre om i Stuen.

D. 17. Kiørte jeg *Synder* efter til *Kasfume*.²

D. 18. Mod Middag kom jeg igien hiem; hvilken Ynk at see paa disse ufle Menniskers elendige Tilftand, der lider baade Hunger og Frost.

D. 19. *Søndag* Helliget; Ellers er ved denne Maanets Slutning intet *remarquable pasferet*, uden Kulden der er meere end almindelig haard, hvilket og aarfager, at *Grønlænderne* kand icke taale at itaae eller være ude paa Fangst,³ hvorfore spørges og høres een Almindelig Vee Klage og Jammerfang.

Forgangen Dag vilde een Koene gaae fra et Huus, hen til et andet, omtrent $\frac{1}{4}$ Miil af *Destance*; Dagen efter kom Manden og vilde gaae sammestæd hen, men hvilken Sorrig mødte ikke denne stackels Mand, der fandt sin Koene af Sult liggende død paa Jfen — i Sandhed det er heel begrædeligt at see Siæle lider een saadan yderlig Mangel; de smaae Børn ligge mig i Særdeeshed om Hiertet, dem jeg og af min Mund *portion* meddeler en rigelig Part, men det (kan) jo dog ikke være klækelig — Gud forbarme sig baade over Dem og mig.

Martius.

D. 1. Kiørte jeg *Nord* efter paa Beføg, og kom

D. 3. Hiem til *Colonien* igien.

D. 4. Blev til *Coloniens* Mandfkab udveiet *Ranfön* af alle *Sorter*.

D. 5. *Søndag* Helliget.

¹ „aldeles spoleret“ ☞: sælhunden havde altsaa revet sig løs af garnet; dette sker af og til, naar det er særlig store eksemplarer, som er gaaet i garnene.

² Se note 1, s. 126.

³ „staae . . . paa Fangst“ ☞: staa paa lur ved sælernes aandehuller (den saakaldte „Marpok Fangst“, se Cappelens *Ūmánaqsbeskrivelse*) eller: staa i skjul bag et opstillet isstykke med riflen parat ved revner eller aabninger i isen.

D. 6. Lod jeg Folkene male Malt.

D. 7. Hentede Vand hiem til Brygning,

D. 8. Bryggede — og

D. 9. Blev Øllet Fadet og til *Colonien* opført.

D. 10. Fandt jeg igien et af de Udestaaende Garn, at være af een *Okfuk*¹ eller Itoerspraglet Sælhund *spoleret*.

D. 11. Kiørte jeg *Nord* efter at aflægge een *Vefite* hos de *Nordligst* boende *Grønlændere*.

D. 19. Kom jeg igien hiem med følge af 3de *Grønlændere*, der medførte nogle Biørne Ikind som jeg hafde tilhandlet mig.

D. 24. J Dag kiørte de med mig hiemkomne *Nordlændiger* igien tilbage; Viidere er for denne Maanet ikke at erindre, uden dette: at Fangsten er flet, desaarfage *Continuerer* Mangelen imellem *Grønlænderne*. Ligeform Kuldens Strængthed og tiltager.

Aprilis.

D. 1. Fick Coloniens Mandskab *Ranson* af Smør og Brød med øvrige *Proviant forter*.

D. 2. *Søndag* helliget.

D. 3. Mod Aften reiste sig et stormende og haardt Veir af S:O: som vedvarede til

D. 5. Mod Middags Tiid, da Blæsten vel lagde sig, men derimod begyndte det at øse endeel Snee ned, hvormed vedblev til

D. 8. Da det og dermed holdt op, og afklarede Luften, jmidlertiid har vi faaet een saadan Mængde Snee, at man næppe kand bunde den — atter nye Hindring udi *Grønlændernes* Nærings Vei

D. 12. Hafde 1 af mine udftaaende Garn fanget; med megen Befvær blev samme og udi denne tunge Vei hiemført, og givet de Forsultne *Grønlændere* til at æde, paa denne høye hellig Aften.

D. 13. *Skiær-Torsdag* helliget.

D. 14. *Langfredag*. Ligeleedes opofret Gud til Ære, og Lof.

D. 15. Blev udgivet Kost til *Coloniens* Folck.

D. 16. *Paafke Dag* helliget.

D. 17. Anden *Paafke Dag* ligeleedes helliget og læst af *Huus-Postilen*. — J Dag blev af de herved *Colonien* og paa Pladfen boende *Grønlændere* fanget 3de Sælhunde.

¹ Ugssuk, remmesæl (erignatus barbatus).

D. 18. Foer jeg omkring til mine Udeftaaende Garn; Men ingen af dem hafde fanget; Jeg toeg dem altsaa alle op af Søen og hiem med mig.

D. 19. Kiørte jeg *Synder* efter for nu at see deris Omftændigheder.

D. 22. Kom jeg hiem fornøyet, at de overalt fangede; Endskiønt det var ikke meere end til fornøden Underholdning.

D. 27. Aftendte jeg *ad interims* Under-*Asfistenten Nord* hen med Hunde og Slæde, for at afhænte lidet Spæck af een *Okfuk*.

D. 29. Kom hand hiem med een god halv Tønde af Spæck.

D. 30. *Søndag* Helliget, og af *Huus-Postilen* læst; Kulden vedvarer og er meget haard.

Majus.

D. 1. Kom een *Grønlænder Nord* fra med noget Spæk; Hand bad mig tillige, at jeg vilde lade afhente noget af samme Slags hos 2de andre hos Hannem boende, saalom de udi Sulte Tiiden hafde ædt Deris Hunde, og derfor kunde icke selv føre det til *Colonien*; endskiønt dette var nu en *Destance* af 10 Miile saa lod jeg dog Dagen efter

D. 2. *ad interims* Under *Asfistenten* med sine egne Hunde og Slæde, samt Arbeids Karl *Torsten*¹ med mine kiøre derhen, for at hiembringe hvad der maatte være at bekomme.

D. 4. Kom een *Grønlænder Synder* fra med et par Skind.

D. 6. Kom mine Udfendte Folck igien hiem, i følge med 2de *Grønlændere* der alle medbragte omtrent 3 Tønder Spæck.

D. 9. *Arriverede* hertil 4re Kiørendes *Grønlændere* længst *Nord* fra, og medførte nogle Skind Vahre. — J Dag faldt eendeel Snee ned.

D. 11. J Dag foer ovennævnte *Norlændiger* ud for at fange et par Sælhunde til Føde, for deris Hunde, hvilke de og fick; dertil var een af dem saa lykkelig, at Hand lige tæt ved *Colonien* fick een stoer Hun Bjørn med begge sine Imaae Unger.

D. 12. Bede-Dag helliget; i Morges tiilig foer *Norlændigerne* deres Vei hiem efter.

D. 13. Blev udveiet *Ranson* til Folkene.

D. 14. *Søndag*; Helliget.

D. 15. Lod jeg til Brygning male Malt.

¹ *Torsten*, se note 2, s. 134.

D. 16. Hendte Vand hiem.

D. 17. Bryggede — og

D. 18. Blev Øllet Fadet, da jeg tillige lod det til *Colonien* hjembringe.

D. 25. Aftendte Under *Asfistenten* med fine egne Hunde og Slæde *Nord* efter omtrent 1 Miil fra *Colonien* for at afhænte lidet Spæk, hvorved hand og om Aftenen hiemkom.

D. 26. Udfendte atter 2de Slæder, nemlig Under *Asfistenten* i Følge med Arbeids Karl *Torsten Synder* efter til at hjemføre noget Spæk.

D. 27. Blev udgivet *Ranfon* til Folkene af Smør og Brød.

D. 28. *Søndag!* efter læst var af *Huus-Postilen*, og om Middag fikaffet, lod jeg Folkene øse Vand paa eendeel Tønder for at udblødes.

D. 29. Kom *ad interims* Under *Asfistent* i Følge med Arbeids Karl *Torsten* hiem, hver med et Læs Spæk.

D. 31. Blev jeg igien af den pinagtige *Værkfy*e udi Arme og Been angreben.

Junius.

D. 1. Lod jeg Spæk paa nogle Tønder.

D. 2. Paafyldte eendeel Tønder med Vand.

D. 13. Lod jeg den lille nye Jolle efterfee og oppynte med Harpixoning og Maling.

D. 17. Var næfnte Jolle i brugbar Stand.

D. 18. *Søndag* Helliget.

D. 19. Gik Tømmermanden i Arbeide med at dikte og forfee den stoere Jolle, samt derudi at indfætte et par nye Bord, der i Høsten ved Js blev indstødt og *Spoleret*.

D. 22. Om Aftenen hafde den Færdig.

D. 24. Mod Middag reiste sig et Feit Veir¹ paa *Sydre* Kanten med Itærk Regn, hvilken *Continuerede* til Mandagen.

D. 26. Ved Aftenftund, Lagde Stormen sig; Jmidlertid hafde dette Uveir dog bræcket Jten, og giort Aabning ind til *Colonien*.

D. 28. Sadte jeg den stoere Jolle i Søen og foer dermed *Synder* efter, men omtrent 1 Miil fra *Colonien* maatte jeg igien vende om, da jeg for Js ikke kunde komme fort.

¹ „Feit“ s: svulmende (Alf Torp: Nynorsk etymol. ordbog).

D. 29. Lod jeg Tømmermanden eftersee den ftoere Baad med Diktning og Tiæring.

D. 30. Blev samme Færdig; da jeg dermed om Aftenen drog paa Tøgt *Synder* efter.

Iulius.

D. 2. Kom jeg hiem med lidet Spæk.

D. 3. Affendte *Asfistenten* med den ftoere Jolle *Synder* efter; men da Jfen laae indftuuet paa Landet, maatte desaarfage vende tilbage og hiem igjen.

D. 4. Fik jeg Uformodentlig Glæde med een *Billet* fra Skipper *Fyhn* der laae uden fore og ventede min Komme ombord; Kl. 3 om Eftermiddagen Laae Skibet paa Haunen til Ankers under *Grisøen*;¹ hvorefter jeg hafde den Fornøyelse, at Skipperen faavel fom min Afløfere Kiøbmand *Willumfen*² fuldte med mig i Land.

D. 5. Udskikede 2de Fartøyer, det ene *Synder* og det andet *Nord* — NB. fra i Dag afreignes Kiøbmand *Willumfens* og *Asfistent Somers*³ Kost.

D. 6. Begyndte Skipperen at føre Gods i Land.

D. 7. Kom mine 2de Fartøyer hiem hver med noget Spæk.

D. 8. Blev til *Colonisterne* udvejet *Ranson* og om Eftermiddagen fendte jeg atter begge Fartøyerne ud igjen.

D. 9. *Søndag* Helliget.

D. 11. *Arriverede* begge Fartøyerne hiem og medbragte ikkun lidet Spæk; i Dag kom det første Spæk ombord.

D. 12. Blev Packet paa endeel Tønder, og med det samme ført ombord.

D. 13. Udfendte jeg igjen begge Fartøyerne for at løge Spæk.

D. 16. Kom begge Fartøyerne hiem, hver med Lidet.

¹ „Grisøen“ s: en lille ø foran skibshavnen.

² *Iohannes Andreas Willumfen* var underbetjent i Godthaab allerede omkr. 1760, assistent i Jakobshavn 1766, død i Upernavik allerede høsten 1775. Var ugift. Om han var norsk eller dansk vides ikke.

³ *Iohan Erich Sommer* ansattes som assistent ved Upernavik 10. apr. 1775 og i samme stilling ved Ūmánaq ^{13/5} 1777, men skibet gik det aar først ind til Ūmánaq og maatte overvintre der, kom altsaa overhodet ikke til Upernavik. Sommer hjemgik da 1778 og blev assistent ved Grønlandsk handels ekvipage- og materialkontor i København. Død ca. 28/12 1786 paa kgl. Frederiks hospital, var gift, men separeret ved sin død, ingen vidste da hvor konen var. Om Sommer var norsk eller dansk vides ikke. Muligvis var han Bornholmer.

D. 17. Lod jeg nogle Tønder opfylde og paafræcke; dermed samme blev ført ombord.

D. 19. Kom mit Tøy ombord.

D. 20. Overleverede jeg efter Høye *Ordre Colonien* med alt hvad derunder *dependerer* til Kiøbmand *Willumfen*, der tillige med *Capitain Fyhn* under vajende Flag og *Canoners* Løsning underkrev *Leverantz*-Forretningen.

D. 21. Var Skibet i Seigl-klar Stand.

D. 22. Drog jeg med Huuftrøe ombord, samt *Asfistent Muus*, der efter *ordre* skulde forblive ved *Oumenak* og jeg viidere under Guds Ledfagelse at *repatriere* hiem efter til Kiøbenhafn.

Om Eftermiddagen begyndte det at Luften Lidet *Norden*, hvorpaa Anker blev lættet, og vi fadte dermed til Søes; om Aftenen foer Kiøbmand *Willumfen* fra os og hiem til *Colonien*; Gud være baade med dem og os!

D. 31. ankrede paa *Colonien Oumenaks* Haun.

Augustus.

D. 14. Lettede vi her igien vores Anker og kom under Seigl, for ved den allerhøyestes Ledfagelse at forfætte Reifen hiem efter.

September.

D. 24. Saa vi *Hetland*.¹

D. 29. Fick *Norge* udi figte.

October.

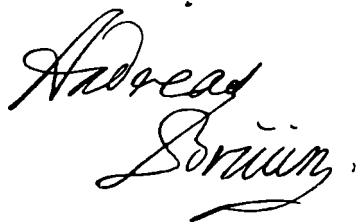
D. 2. Hafde *Lister* Lodfen ombord.

D. 6. *Pasferede Schagen*.

D. 7. Kom til Ankers paa *Helsingneurs* Reed.

D. 8. Tog jeg med Huustrøe i Land til *Helsingneur*, og derfra overland til Kiøben-Hafn, hvor jeg om Aftenen Lyckelig *ariverede*; Herren være Lovet for en vel fuldendt Reife.

Kiøben Hafn D: 9de Octobr 1775.

¹ „Hetland“ s: Shetlands-øerne.

S A G R E G I S T E R

- Aabentvandsgarn 27.
- Afstraffelse 122.
- Aftenbønholdelse 54 f.
- Allunforekomst 82.
- Anbefaling, handelsdirektionens 9 f.
- Auktion 129.
- Beholdningsoptagelse 138.
- Besøg, af Grønlændere 109, 111, 113 f., 124 f., 141 ff., 145.
- Bjergningsrejse 139 f.
- Bjørnejagt 126, 145.
- Brygning 105, 109, 111, 113, 123, 137, 140, 144, 145 f.
- Byggearbejde 121, 123, 136 f.
- Daabsundervisning 8.
- Distriktsbeskrivelser 3, 4, 9.
- Drivaadsler 50.
- Drivhvaler 22, 37, 47.
- Drivtræ 23, 29.
- Dunsamling 93.
- Dødsfald 129.
- Edderdun, indsamling af 28, 34, 39.
- Epidemier 6, 20, 25, 41 f.
- Fangesteder, Ūmánaqs distr. 79—96.
- Fangesteder, øde 39—47.
- Fartøjer, eftersyn af 146 f.
- Fasteisen 68.
- Faste-lisen, se indlandsisen.
- Fauna Groenlandica, Fabricius's 2.
- Fiskeri 28, 34, 37, 42, 86.
- Flytning af koloni 21, 60, 120.
- Folketal, større i ældre tid 80.
- Forbedring, af Grønlændernes kaar 51 f.
- Forbedring, handelens 97 f.
- Fødemidler, tørrede 51.
- Føhnvind, hyppig 66, 80.
- Garnfangst, af hvidhvaler 27.
- Garnfangst, af sæler 8, 10, 18, 27, 34, 35, 44, 66 ff., 72 f., 124 f., 127, 142 f.
- Garnfangst, hus til 89.
- Glatifangst 28, 65 f., 82.
- Grafitforekomst 46.
- Granatforekomst 82.
- Grønlandsbeskrivelse, Hans Egedes 1.
- Grønlænderne daarlige økonomer 20.
- Handel, kgl. grønlandsk 8.
- Handelskompagni, det alm. octroyerede 2, 11, 101.
- Handelskompagni, det bergenske 1.
- Handelstogt 5, 23, 105, 107 f., 129 ff., 122 f., 128 f., 137 ff., 140, 146 f.
- Havebrug 92.
- Hedningdaab 8.
- Herbarier, samlet i Grønland 2.
- Hungersdød 143.
- Husbygning 52, 104.
- Hvalfangeranlæg 6.
- Hvalfangeranlæg, forslag om 25, 96.
- Hvalfangerskibe 22.
- Hvalfangst 25, 26, 40.
- Hvidhvalfangst 64, 80, 86, 92 f., 106, 126, 128.
- Indflytning i »vildmandshus« 110.
- Indlandsisen 59.
- Inspektoraterne, oprettelse af 17.
- Inspektorsarkiv, Godhavns 3, 4.
- Instruks. for handelen, 1782, 3, 75.
- Instruks, missionærernes 2.
- Instruks, viceprovsternes 2.
- Interessentskab, det bergenske 1.
- Isbrud 128, 141, 146.
- Islandske handel 11.
- Islæg, begyndende 107.
- Islæg, langvarigt 114.

- Jargon, umánaq'sk 97.
 Jordbrug, undersøgelser ang. 12.
 Jordhuse, opførelse af 104.
 Journaler, koloni- 4.
 Juletraktement 124, 141.
- Kajakfangst 67 f., 82, 94 f.
 Kanalkompagniet 12.
 Kokleare 92.
 Kollegium, Ehlers's 7.
 Kolonianlæggelse 17.
 Kolonihunde 126 f.
 Kort, grønlandsk 12.
 Kortskitse, af Umánaq-bugten 9.
 Korttegnig 97.
 Krigen 1807—14 6.
 Kulbrud 62, 85.
 Kulbrydning 62.
 Kulde, streng 112 ff., 143.
 Kulforekomst 85, 87.
 Kvægavl, undersøgelser ang. 12.
- Laksefangst 43, 45 f., 49, 102.
 Landsetning af fartøjer 124, 141.
 Langstangsfangst, se glatistfangst.
 Leveranceforretning 115, 148.
 Litteratur, paa grønlandsk 53.
 Loddefiskeri 29, 35.
 Loves indførelse i Grønland 53 f.
 Lyng, til brændsel 105.
 Læreanstalter, paatænkte 52.
 Læreruddannelse 8.
 Læselyst, hos Grønlænderne 53.
 Lønninger, mandskabets 19.
- Metalforekomst 62.
 Misfangst 50.
 Missionskollegiet 1 f., 8.
 Mørketid 108.
- Narhvalsfangst 64, 92.
 Nedlæggelse af koloni, paatænkt 9, 78 f.
 Nordlædinge 126, 145.
 Nyanlæg 47 f., 103.
 Nyanlæg, forslag til 21, 76 ff.
 Nytaarssalut 142.
- Omflakken, Grønlændernes 24.
 Omrejser, missionærens 7 f.
 Oplysning, Grønlændernes 52.
 Opsetsighed, kolonimandskabets 5.
 Overfald, truende 106.
 Oversættelser 8.
 Overtro 52, 87 f., 94.
- Perlustration, se Grønlandsbeskrivelse.
 Produktion 36 f., 39, 41, 43, 45, 130.
 Produktion, af garnfangst om vinteren 73.
 Produktion, Egedesmindes 34.
 Præmiering 51.
 Præmiering, af fangstdygtighed 29 f.
- Reduktion, missionens 10.
 Regn, stærk 107, 146.
 Rejsegilde for kolonihus 120.
 Rejser, missionærenes 18.
 Rekognosceringshytten 119, 131.
 Rekognosceringsrejse, 11, 12, 101 f., 104, 119.
- Relationer, grønlandske, Lars Dalagers 3.
 Rensjagt 29, 86, 95, 102.
 Rigsarkiv, det danske 12.
 Ruiner, norsk-islandske, undersøgelser efter 12.
 Runesten, fund af 130.
 Ræveskind, 22, 49 f.
 Røverier, fremmede nationers 54.
- Sammenstuvning, befolkningens, ved kolonistedet 18, 25, 74.
 Seminarium, det grønlandske 7.
 Slædekørsel 71, 73.
 Skibsafgang 103, 121 f., 132, 135, 148.
 Skibsankomst 115, 131, 147.
 Skibsforlis 23.
 Skibsvrag, fund af 139.
 Skindindhåndling 49.
 Skydefangst 35, 64, 72, 80, 87, 91.
 Skørbug 92, 113.
 Slædepost 111 f.
 Slæderejse 110, 126, 128, 143 ff., 146.
 Slædeveje 35 f., 89 f.
 Snefald, stort 144.
 Snighandel 5, 19, 22 f.
 Solens genkomst 110 f.
 Spekindhåndling 49.
 Spisereglement 121.
 Spredning, den grønsl. befolkningens 7, 17.
 Statskommission, 1774, 4.
 Stenindsamling, til byggearbejde 119, 128, 131.
 Storm 128, 141.
 Strejke (ved kulbrydning) 85.
 Strømsteder 37, 125.
 Studier, vordende Grønlandsmissionærens 2.

Sultenød 143, 145.	Trudsler mod Europeerne 105.	Uvilje fra Grønlandernes side 110.
Suspension, købmand Baades 6.	Tuskhandel 20.	Vegstenslamper 107.
Sælarter 68—71.	Tyveri, begaat af Europeer 122.	Vestisen 20.
Sælernes yngletid 69.	Tyveri, Grønlanderes 104, 106.	Vildmandshus, til vinterophold for mandskabet 107 f.
Sælens føde 68.	Tørveskær 25, 29, 102, 104, 135 f.	Visitatorembeder, paa-tænkt 10.
Sælfangst 25, 27, 34.	Tørv, fordervet af regn 107.	Vitriolforekomst 82, 86.
Sælfangst, dens vigtighed 63.	Understøttelse af Grønlandere i trangtid 111.	Ægteskaber, blandede 19.
Sygdomsanfald 108, 111, 113 f., 125, 128, 141 f., 146.	Universitetsbibliotek, Oslos 4.	Økonomi, Grønlandernes 52.
Sømærker 19, 37.	Ûtoqfangst 64.	
Søndagsandagt 104 ff., 119 ff., 136 ff.	Uvejir 137, 139, 144.	
Teltliv 91 ff., 95, 106.		
Togtefartøjer 24.		

STEDREGISTER

Aas 11.	Akúnâq, Egedesmindes distr. 27, 41 f., 45.	Ânât, Ûmánaqs distr. 93.
Ableitok, se Augpilagtoq.	Akúnâq-Øen, Egedesmindes distr. 36.	Annane, se Ânât.
Agpat ilait, Ûmánaqs distr. 93.	Akutlek, se Akugdlik.	Annarsuk, se Anârssuk.
Agpat, Ûmánaqs distr. 93.	Alánguane, Ûmánaqs distr. 83.	Apelartok, se Augpilagtoq.
Agto, Egedesmindes distr. 47.	Alánguarqane, Ûmánaqs distr. 83.	Arfersiok, se Arfersiorfik.
Akiâne, Ûmánaqs distr. 82.	Allangóakkane, se Alánguarqane.	Arfersiorfik, Fjord 20, 27, 29, 37, 38, 42.
Akiâne, se Akiâne.	Allanguoane, se Alánguane.	Arpen-Illeit, se Agpat ilait.
Akkonak, se Akúnâq.	Allængoak, se Alángoq 84.	Arpenne, se Agpat.
Akonak, se Akúnâq.	Allængome, se Alángoq 60, 84.	Arveprinsens Eiland 101.
Akuliaruserssuaq, Ûmánaqs distr. 90.	Amaresume, se Amerigsoq.	Ataneq 43.
Akkúliaúrsoak, se Akuliaruserssuaq.	Amerigsoq 130.	Ataneq-Fjorden 18, 27, 29, 38.
Akkútlek, se Akugdlek.	Amerika 20, 37.	Atanerme, se Ataneq.
Akugdlek, Ûmánaqs distr. 82.	Ana, se Ânât.	Aterna-me, se Ataneq.
Akugdlik, Egedesmindes distr. 27.	Anârssuk, Egedesmindes distr. 41.	Attanerme-Fiord, se Ataneq-Fjord.
Akúgdlik, se Akugdlik.	Anasok, se Anârssuk.	Attanarme, se Ataneq.
Akugdliit, Egedesmindes distr. 25, 27.		Augpilagtoq, Ûmánaqs distr. 91, 129.
		Aulatsivik, Egedesmindes distr. 27, 38, 50.
		Aulatsivik-Fjorden, Egedesmindes distr. 37.
		Aulatsivik, se Aulatsivik.

- Aulusuvik-Fiorden, se Aulatsivik 37.
 Auvlusuvik, se Aulatsivik.
 Ausiait, se Egedesminde 33 f.
 Ausieit, se Egedesminde.
- Bergen 11.
 Bjørnenæsset 18, 28, 37.
 Bjørnør 5.
 Bonke Bay 39.
 Bonke Eilande 33, 39.
 Breide Rantzaus Fjord 38.
- Christiania 13.
 Christianshaab 35, 66, 73.
 Colonie Rosenkrantz 11 f.
- Davisstrædet 22, 25, 35, 36, 42.
 Dimmesund 7.
 Disko 40, 60.
 Diskobugt 18, 22 f., 25 ff., 33, 35 f., 40, 64, 70.
 Diskoøen 21.
 Drøbak 11.
- Egedesminde 3—6, 17—30, 33—36, 39, 41 f., 46 f., 53, 55.
 Egedesminde distrikt 15, 16, 49.
 Egedesmindeøen 36.
 Ekalume, se Eqaluk.
 Ekalurksuit, se Eqalugssuit.
 Ekarasak, se Ikerasak.
 Ekarisakisuk, se Ikerasakitsoq.
 Ekkarasuk, se Ikerasak.
 Ekoet, se Eqûtif.
 Elsineur, se Helsingør.
 Eqalugssuit, Egedesminde distr. 46.
 Eqaluk, Ūmánaqs distr. 12, 102—4, 119 f.
- Eqalungme, Ūmánaqs distr. 88.
 Eqût, Egedesminde distr. 27.
 Eqûtif, Egedesminde distr. 27, 41.
 Erkodt, se Eqûtif.
 Europa 71.
- Fastlandet 84.
 Fattighuset, Egedesminde distr. 45.
 Fattighuus-Fjorden 45.
 Flekkerø 115.
 Frauen Eilænder 101.
 Frederikshaab 12.
 Frederiks hospital 7.
 »Frygt og Fare«, ø, Egedesminde distr. 23.
 »Gieseckes Sø«, Egedesminde distr. 46.
 Godhavn 3, 6, 21, 30, 40, 52, 73.
 Godthaab 52, 112.
 Gudbrandsdalen 11.
- Hareid 7, 9 ff.
 Hedemarken 19.
 Helsingneur, se Helsingør.
 Helsingør 115, 148.
 Hetland, se Shetlandsøerne.
 Holbæk 11.
 Holsteinsborg 23, 52.
 Hunde-Ejland 26, 27.
 Høland 112.
- Iisfjorden, Jakobshavn 40.
 Ikamiut, ø 35.
 Ikerasak, Egedesminde distr. 27, 39, 50.
 Ikasakkens Land, se Ikerasak.
 Ikerasakitsoq 130.
- Ikerasak, Ūmánaqs distr. 27, 83.
 Ikerasasok, se Ikerasårssuk.
 Ikerasårssuk, Egedesminde distr. 27, 43.
 Ikkorfane, se Ikorfane, 85.
 Illulliarsoak, se Iluliarssuaq.
 Iluliarssuaq, Ūmánaqs distr. 91.
 Ilutullik, se Igdlutalik.
 Iluvilik, Egedesminde distr. 45.
 Igdluerúnerit, Gl. Egedesminde 46.
 Igdlutalik, Egedesminde distr. 42.
 Ignarit, se Ingnerit.
 Ingnerit, Ūmánaqs distr. 94.
 Innuksuk, se Inugsúnuaq.
 Innusulik, se Inugsulik.
 Inugsulik, Egedesminde distr. 37.
 Inugsúnuaq, Upernaviks distr. 106.
 Iserkat, se Iserqat.
 Iserqat, Ūmánaqs distr. 87.
 Island 11.
 Issua, se Isua.
 Isua, Ūmánaqs distr. 84.
 Itivdle, se Itivdleq.
 Itivdleq, Ūmánaqs distr. 87.
 Itivdlermiut, Egedesminde distr. 35.
 Itivdlerssuaq, Egedesminde distr. 42.
- Jakobshavn 6, 119.
 Julianehaab 12, 53.
- Kakortlursoit, se Qaqugdlugssuit.

- Kangâtsiaq, Egedesmin-
des distr. 37.
- Kangeq-halvøen, Up. distr.
102, 114.
- Kangerdlugssuaq, Ūmá-
naqs distr. 59.
- Kangerssuatsiaq, Up.
distr. 102, 108, 114, 123.
- Kangertsveitsiak, se Ka-
ngerssuatsiaq.
- Karrat-bugt 59.
- Karsoarme, se Qaersuar-
ssungme.
- Karsome, Karsume, se
Qaersoq.
- Kasieitsen, ☉: Qasigiat-
siaiit 102.
- Kassiselik, se Qasigissalik.
- Kassume, se Qaersoq.
- Kepingasok, se Qipinga-
ssoq.
- Kikkerták, se Qeqertak.
- Kikkertasveisiak, se
Qeqertarsuatsiaq.
- Kikkertek, se Qeqertak.
- Killekitok, se Qilakitsoq.
- Kingetok, se Kingigtoq.
- Kingigtoq 130.
- Kippingasuk, se Qipinga-
ssoq.
- Kirkatasveitsjak, se Qeqer-
tarsuatsiaq.
- Kitdlit, se Vester Eiland 25.
- Kitsigsuarssuit, se Hunde
Eiland 26.
- Klokkerhuk 101.
- Kóme, se Kúngme.
- Koorsoak, se Kúgssuaq.
- Kúgssuaq, Ūmánaqs distr.
84, 89.
- Kúngme, Ūmánaqs distr.
62.
- København 1, 6 f., 10 f.,
12 f., 147 f.
- Langesund, Egedesmindes
distr. 35.
- Lister 148.
- Lom 11.
- Lyngmarksfjældet, God-
havn 40.
- Manamiut, se Manermiut.
- Manermiut, Egedesmindes
distr. 27, 37, 48.
- Maneetsok, se Manitsoq,
Egedesmindes distr.
- Manetsuk, se Manitsoq,
Egedesmindes distr.
- Manitsoq, Egedesmindes
distr. 27, 39 f., 50.
- Manitsoq, Upernaviks
distr. 114, 128 f., 131.
- Mannamiut, se Manermiut.
- Mannetsok, se Manitsoq,
Upernaviks distr.
- Majorerssuatsiaq 89.
- Moss 12.
- Najæt, se Naujait.
- Naternaq, Egedesmindes
distr. 36.
- Naujait 130.
- Naujatsiaq, Ūmánaqs
distr. 93.
- Navieitsiak, se Naujatsiaq.
- Nedre Romerike 112.
- Nekartlome 139.
- Niakornák, se Niaqornat.
- Niaqornat, Ūmánaqs
distr. 60.
- Niakornek, se Niaqornat.
- Nivak, se Nivâq.
- Nivâq-Arkipelaget 36.
- Nivâq, Egedesmindes
distr. 35.
- Nivâq-Fjorden 35, 36.
- Nord Bay ☉: Ūmánaqs-
bugten 35, 59.
- Nordostbugt 59.
- Nordre Strømfjord 46.
- Norge 42, 148.
- Norsoak, se Nügssuaq.
- Norsome, se Nüssâq.
- Núfiumentname, se Nuvfiu-
manerme.
- Nügssuaq-halvøen 60, 86,
111.
- Nügssuaq, Ūmánaqs distr.
60.
- Nulluk, se Núluk.
- Núluk 128, 131.
- Nuluk, se Núluk.
- Nunarsoak, se Nunar-
ssuaq.
- Nunarssuaq, Egedesmin-
des distr. 21, 27, 29.
- Nunnarsuak, se Nunar-
ssuaq.
- Nüssâq, Ūmánaqs distr.
60.
- Nutârmiut 130.
- Nuvfiumanerme, Ūmá-
naqs distr. 88.
- Næstved 13.
- Okkysirsoak, se Uvku-
sigssaq.
- Omanak, se Ūmánaq.
- Omanaks-Bugten 79, 84,
85, 91, 93, 94, 96, 97.
- Omanaks-Øen, se Ūmá-
naq.
- Omaneitsiak, se Ūmánat-
siaq.
- Omeñak, se Ūmánaq.
- Omeñarsok, se Ūmánâr-
ssuk.
- Omiartorphik, se Umiar-
torfik.
- Opernaviarsuk, se Uper-
naviarsuk.
- Opernavik, se Upernavik.
- Oplandene 19.
- Orcades Ejlænder, se
Orkney-øerne.
- Orkney-øerne 115.
- Osen 5.
- Oslo 4, 5, 13.

Paornaq, Ūmánaqs distr. 82.	Sakak, se Sarqaq.	Taleroq, Ūmánaqs distr. 84.
Paurnek, se Paornaq.	Sakkame, se Sarqaq.	Tarajonisuk, se Tarajor-nitsoq.
Porusek, se Põruseq.	Sarfafrik, Ūmánaqs distr. 62.	Tarajornitsoq, Egedes-mindes distr. 40.
Põruseq, Ūmánaqs distr. 86.	Sarqaq (Gl. Ritenbenk) 111.	Tasiussaq, Egedesmindes distr. 38.
Prøven, Upernaviks distr. 102.	Sarqaq, Ūmánaqs distr. 88.	Tatarak, se Tâterâq.
Qaersok 85, 126, 129.	Sarqardlît, Egedesmindes distr. 27, 35, 36.	Tâterâq, Egedesmindes distr. 27.
Qaersorsuaq 126.	Sarqardlîtøen 42.	Tellerok, se Taleroq.
Qaugdługssuit, Ūmánaqs distr. 91.	Sâtoq, se Sâtut.	Tessiusak, se Tasiussaq.
Qasigíssalik 27.	Sâtoq, Ūmánaqs distr. 92.	Torssukátaussaq, Ūmánaqs distr. 93.
Qeqertak, Ūmánaqs distr. 62, 92.	Sâtuarssuit, Egedesmindes distr. 27.	Torsukatteksak, se Torssukátaussaq.
Qeqertarssuatsiaq, Egedesmindes distr. 27, 36.	Sâtut, Egedesmindes distr. 27.	Trondhjem 5, 101.
Qeqertaussaq, Upernaviks distr. 12, 101 f.	Schagen (ɔ: Skagen) 148.	Tullohtelik, se Tuluar-talik.
Qilakitsoq, Ūmánaqs distr. 86.	Selliursoak, se Sagdliaruserssuaq.	Tuluartalik, Egedesmindes distr. 27, 42.
Qipingassok, Egedesmindes distr. 27, 38, 50.	Selliurssome, se Sagdliaruseq.	Tuppersoeitsiak, se Tuperssuatsiaq.
Rifkol, se Rifkol.	Semiutarsuak, se Simiutarssuaq 27.	Tuperssuatsiaq, Ūmánaqs distr. 95.
Rifkol 19, 21 ff., 27 f., 33, 39, 47 f.	Shetlandsørne 148.	Tupertalik, Egedesmindes distr. 42.
Ringsaker 19.	Silamiut, Egedesmindes distr. 27, 28.	Tupertullik, se Tupertalik.
Ritenbenk 11 f., 21, 24, 60, 89, 101, 103, 111.	Silemiut, se Silamiut.	Ubekendt Eiland 59, 60, 95, 97.
Rømmelpot, se Rømmelpot.	Simiutarssuaq, Egedesmindes distr. 27, 43.	Uejartlome, se Uiordliarssuk.
Rømmelpot, Egedesmindes distr. 46, 47.	Simutarsuak, se Simiutarssuaq.	Uiordliarssuk, Upernaviks distr. 110 f.
Rummelpot, se Rømmelpot.	Simiutatluk, ɔ: Simiutatdluk 18, 27, 43.	Ulstein 7, 9 ff.
Rævøen, ved Egedesminde 33.	Simiutillik, se Simiutalik.	Ūmánaq 2, 7, 8, 9, 11, 19, 21, 27, 28, 35, 48, 57, 59, 67, 68, 70, 71, 73, 74, 76, 77, 78, 79, 80, 82, 84, 86, 92, 112, 114 f., 143, 147.
Røhr, gaard paa Ringsaker 19.	Statenhuk 12.	Ūmánaq, se Rifkol 19, 21, 27, 28, 35, 48.
Sagdliaruseq, Ūmánaqs distr. 80.	Storøen, se Sagdliaruseq 80.	Ūmánaqbugten 8, 9, 59, 101.
Saitoarsoit, se Sâtuarssuit 27.	Strat-Davis 60.	
Saitok, se Sâtoq.	Strømfjord, Nordre 18, 19, 28, 29.	
	Sukkertoppen 21.	
	Sunnmør 7, 11.	
	Svartenhuck 12, 101, 139.	
	Svartenhukshalvøen 86.	
	Søndre Sund, Upernaviks distr. 102.	

<p>Ūmánaqs distrikt 101.
Ūmánaqsfjorden 59.
Ūmánárssuk, Egedes-
mindes distr. 27.
Ūmánatsiaq, Ūmánaqs
distr. 83, 88.
Umiartorvik, Ūmánaqs
distr. 88.
Ungesuvik, se Ungõrsi-
vik.
Ungõrsivik 129.
Universitetsbibl., Oslos 13.</p> | <p>Upernaviarssuk 27, 130.
Upernaviasok, se Uper-
naviarssuk.
Upernavik 4, 11, 12, 59,
94, 95, 99, 101, 104 f.,
110, 113, 117 f., 124 f.,
126, 127, 132, 133, 135,
147.
Upernaviks distr. 101.
Upernaviks Landet, Ūmá-
naqs distr. 60, 94, 95,
97.</p> | <p>»Uperniviks Nes« 95.
Uvkusigssat, Ūmánaqs
distr. 94.

Vaigattet 60, 111.
Vester Eiland 6, 25, 26,
27, 33, 37, 42, 47 f.
Vrouwen Eylande 101.

Wester Eiland, se Vester
Eiland.
Women Islands 101.</p> |
|---|--|--|

PERSON REGISTER

<p>Archtander, Aaron, re-
kognosceringsrejsende,
handelsassistent 12.
Arnkjøl, Jørg., assistent,
119, 132.
Baade, Daniel, overvrager
5.
Baade, Hans, handels-
mand og skipper 5.
Baade, Peter, købmand
3, 4, 5 ff., 15, 30, 37,
38, 39, 41, 42, 43, 47,
48, 50, 68.
Baar, Mette, g. m. 1) Chr.
Bruun, 2) I. Valteau 11.
Baffin, William, opdagel-
sesrejsende 101.
Balch, Berete Marie, g.
m. Hans Baade 5.
Balle, Johs., kaptajn 101.
Balle, N. E., biskop 7.
Bendeke, Claus, inspektør
4, 44, 55.
Benedicta, Grønlander-
inde, g. m. A. P. Lyng-
bye 119.
Broberg, Niels Vilhelm,
bødker 136.
Bruun, Andreas 4, 11 ff.,
99, 132, 148.
Bruun, Christian 11.</p> | <p>Bruun, Johan Henrich,
købmand 8, 67, 112,
128.
Bruun, Kirstine, g. m. E.
Valteau 11.

v. Cappelen, Johan, sogne-
prest 7.
v. Cappelen, P. A., mis-
sionær 3, 4, 7 ff., 28, 35,
48, 57, 58, 62, 73, 77,
86, 87, 88, 98, 128, 143.
Christensdatter, Iustine,
g. m. C. C. S. Iuritz 13.
Dalager, C. C. 11, 101,
111 f., 115.
Dalager, Lars, købmand 3.
Dalager, Mathias Fersleff,
kunstmaler 101.
Dorf, Johs. Pedersen, køb-
mand 5, 23, 28, 40.

Egede, Hans 1, 5.
Egede, Niels 1.
Egede, Poul 1, 7.
Eleonora, Grønlanderinde,
g. m. Caspar G. Lide-
mark 40.

Fabricius, Otho, biskop 2.
Fyhn, Anders, skipper
131, 132, 135, 147, 148.</p> | <p>Geelmuyden, Iacob van
der Wida 1.
Gierløff, Christian, mis-
sionær 73, 85.
Giesecke, Carl Ludvig,
mineralog 46.
Gill, Ionas, missionær 2,
112.
Glahn, Henr. Christopher
2.
Gleerup, Kirstine, g. m.
P. A. v. Cappelen 11.
Grundeitz, underassistent
83.
»Grønlands patron« 5.

Hall, James, opdagelses-
rejsende 38.
Heide, Peter Rudolph,
missionær 22.

Irgens, Niels Fogh, køb-
mand 5.
Iuritz, Chr. Conr., pro-
viantforvalter 13.
Iuritz, Christiane Conra-
dine Sophia, g. m. A.
Bruun 13.
Iuritz, Cornelius, fuld-
mægtig 13.</p> |
|--|---|---|

Juliane Marie, Grønlænderinde, g. m. C. C. Dalager 101.	Nissen, Mathias, arbejds-karl 122, 128, 129. Nordenskiöld 38.	Thomsen, assistent 131, 135.
Kjelstrup, Ioachim Chr., sogneprest 11.	Oddsøn, Endride, viking 130.	Thorðurson, Thorður, hustømrer, assistent 24.
Koren, Wilh. Frimann, købmand 53.	Piel, se Piil.	Thorhallesen, Egil, viceprovst 2.
Kragh, Peder, missionær 40, 53.	Piil, Christian, skipper 119—21.	Thorning, Adam Christian, tømmermand, assistent 24.
Landt, Marthe Sophia, g. m. loh. v. Cappelen 7.	Rosenkrantz, Fred. Chr., geheimeraad 109.	Tordssøn, Bjarne, viking 130.
Lidemark, Caspar Gottlieb, bestyrer 40.	Sandgreen, Alethe Olesdatter, g. m. O. C. Munk 73.	Torp, Alf, filolog 146.
Lund, Søren Jacobsen, skipper 101, 115, 119.	Schram, bergmester 82.	Tulle, Hans, missionær 18, 26.
Lyngbye, And. Pedersen, assistent 119, 131, 139.	Schwabe, se Schwabe.	Valleau, Etienne, vinhandler 11.
Magnússon, Þorstein, kok 136, 145, 146.	Schwabe, Johan Friedrich, inspektør, lagmand 5, 19.	Valleau, lean, vinhandler 11.
Munk, Ole Christopher-sen, baadsmand 73.	Severin, Iacob, monopolindehaver 2, 5.	Ville, se Wille.
Muus, N. D., ass. 119, 132, 139, 148.	Sigvatssøn, Erling, viking 130.	Wille, Jens Clausen, inspektør 3, 17.
Myhlenphort, inspektør 4, 5, 6, 18, 20, 21, 28, 35, 40, 42, 47, 50, 53, 55.	Soelberg, Chr. Jacobsen 13.	Willumsen, præsident 13.
Møller, Iac. Poulsen, kateket 112.	Soelberg, Sidse Cathrine, g. m. A. Bruun 13.	Willumsen, Johannes Andreas, assistent 147 f.
Mørch, Ioh. Chr., købmand 53.	Sommer, Johan Erich, assistent 147.	Wind, Massi Marie, g. m. 1) P. A. v. Cappelen, 2) I. C. Kjelstrup 11.
	Sverdrup, Jørg., viceprovst 2, 73.	Wolf, Niels Giessing, missionær 52.

MEDDELELSER:

- Nr. 1. PETTERSEN, K., *Isforholdene i Nordishavet i 1881 og 1882*. Optrykk av avis-artikler. Med en innledn. av A. Hoel. — Særtr. av Norsk Geogr. Tidsskr., b. 1, h. 4. 1926.
- „ 2. HOEL, A., *Om ordningen av de territoriale krav på Svalbard*. — Særtr. av Norsk Geogr. Tidsskr., b. 2, h. 1. 1928.
- „ 3. HOEL, A., *Suverenitetsspørsmålene i polartraktene*. — Særtr. av Nordmands-Forbundet, årg. 21, h. 4 & 5. 1928.
- „ 4. BROCH, O. J., E. FJELD og A. HØYGAARD, *På ski over den sydlige del av Spitsbergen*. — Særtr. av Norsk Geogr. Tidsskr., b. 2, h. 3—4. 1928.
- „ 5. TANDBERG, ROLF S., *Med hundespenn på eftersøkning efter „Italia“-folkene*. — Særtr. av Norsk Geogr. Tidsskr. b. 2, h. 3—4. 1928.
- „ 6. KJÆR, R., *Farvannsbeskrivelse over kysten av Bjørnøya 1929*.
- „ 7. NORGES SVALBARD- OG ISHAVS-UNDERSØKELSER, *Jan Mayen. En oversikt over øens natur, historie og bygning*. — Særtr. av Norsk Geogr. Tidsskr., b. 2, h. 7. 1929.
- „ 8. I. LID, JOHANNES, *Mariskardet på Svalbard*. II. ISACHSEN, FRIDTJOV, *Tidligere utforskning av området mellem Isfjorden og Wijdebay på Svalbard*. — Særtr. av Norsk Geogr. Tidsskr., b. 2, h. 7. 1929.
- „ 9. LYNGE, B., *Moskusoksen i Øst-Grønland*. — Særtr. av Norsk Geogr. Tidsskr., b. 3, h. 1. 1930.
- „ 10. NORGES SVALBARD- OG ISHAVS-UNDERSØKELSER, *Dagbok ført av Adolf Brandal under en overvintring på Øst-Grønland 1908—1909*. 1930.
- „ 11. ORVIN, A. K., *Ekspedisjonen til Øst-Grønland med „Veslekari“ sommeren 1929*. — Særtr. av Norsk Geogr. Tidsskr., b. 3, h. 2—3. 1930.
- „ 12. ISACHSEN, G., *I. Norske Undersøkelser ved Sydpollandet 1929—31. II. „Norvegia“-ekspedisjonen 1930—31*. — Særtr. av Norsk Geogr. Tidsskr., b. 3, h. 5—8. 1931.
- „ 13. *Norges Svalbard- og Ishavs-undersøkelsers ekspedisjoner sommeren 1930*. I. ORVIN, A. K., *Ekspedisjonen til Jan Mayen og Øst-Grønland*. II. KJÆR, R., *Ekspedisjonen til Svalbard-farvannene*. III. FRÉBOLD, H., *Ekspedisjonen til Spitsbergen*. IV. HORN, G., *Ekspedisjonen til Frans Josefs Land*. — Særtr. av Norsk Geogr. Tidsskr., b. 3, h. 5—8. 1931.
- „ 14. I. HØEG, O. A., *The Fossil Wood from the Tertiary at Myggbukta, East Greenland*. II. ORVIN, A. K., *A Fossil River Bed in East Greenland*. — Særtr. av Norsk Geol. Tidsskr., b. 12. 1931.
- „ 15. VOGT, T., *Landets senkning i nutiden på Spitsbergen og Øst-Grønland*. — Særtr. av Norsk Geol. Tidsskr., b. 12. 1931.

- Nr. 16. HØEG, O. A., *Blütenbiologische Beobachtungen aus Spitzbergen*. 1932.
- „ 17. HØEG, O. A., *Notes on Some Arctic Fossil Wood, With a Redescription of Cupressinoxylon Polyommatum, Cramer*. 1932.
- „ 18. ISACHSEN, G. OG F. ISACHSEN, *Norske fangstmenns og fiskeres ferder til Grønland 1922--1931*. — Særtr. av Norsk Geogr. Tidsskr., b. 4, h. 1—3. 1932.
- „ 19. ISACHSEN, G. OG F. ISACHSEN, *Hvor langt mot nord kom de norrøne grønlandinger på sine fangstferder i ubygdene*. — Særtr. av Norsk Geogr. Tidsskr., b. 4, h. 1—3. 1932.
- „ 20. VOGT, TH., *Norges Svalbard- og Ishavs-undersøkelsers ekspedisjon til Sydøstgrønland med „Heimen“ sommeren 1931*. — Særtr. av Norsk Geogr. Tidsskr., b. 4, h. 5. 1933.
- „ 21. BRISTOWE, W. S., *The Spiders of Bear Island*. — Repr. from Norsk Entomol. Tidsskr., b. 3, h. 3. 1933.
- „ 22. ISACHSEN, F., *Verdien av den norske klappmyssfangst langs Sydøst-Grønland*. 1933.
- „ 23. LUNCKE, B., *Norges Svalbard- og Ishavs-undersøkelsers luftkartlegning i Eirik Raudes Land 1932*. — Særtr. av Norsk Geogr. Tidsskr., b. 4, h. 6. 1933.
- „ 24. HORN, G., *Norges Svalbard- og Ishavs-undersøkelsers ekspedisjon til Sydøstgrønland med „Veslemari“ sommeren 1932*. — Særtr. av Norsk Geogr. Tidsskr., b. 4, h. 7. 1933.
- „ 25. ORVIN, A. K., *Norges Svalbard- og Ishavs-undersøkelsers ekspedisjoner til Nordøst-Grønland i årene 1931—1933*. — Isfjord fyr og radiostasjon, Svalbard. Særtr. av Norsk Geogr. Tidsskr., b. 5, h. 2. 1934.
- „ 26. GRIEG, J. A., *Some Echinoderms from Franz Josef Land, Victoriaøya and Hopen. Collected on the Norwegian Scientific Expedition 1930*. 1935.
- „ 27. MAGNUSSON, A. H., *The Lichen-Genus Acarospora in Greenland and Spitsbergen*. — Repr. from Nyt Magazin for Naturvidensk. B. 75. 1935.
- „ 28. BAASHUUS-JESSEN, J., *Arctic Nervous Diseases*. Repr. from Skandinavisk Veterinær-Tidsskrift, No. 6, 1935
- „ 29. I. KOLSRUD, O., *Til Østgrønlands historie*. II. OSTERMANN, H., *De første efterretninger om østgrønlandingerne 1752*. — Særtr. av Norsk Geogr. Tidsskr., b. 5, h. 7. 1935.
- „ 30. TORNØE, J. KR., *Hvitserk og Blåserk*. — Særtr. av Norsk Geogr. Tidsskr., b. 5, h. 7. 1935.
- „ 31. HEINTZ, A., *Holonema-Reste aus dem Devon Spitzbergens*. — Sonderabr. aus Norsk Geol. Tidsskr., b. 15, 1935.
- „ 32. ORVIN, A. K., *Norges Svalbard- og Ishavs-undersøkelsers ekspedisjoner i årene 1934 og 1935*. — Særtr. av Norsk Geogr. Tidsskr., b. 5. 1935.
- „ 33. OSTERMANN, H., *Dagbøker av nordmenn på Grønland før 1814*. 1935.
- „ 34. LUNCKE, B., *Luftkartlegningen på Svalbard 1936*. — Særtr. av Norsk Geogr. Tidsskr., b. 6. 1936.
- „ 35. HOLTEDAHL, O., *On Fault Lines Indicated by the Submarine Relief in the Shelf Area West of Spitsbergen*. — Særtr. av Norsk Geogr. Tidsskr., b. 6, h. 4. 1936.
- „ 36. BAASHUUS-JESSEN, J., *Periodiske vekslinger i småviltbestanden*. — Særtr. av Norges Jeger- & Fiskerforb. Tidsskr. h. 2 og 3, 1937.
- „ 37. ORVIN, A. K., *Norges Svalbard- og Ishavs-undersøkelsers ekspedisjoner til Øst-Grønland og Svalbard i året 1936*. — Særtr. av Norsk Geogr. Tidsskr., b. 6, h. 7. 1937.
- „ 38. GIÆVER, JOHN, *Kaptein Ragnvald Knudsens ishavsferder*. Sammen-arbeidet efter hans dagbøker, rapporter m. v. 1937.
- „ 39. OSTERMANN, H., *Grønlandske distriktsbeskrivelser forfattet av nordmenn før 1814*. 1937.